

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Podręcznik wdrażania projektu

Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do
zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie
oraz ograniczanie zagrożeń związanych z pożarami
lasów PPOŻ2

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Autorzy:

Opracowanie przygotowane przez zespół pracowników CKPŚ

Strona internetowa Projektu:

www.ckps.lasy.gov.pl

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

Przedstawione w Podręczniku informacje prezentują stan wiedzy autorów i odzwierciedlają aktualny stan prawny. Uwzględniając planowane zmiany zapisów prawa należy podkreślić, że to na inwestorze (nadleśnictwie) ciąży obowiązek sprawdzenia zgodności realizowanych działań z aktualnie obowiązującymi uregulowaniami prawnymi.

Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych

SPIS TREŚCI

I.	DEFINICJE I SKRÓTY	8
II.	WSTĘP	14
III.	PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT, ŚRODOWISKO 2021-2027 (FENIKS).....	15
3.1	Cele Programu FEnIKS	15
3.2	Instytucje w strukturze zarządzania FEnIKS	15
3.2.1	Instytucja Zarządzająca.....	16
3.2.2	Instytucje Pośredniczące	17
3.2.3	Instytucja Wdrażająca	18
IV.	OGÓLNE ZAŁOŻENIA PROJEKTU	19
4.1	Potrzeba realizacji Projektu	19
4.2	Cele Projektu.....	23
4.3	Nadleśnictwa i RDLP biorące udział w Projekcie	26
4.4	Zgodność projektu z politykami ochrony środowiska	28
4.4.1	Dokumenty międzynarodowe	29
4.4.2	Dokumenty Unii Europejskiej:	30
4.4.3	Dokumenty krajowe	34
4.4.4	Inne dokumenty krajowe:.....	37
4.5	Dostępność terenów pod inwestycje, koszty zakupu oraz rekompensat.....	41
4.6	Zgodność przedsięwzięcia z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	41
V.	SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W RAMACH PROJEKTU	43
5.1	Budowa, przebudowa dostrzegalni i masztów obserwacyjnych oraz masztów przekaźnikowych	43
5.2	System do lokalizacji pożarów wraz z wyposażeniem PAD.....	46
5.3	Budowa i modernizacja stacji meteorologicznych	48
5.4	Samochody patrolowo-gaśnicze	50
5.5	Punkty czerpania wody (PCW)	52
VI.	DOKUMENTACJA ADMINISTRACYJNO-ŚRODOWISKOWA (OOŚ), NIEZBĘDNA W CELU ZREALIZOWANIA INWESTYCJI	56
6.1	Dokumentacja administracyjno-środowiskowa (OOŚ) dla inwestycji w Projekcie PPOŻ2	56
6.2	Inwestycje zaplanowane w Projekcie PPOŻ2	57
6.3	Kolejność uzyskiwania decyzji administracyjnych, pozwoleń, uzgodnień oraz innych dokumentów	58
6.3.1	Decyzje administracyjne:.....	59

6.3.1.1	Decyzje opcjonalne	63
6.3.2	Decyzje obowiązkowe	65
6.3.3	Dokumenty tzw. funduszowe (niezbędne dla uzyskania dofinansowania ze środków UE)	77
6.3.4	Kolejność uzyskiwania decyzji administracyjnych	81
6.3.5	Zmiana decyzji administracyjnej	86
6.4	Trwałość inwestycji w projekcie	87
6.5	Weryfikacja zgodności realizowanych inwestycji z przepisami w zakresie ocen oddziaływania na środowisko prowadzona przez IW	88
VII.	PROCEDURY UDZIELANIA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH	89
7.1	Prowadzenie postępowań w Projekcie	89
7.2	Zasady szacowania wartości zamówień	89
7.3	Agregowanie zamówień publicznych w Projekcie	90
7.4	Najczęściej popełniane błędy przy udzielaniu zamówień publicznych	92
7.5	Korekty finansowe oraz pomniejszenia wartości wydatków kwalifikowalnych	98
7.6	Dokumentowanie postępowań	108
7.6.1	Procedura postępowania w trybie przetargu nieograniczonego	110
7.6.2	Zamówienia, do których nie ma zastosowania ustawa PZP	113
VIII.	REALIZACJA UMOWY Z WYKONAWCĄ	119
8.1	Zawarcie umowy z Wykonawcą	119
8.2	Dokonywanie zmian w umowach z Wykonawcą	120
IX.	ZASADY KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W PROJEKCIE	122
9.1	Zasady kwalifikowalności wydatków	122
9.1.1	Podmioty ponoszące wydatki kwalifikowalne	126
9.1.2	Wydatki „faktycznie poniesione”	127
9.1.3	Okres kwalifikowania wydatków	127
9.1.4	Zgodność z Projektem	127
9.1.5	Wydatek musi być niezbędny do poniesienia	128
9.1.6	Wydatek musi być przejrzysty, racjonalny i efektywny	128
9.1.7	Wydatek musi być udokumentowany, a zobowiązanie wykonane	129
9.1.8	Zakaz podwójnego finansowania	129
9.2	Opis kategorii wydatków kwalifikowanych	130
9.3	Dochody generowane przez Projekt	130
9.4	Podatek VAT	131
9.5	Wydatki niekwalifikowane Projektu	131
X.	ZASADY OCECHOWYWANIA WYDATKÓW W SILP	132
XI.	MONITOROWANIE I WERYFIKACJA POSTĘPÓW W REALIZACJI PROJEKTU	134
11.1	Monitorowanie i wprowadzanie zmian w zakresie rzeczowo-finansowym	134

11.2 Monitorowanie uzyskiwania wymaganych prawem decyzji, uzgodnień i pozwoleń administracyjnych	137
11.3 Monitorowanie postępowań o udzielenie zamówień publicznych.....	138
XII. PRAWIDŁOWE ROZLICZANIE WYDATKÓW W RAMACH PROJEKTU.....	141
12.1 Niezbędna dokumentacja finansowa dla wydatku kwalifikowalnego.....	141
12.2 Szczegółowe informacje odnośnie prawidłowości kompletowania i opisywania dokumentów.....	142
12.2.1 Opis faktury (bądź innego dokumentu o równoważnej wartości dowodowej)	142
12.2.2 Opis dokumentu księgowego (tzw. pieczętka).....	143
12.2.3 Dowód zapłaty	144
XIII. PROCES PRZEKAZYWANIA DOKUMENTACJI W RAMACH PROJEKTU	146
13.1 Wniosek o płatność.....	147
13.2 Warunki przedstawienia wydatku w WOP	148
XIV. SYSTEM ROZLICZANIA WYDATKÓW KWALIFIKOWALNYCH I ICH REFUNDACJA....	152
14.1 Procedura przekazywania refundacji nadleśnictwom.....	152
14.2 Zwrot środków z korekt finansowych	152
XV. ZASADY GOSPODAROWANIA REZERWĄ W PROJEKCIE	154
15.1 Informacje ogólne	154
15.2 Procedura postępowania w przypadku ubiegania się o zwiększenie kwoty wydatków kwalifikowalnych	154
15.3 Procedura postępowania w przypadku wystąpienia oszczędności.....	155
15.4 Postępowanie w przypadku znaczącego przekroczenia kosztów.....	155
15.5 Postępowanie w przypadku zagrożenia utratą płynności finansowej.....	155
15.6 Procedura dotycząca zadań rezerwowych/dodatkowych.....	156
XVI. PRZECHOWYWANIE I ARCHIWIZACJA DOKUMENTACJI PROJEKTOWEJ	157
XVII. ZASADY INFORMACJI I PROMOCJI	159
17.1 Znakowanie	160
17.2 Tablice informacyjne.....	162
17.3 Naklejki	163
17.4 Strona internetowa	164
17.5 Media społecznościowe.....	165
17.6 Hasztagi	165
17.7 Dokumentowanie podjętych działań.....	165
17.8 Nadzór nad przestrzeganiem zasad dotyczących informacji i promocji.....	165
17.9 Komunikacja z uwzględnieniem zasady DNSH	165
17.10 Wytyczne.....	165
XVIII. OBOWIĄZKI RODO	167
XIX. NADZÓR NAD REALIZACJĄ PROJEKTU.....	170
19.1 Kontrola realizacji Projektu przez instytucje uprawnione.....	170

19.2 Wizyty wspierające realizację Projektu prowadzone przez CKPŚ.....	173
19.3 Kontrola DGLP.....	173
19.4 Kontrole procedur zawierania umów.....	173
19.4.1 Kontrole procedur zawierania umów przez Instytucję Wdrażającą (NFOŚiGW).....	174
19.4.2 Kontrola zmian w umowach (aneksów) oraz trybów niekonkurencyjnych przez Instytucję Wdrażającą (NFOŚiGW).....	176
XX. TRWAŁOŚĆ PROJEKTU.....	179
XXI. WYPIS AKTÓW PRAWNYCH I OBOWIĄZUJĄCYCH WYTYCZNYCH	181
21.1 Krajowe akty prawne i zasady dotyczące lasów.....	181
21.2 Akty prawne Unii Europejskiej.....	182
21.3 Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej.....	183
21.4 Inne	183
21.5 Przydatne adresy internetowe	183
XXII. SPIS ILUSTRACJI I TABEL	185

II. DEFINICJE I SKRÓTY

APLIKACJA PROJEKTY	Oprogramowanie służące do gromadzenia i przechowywania danych i raportowania w zakresie Projektu PPOŻ2 https://projekty.ckps.lasy.gov.pl
BENEFICJENT	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych
BZP	Biuletyn Zamówień Publicznych
CKPŚ	Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych
CST2021	Centralny System Teleinformatyczny wykorzystywany w celu wdrażania, monitorowania i rozliczania projektów unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027
DANE OSOBOWE	dane osobowe w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych
DGLP	Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych
DOFINANSOWANIE	tu: płatność przyznana beneficjentowi ze środków UE
Dokumentacja OOŚ	dokumentacja administracyjno-środowiskowa – wszystkie decyzje, pozwolenia, opinie, uzgodnienia, zaświadczenia niezbędne do zrealizowania inwestycji zgodnie z obowiązującym prawem oraz inne dokumenty, jak zaświadczenia, niezbędne w celu wypełnienia zobowiązań UoD i uzyskania refundacji poniesionych na inwestycję wydatków
DoŚU	decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach
DUUE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FEnIKS	Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

HP/HARMONOGRAM PROJEKTU	Harmonogram Projektu stanowiący załączniki do Umowy o dofinansowanie Projektu (Harmonogram Realizacji Projektu, Harmonogram Płatności)
HPZP	Harmonogram postępowań o zamówienie publiczne
IBL	Instytut Badawczy Leśnictwa
IN	Inspektor nadzoru inwestorskiego
IP/INSTYTUCJA POŚRDENICZĄCA	należy przez to rozumieć Ministerstwo Klimatu i Środowiska
IW/INSTYTUCJA WDRAŻAJĄCA	należy przez to rozumieć Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
IZ/INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA	należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw funduszy i rozwoju regionalnego, którego obsługę w zakresie realizacji FEnIKS zapewnia komórka organizacyjna w urzędzie obsługującym tego ministra odpowiedzialna za przygotowanie i realizację FEnIKS, wskazana w SzOP FEnIKS
KE	Komisja Europejska
KIP	Karta informacyjna przedsięwzięcia
KONFLIKT INTERESÓW	naruszenie zasady bezinteresowności i bezstronności poprzez w szczególności wykonywanie zadań mających związek lub kolidujących ze stanowiskiem służbowym, mających negatywny wpływ na sprawy prowadzone w ramach obowiązków służbowych, lub na bezstronność prowadzenia spraw służbowych z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiekolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste (zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków 2021-2027)
KOREKTA FINANSOWA	kwota o jaką pomniejsza się dofinansowanie UE w związku ze stwierdzoną nieprawidłowością (zgodnie z art. 2 pkt 13 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027)
KZPL	kategoria zagrożenia pożarowego lasu

MFIPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MKiŚ	Ministerstwo Klimatu i Środowiska
Nadl.	Nadleśnictwo
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NIEPRAWIDŁOWOŚCI	nieprawidłowość indywidualną, o której mowa w art. 2 pkt 31 rozporządzenia nr 2021/1060, tj. każde naruszenie mającego zastosowanie prawa, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, o którym mowa w art. 2 pkt. 30 ww. rozporządzenia, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie go nieuzasadnionym wydatkiem
OBSZARY NATURA 2000	obszary należące do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Głównym celem utworzenia Sieci Natura 2000 jest zachowanie zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy
OKRES KWALIFIKOWANIA WYDATKÓW	okres realizacji Projektu, w którym mogą być ponoszone wydatki kwalifikowalne, zgodnie z Porozumieniem
OP	Opis Projektu - załącznik do Umowy o dofinansowanie zawierający informacje o podmiotach upoważnionych, opisie oraz wysokości wydatków w ramach poszczególnych zadań i kategorii wydatków.
OPERACJA	oznacza projekt, umowę, przedsięwzięcie lub grupę projektów
ORGANIZATOR POSTĘPOWANIA	podmiot prowadzący procedurę wyłonienia wykonawców działań w terenie zgodnie z PZP (CKPŚ, RDLP lub nadleśnictwo)
PAD	punkt alarmowo-dyspozycyjny
PFU	Program funkcjonalno-użytkowy
PGL LP	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe

PŁATNOŚĆ	należy przez to rozumieć wsparcie udzielane Beneficjentowi ze środków publicznych pochodzących z budżetu środków europejskich
PODMIOT UPOWAŻNIONY	podmiot upoważniony przez Beneficjenta do realizacji części zadań oraz ponoszenia wydatków w ramach Projektu. W Projekcie są to nadleśnictwa.
POROZUMIENIE	rodzaj umowy podpisywanej pomiędzy nadleśnictwem a CKPŚ w sprawie współpracy przy realizacji Projektu.
PROJEKT, PROJEKT PPOŻ2	przedsięwzięcie zmierzające do osiągnięcia złożonego celu określonego wskaźnikami, z określonym początkiem i końcem, objęte współfinansowaniem UE w ramach FEnIKS. Należy przez to rozumieć przedsięwzięcie zatytułowane „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (PPOŻ2)”.
PZP	Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1320, z 2025 r. poz. 620.
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
REFUNDACJA	dofinansowanie przekazane Beneficjentowi na podstawie Umowy, w celu pokrycia wydatków kwalifikowalnych poniesionych w ramach realizacji Projektu
SILP	System Informatyczny Lasów Państwowych
SILPWEB	dostępna przez przeglądarkę internetową graficzna część SILP, w której udostępniane są raporty, sprawozdania i aplikacje. W SILPWEB widoczne są również wydatki odcelowane odrębnym kodem projektu.
SWZ	Specyfikacja Warunków Zamówienia
SL2021	aplikacja główna Centralnego Systemu Teleinformatycznego (CST2021), umożliwiająca obsługę procesu rozliczania i kontroli projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie

POZIOM DOFINANSOWANIA	rozumiany jako % dofinansowania wydatków kwalifikowalnych. Dla Projektu PPOŻ2 wynosi 79,71%
ŚRODKI TRWAŁE	środki trwałe, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
UFP	Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, t.j. Dz.U z 2024 r. poz. 1530, 1572, 1717, 1756, 1907, z 2025 r. poz. 39.
WKŁAD WŁASNY	środki finansowe zabezpieczone przez nadleśnictwo, które zostaną przeznaczone na pokrycie różnicy między kwotą wydatków kwalifikowalnych a kwotą dofinansowania przekazaną nadleśnictwu.
WOP	wniosek o płatność – służy m.in. do wnioskowania o refundację wydatków poniesionych przez Beneficjenta, przekazaniu informacji o postępie rzeczowym projektu, stwierdzonych problemach i planowanych sposobach ich rozwiązania (zgodnie z <i>Zaleceniami w zakresie wzoru wniosku o płatność beneficjenta w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027</i>)
WYDATEK KWALIFIKOWALNY	należy przez to rozumieć wydatek lub koszt poniesiony zgodnie z zasadami określonymi w <i>Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027</i> oraz szczegółowych wytycznych określonych przez CKPŚ, który kwalifikuje się do częściowej refundacji ze środków FEnIKS przeznaczonych na realizację Projektu
WYDATEK NIEKWALIFIKOWALNY	Wydatek lub koszt poniesiony w związku z realizacją Projektu, który nie może zostać zakwalifikowany do wydatków kwalifikowanych ze względu na umowę o dofinansowanie (np.VAT) lub właściwe wytyczne lub niespełniający wymogów formalnych lub niewymieniony w katalogu wydatków kwalifikowalnych, a który został przewidziany w zatwierdzonym wniosku/umowie o dofinansowanie, tj. w załączniku do umowy pn. Opis projektu i jest niezbędny do realizacji Projektu. Jest to wydatek konieczny do poniesienia, aby Projekt mógł zostać zrealizowany w całości.

WYDATEK NIEZWIĄZANY Z PROJEKTEM	wydatek poniesiony poza Projektem.
WYKONAWCA	osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, która ubiega się o udzielenie zamówienia publicznego, złożyła ofertę lub zawarła umowę w sprawie zamówienia publicznego dotyczącego realizacji działań w ramach Projektu
ZAMÓWIENIE	należy przez to rozumieć umowę odpłatną, zawartą pomiędzy Zamawiającym (Beneficjentem lub Podmiotem upoważnionym), a Wykonawcą, której przedmiotem jest nabycie przez Zamawiającego od wybranego Wykonawcy robót budowlanych, dostaw lub usług w Projekcie.
ZASADA KONKURENCYJNOŚCI	Procedura udzielenia zamówienia wynikająca z podrozdziału 3.2. wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021 – 2027 dla zamówień o wartości od 80.000,00 zł netto do 130.000,00 zł netto (do kwoty stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych)
ZESPÓŁ PPOŻ	Zespół właściwy ds. Projektu Przeciwpowozarowego w CKPŚ

II. WSTĘP

Pozyskiwanie funduszy unijnych wiąże się z szeregiem uwarunkowań, które należy spełnić. Niniejsze wytyczne powstały w celu zwrócenia uwagi nadleśnictwom i projektantom na kwestie ochrony przyrody i środowiska podczas planowania, projektowania i realizacji przedsięwzięć w ramach „Kompleksowego projektu adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (PPOŻ2)”. Mamy nadzieję, że okażą się również pomocne w momentach, gdy podczas realizacji zadań pojawią się u Państwa wątpliwości czy trudności związane z wymaganiami stawianymi projektom realizowanym ze środków europejskich w ramach Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 oraz obowiązującymi przepisami prawa zarówno krajowego jak i europejskiego, do stosowania których Beneficjent oraz Podmioty upoważnione do ponoszenia wydatków w ramach Projektu są zobligowane.

III. PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT, ŚRODOWISKO 2021-2027 (FEnIKS)

3.1 Cele Programu FEnIKS

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) jest następcą Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanego w perspektywach 2007 - 2013 oraz 2014 - 2020 (POIiŚ). Jego głównym celem jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju.

Program FEnIKS został przyjęty 6 października 2022 r. przez KE. Jest on niezwykle istotnym narzędziem realizacji polityki energetycznej, klimatycznej i środowiskowej Polski.

Program koncentruje się na 6 obszarach tematycznych:

- adaptacja do zmian klimatu;
- rozwój odnawialnych źródeł energii;
- ochrona środowiska;
- rozwój ochrony zdrowia;
- rozwój transportu;
- kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego.

3.2 Instytucje w strukturze zarządzania FEnIKS

Za realizację Programu odpowiada Instytucja Zarządzająca. Część zadań Instytucji Zarządzającej została powierzona Instytucjom Pośredniczącym i Wdrażającym.

Zakres odpowiedzialności, zadań i kompetencji określony jest w odpowiednich umowach/porozumieniach zawieranych pomiędzy tymi instytucjami.

3.2.1. Instytucja Zarządzająca

Za zarządzanie Programem Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 odpowiada Instytucja Zarządzająca - minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Obsługę ministra w zakresie pełnionej funkcji zapewnia Departament Programów Infrastrukturalnych znajdujący się w strukturach Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Instytucja Zarządzająca odpowiada za sprawną i poprawną realizację programu – zarówno w ujęciu całościowym, jak i na poziomie poszczególnych projektów. Ponadto wydaje zalecenia i podręczniki dotyczące różnych aspektów związanych z realizacją programu oraz prowadzi działania promocyjno-informacyjne. Odpowiada ona za sprawną i poprawną realizację programu – zarówno w ujęciu całościowym, jak i na poziomie poszczególnych projektów.

Kompetencje Instytucji Zarządzającej są bardzo szerokie – począwszy od opracowania samego programu, poprzez wybór projektów do dofinansowania, zlecanie płatności na rzecz beneficjentów i weryfikację poprawności ponoszonych przez nich wydatków, aż po całościowe monitorowanie postępów realizacji programu i weryfikację osiągniętych celów.

Zadania Instytucji Zarządzającej programem reguluje Ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (tzw. ustawa wdrożeniowa).

3.2.2 Instytucje Pośredniczące

Instytucja Zarządzająca programem może przekazać wykonywanie części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, przekazując jednocześnie odpowiedzialność za ich realizację. Instytucja Zarządzająca nadal jednak pozostaje odpowiedzialna za wdrażanie całego programu.

Zakres obowiązków Instytucji Pośredniczącej określa porozumienie z Instytucją Zarządzającą. Są to zadania związane z wdrażaniem części programu, w której specjalizuje się dana instytucja.

W przypadku Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 funkcję Instytucji Pośredniczącej pełni:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska dla priorytetów:

- Priorytet I Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności;
- Priorytet II Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR; VIII Pomoc Techniczna.

3.2.3 Instytucja Wdrażająca

Instytucja Pośrednicząca, za zgodą Instytucji Zarządzającej, może przekazać Instytucji Wdrażającej zadania w zakresie bezpośredniej obsługi przyznawania wsparcia, czy kontroli realizacji projektów. Funkcję Instytucji Wdrażającej mogą pełnić na przykład jednostki podległe ministerstwom lub agencje rozwoju przedsiębiorczości czy rozwoju regionalnego.

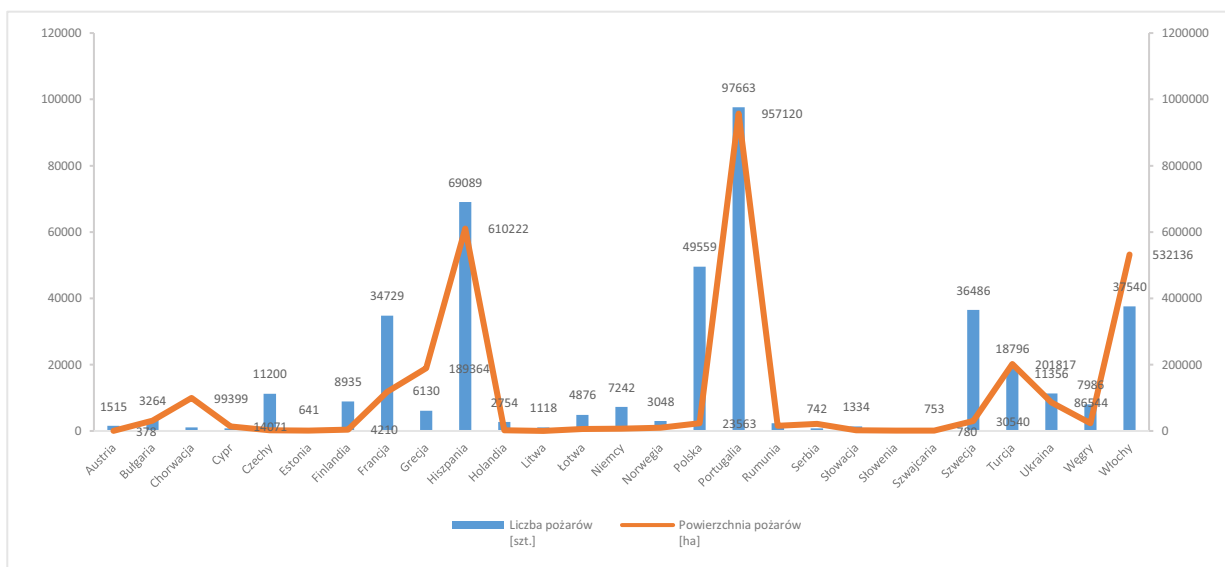
W przypadku Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 Instytucja Pośrednicząca - Minister Klimatu i Środowiska powierzył funkcję Instytucji Wdrażającej:

- **Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** dla priorytetów: I Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności, II Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR;

IV. OGÓLNE ZAŁOŻENIA PROJEKTU

4.1 Potrzeba realizacji Projektu

Zagrożenie pożarami lasów w Polsce jest jednym z najwyższych w Europie. Jak wynika ze statystyk sporządzonych w ramach Europejskiego Systemu Informacji o Pożarach Lasu (*European Forest Fire Information System* – prowadzonego przez Wspólnotowe Centrum Badawcze w Isperze dla 22 krajów Europy i 4 krajów Afryki Północnej), na przestrzeni lat 2015-2021 Polska zajmowała trzecie miejsce w Europie (za Portugalią i Hiszpanią) pod względem liczby pożarów lasów i jedenaste (za Portugalią, Hiszpanią, Włochami, Turcją, Grecją, Francją, Chorwacją, Ukrainą, Bułgarią i Szwecją) - pod względem powierzchni leśnej nimi objętej.

Rysunek 1. Liczba pożarów lasów i ich powierzchnia w Europie w latach 2015-2021¹

Zapobieganie im wymaga bardzo wysokich nakładów – Lasy Państwowe w walce z tym niebezpiecznym żywiołem starają się wykorzystywać dostępne środki, w tym fundusze unijne.

Zdecydowana większość nadleśnictw PGL LP kwalifikuje się do I (122 nadleśnictw) lub II (182 nadleśnictwa) kategorii zagrożenia pożarowego lasu, co stanowi odpowiednio 28% w I i 42% w II KZPL (stan na 31.12.2023 r.).

¹JRC Technical Report, Forest Fires in Europe, Middle East and North Africa, 2021

NADLEŚNICTWA WEDŁUG KATEGORII ZAGROŻENIA POŻAROWEGO LASU

Stan na 31 grudnia 2023 r.

Kategoria Zagrożenia Pożarowego Lasu:

- I (122)
- II (182)
- III (125)

Sporządził: Jan Kaczmarowski,
Wydział Ochrony Lasu
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

W Polsce mamy do czynienia z dużą ilością pożarów o stosunkowo małej powierzchni.

**Podręcznik
wdrażania projektu PPOŻ2** **20**

Z każdym rokiem w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych podnosi się sprawność działania systemu ochrony przeciwpożarowej lasu. Wiąże się to jednak z dużymi nakładami finansowymi, jakie Lasy Państwowe ponoszą na ochronę przeciwpożarową. W 2023 r. koszty poniesione na ochronę przeciwpożarową lasu wyniosły 141 683 tys. zł, w tym 35 750 tys. zł na lotnicze patrolowanie lasu i używanie samolotów do gaszenia pożarów.

Na terenie Lasów Państwowych funkcjonuje sieć meteorologicznych punktów pomiarowych wykorzystywana do prognozowania zagrożenia pożarowego lasu. W jej skład wchodzi 60 punktów prognostycznych i 86 pomocniczych punktów pomiarowych. Punkty są równomiernie rozmieszczone w 60 strefach prognostycznych.

W zakresie ochrony mienia przed pożarami Lasy Państwowe współpracują z wieloma organizacjami i instytucjami, w tym w szczególności z Państwową Strażą Pożarną (PSP) i Ochotniczą Strażą Pożarną (OSP).

Fot. 1 Gaszenie lasu Łagów 2025 fot. P. Stepnowski

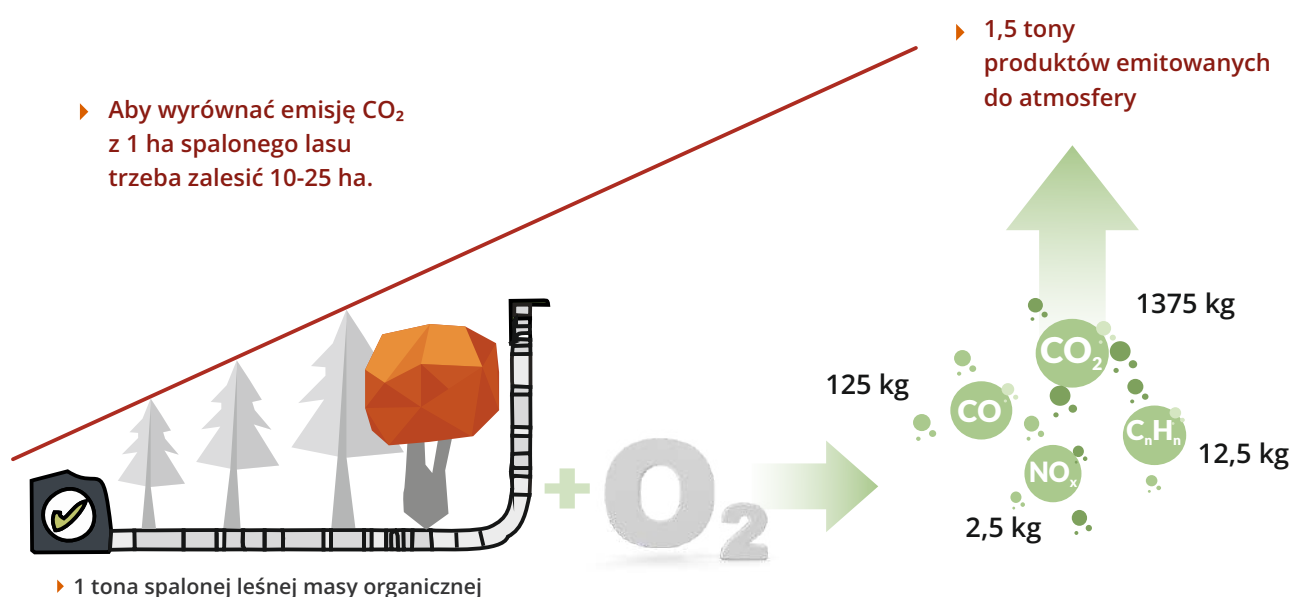
Lasy, z racji swoich różnorodnych funkcji, stanowią szczególne dobro i są niezbędne do funkcjonowania człowieka na Ziemi. Odgrywają istotną rolę w kształtowaniu zarówno klimatu całej planety, jak i klimatu lokalnego, a ponadto oczyszczają powietrze, wiążąc dwutlenek węgla i pochłaniają pyły emitowane przez przemysł. Przyswajają rocznie 2/3

ilości CO₂ wiązane przez całą szatę roślinną kontynentów. Niszczenie lasów pozbawia nas naturalnej oczyszczalni i ochrony przed negatywnymi skutkami cywilizacji przemysłowej.

Charakter skutków pożarów może być bezpośredni, mający wymiar ekonomiczny oraz pośredni, wiążący się z ekologicznymi i przyrodniczymi następstwami, który jest trudny, a często nawet niemożliwy do wyliczenia⁴.

Bezpośrednim skutkiem oddziaływania pożarów lasów na środowisko naturalne jest wzrost stężenia CO₂ w powietrzu. Wraz ze wzrostem liczby pożarów oraz ich powierzchni zwiększa się wydzielanie dwutlenku węgla, który jest jednym z czynników wpływających na wzrost temperatury powietrza i globalne ocieplenie klimatu. Zwiększone parowanie i wysuszenie gleby w lasach, spowodowane deficytem wodnym, prowadzi do wzrostu zagrożenia pożarowego i powstawania coraz większej liczby pożarów.

Część produktów spalania, m.in.: metan, tlenki azotu, węgla i siarki, należą do tzw. gazów szklarniowych, które przyczyniają się do globalnych zmian klimatycznych poprzez uszkodzenie powłoki ozonowej. Aby wyrównać emisję CO₂ wytwarzaną podczas spalania 1 ha lasu, trzeba zalesić powierzchnię 10-25 ha⁵.

Rysunek 3. Produkty powstające podczas spalania 1 tony substancji organicznej w lasach⁶

⁴ Skutki pożarów lasu i działania prewencyjne; dr hab. Ryszard Szczygieł; Warszawa 2010

⁵ Pożary – przyczyna klęsk w lasach w Polsce i na świecie.; R. Szczygieł, B. Ubysz; Postępy Techniki w Leśnictwie 2003 r. nr 84

⁶ tamże

Z węgla pierwiastkowego, zmagazynowanego w lasach, przez jego niszczenie ogniem uwalniana jest 1/6 ogólnej ilości emitowanego do atmosfery CO₂, a więc gazu odpowiedzialnego obecnie aż w 50% za dodatkowy efekt cieplarniany. Drugim w kolejności gazem przyczyniającym się do tego zjawiska (w 17%) jest metan. Emisje w spalaniu biomasy lasów borealnych stanowią 3-5% ogólnej rocznej wartości światowej. Powstające emisje wskutek pożarów lasu mają większy wpływ na globalne zmiany klimatyczne niż można było dotąd przypuszczać ze względu na ich procentowy udział w łącznej emisji gazów cieplarnianych. Powstające słupy dymu mogą być bardzo wysokie i sięgać do atmosfery nawet na wysokość 8 km. Pozostające w atmosferze cząstki dymu są częścią globalnej cyrkulacji, działają one jak ogniska kondensacji chmur, w wyniku czego występują kwaśne opady atmosferyczne. Dym unoszący się podczas pożaru wpływa na zmniejszenie się opadów deszczu, powodując jednocześnie gwałtowne burze. Ponadto, zawarte w nim produkty spalania pogarszają warunki życia i wpływają negatywnie na zdrowie ludności, nie tylko zamieszkałej w bezpośrednim sąsiedztwie pożaru, ale nawet w promieniu do 200 km.⁷

4.2 Cele Projektu

Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów PPOŻ2 wynika z dużego zapotrzebowania na działania prewencyjne, chroniące lasy przed powstawaniem pożarów, a także dążenia do minimalizowania ich negatywnych skutków.

Głównym celem realizacji Projektu jest poprawa sprawności systemu wczesnego ostrzegania, prognozowania i szybkiego reagowania w sytuacji wystąpienia zagrożeń związanych z pożarami lasów pozostających w zarządzie PGL LP.

Cele szczegółowe to:

1. zwiększenie powierzchni leśnych objętych monitoringiem poprzez budowę, przebudowę i remont dostrzegalni przeciwpożarowych;
2. sprawne lokalizowanie źródła zagrożenia za pomocą systemu monitorującego, obejmującego obszary leśne jak i poza lasami;
3. poprawa dokładności prognozowanie zagrożenia pożarowego na podstawie danych meteorologicznych;

⁷ Skutki pożarów lasu i działania prewencyjne; dr hab. Ryszard Szczygieł op. cit.

4. skuteczne przystępowanie do gaszenia pożarów z udziałem sprawnego technicznie, nowoczesnego sprzętu poprzez zakup samochodów patrolowo-gaśniczych;
5. zwiększenie dostępności miejsc zaopatrzenia w wodę, przydatne do ograniczania, rozprzestrzeniania, gaszenia i dogaszania pożarów lasów poprzez budowę, przebudowę i remont punktów czerpania wody.

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów w ramach projektu realizowane będą działania ukierunkowane na zwiększenie możliwości zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom związanym z pożarami, a także reagowanie oraz ograniczanie ich skutków. W tym celu wsparcie zostanie przeznaczone na:

- rozwój i modernizację systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń, w tym:
 - budowa, przebudowa i remont dostrzegalni przeciwpożarowych,
 - budowa i modernizacja masztów, na których umieszczany jest sprzęt do identyfikacji i lokalizacji pożarów,
 - budowa i doposażenie stacji meteorologicznych,
 - zakup nowoczesnego sprzętu umożliwiającego identyfikację i lokalizację pożarów oraz doposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych.
- wsparcie techniczne systemu ratowniczo-gaśniczego na wypadek wystąpienia pożarów lasów, w tym:
 - zakup samochodów patrolowo-gaśniczych.
 - budowa, przebudowa i remont punktów czerpania wody;

W obszarze ochrony przeciwpożarowej, do realizacji w ramach projektu zostały wybrane jedynie najbardziej istotne działania, warunkujące utrzymanie wysokiej sprawności systemu ochrony przeciwpożarowej w Lasach Państwowych, które przyczynią się do zwiększenia efektywności systemu wczesnego ostrzegania.

Rozwój kompleksowego systemu ochrony i przeciwdziałania pożarom spowoduje zwiększenie powierzchni leśnych objętych monitoringiem. Nowocześniejszy sprzęt pozwoli na szybsze wykrywanie zagrożenia, skrócenie dojazdu na miejsce zaalarmowanych jednostek, co wpłynie na zmniejszenie średniej powierzchni pojedynczego pożaru i ograniczenie zniszczeń w środowisku leśnym.

Dodatkowo należy zauważyć, że system monitoringu tworzony przez PGL LP alarmuje także o pożarach, do których dochodzi na terenach nie znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych, ale będących w zasięgu obserwacji funkcjonujących dostrzegalni, min. mogą to być np. tereny Parków Narodowych i Lasów Miejskich (komunalnych). Dzięki temu zwiększa się ochrona przeciwpożarowa obszarów cennych przyrodniczo oraz zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów zurbanizowanych, co w sposób bezpośredni wpływa na bezpieczeństwo zarówno mieszkańców jak i turystów. Projekt ma więc strategiczne znaczenie społeczno-gospodarcze i zwiększa bezpieczeństwo kraju.

Działania mające na celu ochronę zasobów leśnych przed pożarami zostały uwzględnione m.in. w następujących dokumentach:

- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Działania w zakresie leśnictwa zostały ujęte w ramach kierunku działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu.
- Europejski zielony ład i strategie szczegółowe w zakresie intensyfikacji działań na rzecz uodpornienia na zmianę klimatu, wzmocnienia odporności, zapobiegania i gotowości.
- Ósmy program działań w zakresie środowiska do 2030 EAP – 2 cel priorytetowy: stałe postępy we wzmacnianiu i uwzględnianiu zdolności przystosowawczych, w tym na podstawie podejść ekosystemowych, wzmacnianiu odporności i adaptacji oraz ograniczaniu podatności środowiska, społeczeństwa i wszystkich sektorów gospodarki na zmianę klimatu, a jednocześnie skuteczniejsze zapobieganie klęskom żywiołowym związanym z klimatem i pogodą oraz zwiększanie gotowości na nie.
- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 – cel 13 Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.
- Paryskie Porozumienie Klimatyczne – w zakresie działań dotyczących zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej - Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 – Wyzwanie 1. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska.

Ponadto Projekt wpisuje się w Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR): Obszar: Środowisko naturalne oraz Politykę ekologiczną państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej; Cel: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III), Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2), Działanie: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska. Przyczyni się również do realizacji celów działania FENIKS Działanie FENX.02.04 Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom.

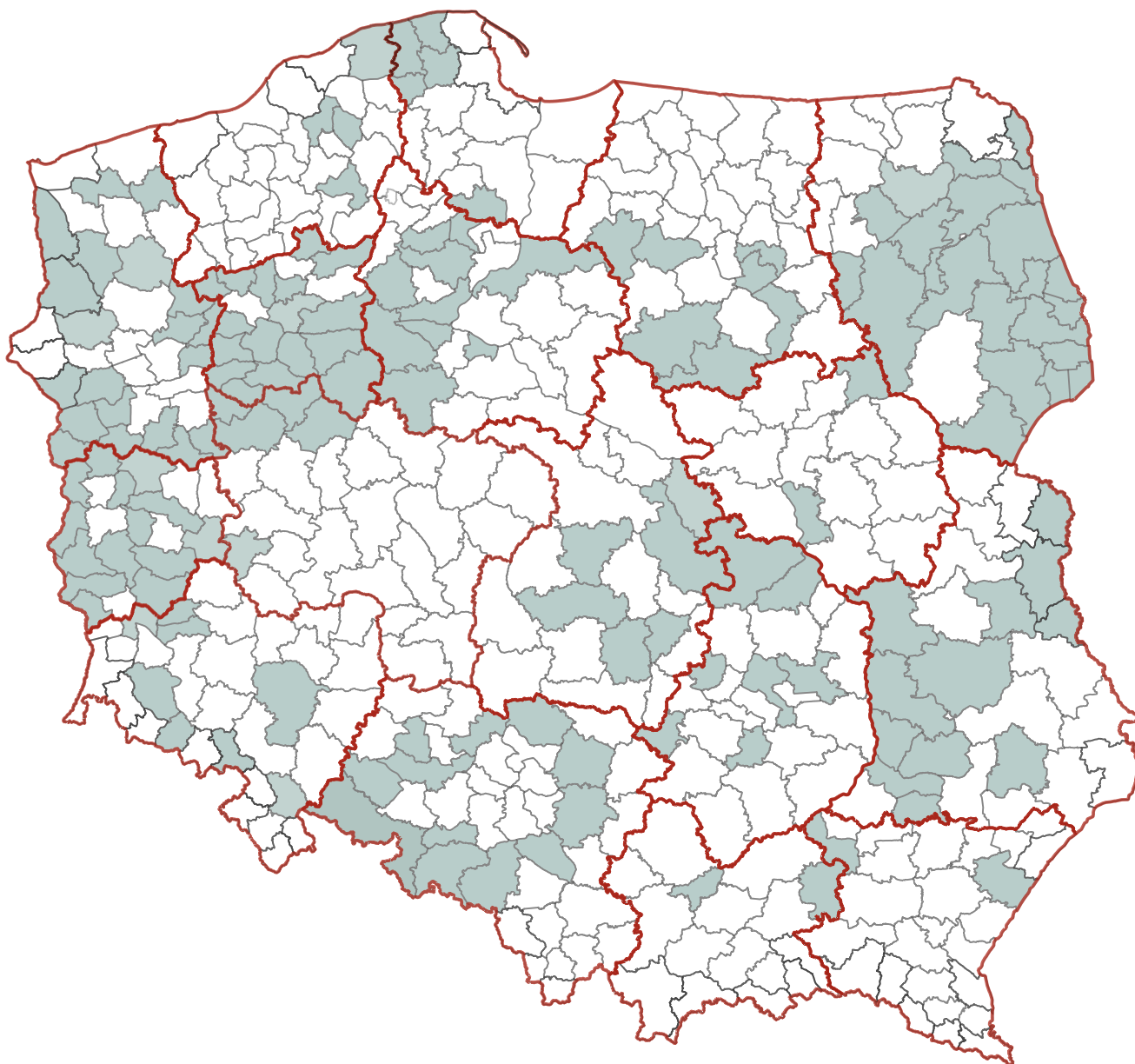
4.3 Nadleśnictwa i RDLP biorące udział w Projekcie

Projekt dotyczący ochrony przeciwpożarowej lasów cieszył się ogromnym zainteresowaniem. W początkowym etapie chęć realizacji działań zgłosiło 245 spośród 429 nadleśnictw. Niestety ograniczony budżet przyznany na Projekt spowodował, że tylko część potrzeb mogła zostać uwzględniona. Wzięto pod uwagę zadania priorytetowe dla zwiększenia funkcjonalności istniejącego systemu ochrony lasów przed pożarami oraz umiejscowienie działań przede wszystkim w nadleśnictwach o najwyższej kategorii zagrożenia pożarowego. W efekcie do Projektu zakwalifikowano zadania rozmieszczone w 153 nadleśnictwach, znajdujące się głównie w I lub II KZPL.

Tabela 1. Nadleśnictwa biorące udział w Projekcie PPOŻ2

RDLP	Nadleśnictwa
Białystok	Augustów, Białowieża, Bielsk, Browsk, Czarna Białostocka, Dojlidy, Drygały, Elk, Hajnówka, Knyszyn, Krynki, Łomża, Nowogród, Nurzec, Płaska, Pomorze, Rajgród, Supraśl, Szczebra, Waliły, Żednia
Gdańsk	Cewice, Choczewo, Lębork, Lubichowo, Strzebielino
Katowice	Katowice, Kędzierzyn, Kłobuck, Kup, Olesno, Opole, Prudnik, Rybnik, Rudy Raciborskie, Siewierz, Tułowice, Złoty Potok

Kraków	Dębica, Niepołomice
Krosno	Jarosław, Tuszyna
Lublin	Chotyłów, Gościeradów, Janów Lubelski, Kraśnik, Parczew, Puławy, Rozwadów, Rudnik, Sobibór, Świdnik, Włodawa, Zwierzyniec
Łódź	Grotniki, Kolumna, Piotrków, Radziwiłłów, Skierniewice, Smardzewice
Olsztyn	Ciechanów, Dwukoły, Iława, Olsztynek, Parciaki, Szczytno, Wielbark
Piła	Człopa, Durowo, Kaczory, Kalisz Pomorski, Krucz, Krzyż, Lipka, Mirosławiec, Okonek, Płytnica, Podanin, Potrzebowice, Sarbia, Trzcianka, Wałcz, Wronki, Zdrojowa Góra
Poznań	Łopuchówko, Oborniki, Pniewy, Sieraków, Włoszakowice
Radom	Barycz, Daleszyce, Dobieszyn, Grójec, Marcule, Skarżysko, Włoszczowa
Szczecin	Bierzwnik, Bogdaniec, Bolewice, Dębno, Dobrzany, Drawno, Głusko, Gryfino, Kliniska, Lubniewice, Międzyrzecz, Myślibórz, Ośno Lubuskie, Resko, Rokita, Rzepin, Smolarz, Sulęcín, Trzciel, Trzebież
Szczecinek	Niedźwiady, Trzebielino, Warcino
Toruń	Bydgoszcz, Cierpiszewo, Damnica, Gołębki, Jamy, Runowo, Szubin, Trzebciny, Tuchola, Zamrzenica, Żołędowo
Warszawa	Celestynów, Ostrów Mazowiecka,
Wrocław	Bardo Śląskie, Chocianów, Lwówek Śląski, Miękinia, Przemków, Śnieżka, Wałbrzych, Ruszów
Zielona Góra	Bytnica, Cybinka, Gubin, Krzystkowice, Lipinki, Lubsko, Nowa Sól, Sulechów, Szprotawa, Świebodzin, Torzym, Wymiarki, Zielona Góra

Rysunek 4. Rozmieszczenie przestrzenne nadleśnictw biorących udział w Projekcie

WAŻNE!

Tylko nadleśnictwa zakwalifikowane do realizowania zadań ujętych w Projekcie są upoważnione do ponoszenia wydatków kwalifikowanych.

4.4 Zgodność projektu z politykami ochrony środowiska

Projekt jest zgodny z politykami ochrony środowiska, wytycznymi, celami i strategiami zawartymi w dokumentach międzynarodowych i krajowych.

4.4.1 Dokumenty międzynarodowe

Konwencja Klimatyczna czyli ustalenia Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu na „Szczycie Ziemi” w 1992 r. – umowa wielostronna o zasięgu globalnym której celem jest zachęcenie krajów do ustabilizowania koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegnie ingerencji człowieka w system klimatyczny Ziemi;

Protokół w Kioto z 1997 r. wraz z poprawką z Dohy z 2012 r. do Konwencji Klimatycznej – dokument uzupełniający dotyczący globalnego ocieplenia, nakazujący redukcję emisji gazów cieplarnianych o 5 % w stosunku do roku 1990 (dla Polski w stosunku do roku 1988), podjęty na Konferencji Stron Konwencji Klimatycznej. Protokół wymaga również od stron Konwencji monitorowania skali emisji gazów cieplarnianych oraz przygotowywania corocznych raportów. W ramach Protokołu założono redukcję emisji dwutlenku węgla, metanu, podtlenku azotu, fluorowęglowodoru, perfluorowęglowodoru, sześćciofluorka siarki. Stworzona została podstawa prawna działania dla trzech instrumentów – mechanizmów, których celem jest zwiększenie opłacalności działań podejmowanych w celu złagodzenia zmian klimatycznych tj.: mechanizm wspólnego wypełniania zobowiązań, mechanizm czystego rozwoju, mechanizm polegający na handlu emisjami.

Porozumienie Paryskie z 2015 r. do Konwencji Klimatycznej – ogólnoświatowy plan działania, który ma uchronić Ziemię przed groźbą daleko posuniętej zmiany klimatu, dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia, światowe porozumienie w dziedzinie klimatu, powszechne i prawnie wiążące;

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju z 2015 r. – plan działań na rzecz ludzi, planety i dobrobytu, zakładający eliminację ubóstwa, godne życie dla wszystkich ludzi oraz zapewnienie pokoju, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych Dokument definiuje 17 celów zrównoważonego rozwoju i powiązanych z nimi 169 zadań. Zakłada, że działania na rzecz osiągnięcia celów wymagają aktywności i osiągania postępów równocześnie na ww. trzech płaszczyznach w sposób zintegrowany.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o różnorodności biologicznej z 1992 r. (CBD) – umowa międzynarodowa, zapewniająca ramy prawne dla działań na rzecz bioróżnorodności. Zgodnie z definicją różnorodność biologiczna oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów pochodzących z ekosystemów lądowych, morskich i innych wodnych ekosystemów oraz zespołów ekologicznych, których są one częścią. Obejmuje różnorodność w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz ekosystemami. Ma trzy cele: ochronę różnorodności biologicznej, zróżnicowane użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikający z wykorzystania zasobów

genetycznych. Oznacza to, że przy podejmowaniu postanowień i działań równie ważne jest zachowanie całego bogactwa przyrodniczego, jak zaspokajanie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń ludzkich, przy przestrzeganiu zasady dzielenia się korzyściami z wykorzystania zasobów ze społecznościami, które te zasoby udostępniają. Organem konwencji CBD jest Konferencja Stron (COP) zbierająca się co 2 lata lub w razie potrzeby. Konwencja uwidacznia konieczność powstrzymania postępującej utraty bioróżnorodności na całym świecie i związanych z nią usług ekosystemowych, które są niezbędne dla zapewnienia odpowiednich warunków życia i działalności ludzi na Ziemi. Preambuła Konwencji stanowi, iż to państwa są odpowiedzialne za ochronę swojej różnorodności biologicznej oraz za zrównoważone użytkowanie własnych zasobów biologicznych.

4.4.2 Dokumenty Unii Europejskiej:

- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
- Polityka ochrony środowiska UE, oparta na art. 191 Traktatu, ma na celu zachowanie, ochronę i poprawę jakości środowiska oraz ochronę zdrowia ludzkiego. Skupia się także na rozsądnym i racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych oraz wspiera promowanie na szczeblu międzynarodowym środków mających na celu zwalczanie regionalnych lub globalnych problemów środowiskowych, takich jak zmiany klimatu i utrata bioróżnorodności. Opiera się ona na działaniach zapobiegawczych i prewencyjnych, korekcie u źródła i zasadzie „zanieczyszczający płaci”.
- Wśród wielu celów Unii Europejskiej, ujętych w Traktacie, znajdują się działania na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz ochrony i poprawy jakości środowiska. Przy ustalaniu oraz realizacji polityk i działań Unii wprowadza ponadto obowiązek uwzględnienia wymagań ochrony środowiska naturalnego.
- **Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu z 2015 r.** – dokument, który ukazuje, że celem stabilnej unii energetycznej jest zapewnienie konsumentom UE – gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom, bezpiecznej, zrównoważonej, konkurencyjnej energii po przystępnych cenach, przy zapewnieniu ambitnej polityki w dziedzinie klimatu. Wskazuje, że strategia unii energetycznej opiera się na pięciu wzajemnie wzmacnianych i ściśle powiązanych obszarach mających na celu doprowadzenie do większego bezpieczeństwa energetycznego, stabilności i konkurencyjności:
 - bezpieczeństwo energetyczne, solidarność i zaufanie,

- w pełni zintegrowany europejski rynek energii,
 - efektywność energetyczna przyczyniająca się do ograniczenia popytu,
 - dekarbonizacja gospodarki oraz
 - badania naukowe, innowacje i konkurencyjność.
 - Dokument wskazuje zaplanowaną przez UE redukcję emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 40% w porównaniu do 1990 r., co bezpośrednio ma przyczynić się do przeciwdziałania zmianom klimatu. Ponadto UE dążąc do miana światowego lidera w zakresie energii odnawialnej określiła unijny cel przynajmniej 27% udziału energii odnawialnej zużywanej w roku 2030.
- **Program działań (ósmy) Unii Europejskiej w zakresie środowiska do 2030 r. (EAP)** – wspólny dla UE program z 2022 r., który będzie kierował polityką ochrony środowiska do końca dekady. Potwierdza długoterminową wizję UE do 2050 r. dotyczącą dobrego życia w granicach planety. Określa cele priorytetowe na 2030 r. oraz warunki niezbędne do ich osiągnięcia. Wzywa do aktywnego zaangażowania wszystkich stron na wszystkich szczeblach sprawowania rządów w celu zapewnienia skutecznego wdrożenia unijnych przepisów dotyczących klimatu i środowiska. Stanowi podstawę UE do realizacji Agendy ONZ do roku 2030 i jej celów zrównoważonego rozwoju. W oparciu o Europejski Zielony Ład program działania ma na celu przyspieszenie przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu i zasobooszczędną uznając, że dobrostan człowieka i dobrobyt zależą od zdrowych ekosystemów.
 - **Europejski Zielony Ład** – plan działania Unii Europejskiej, który ma zaradzić zmianie klimatu i degradacji środowiska. Plan ma przekształcić UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę poprzez wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów, budowanie ekologicznej gospodarki o obiegu zamkniętym, odtwarzanie bioróżnorodności, ograniczanie zanieczyszczeń. Plan uwidacznia, że zmiana klimatu i degradacja środowiska stanowią zagrożenie dla Europy i świata, a celem jego wprowadzenia jest skierowanie UE na tory transformacji ekologicznej, a ostatecznie na osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Wspiera przekształcenie UE w sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarce. Podkreśla potrzebę całościowego i międzysektorowego podejścia, w ramach którego wszystkie odpowiednie obszary polityki przyczynią się do osiągnięcia nadrzędnego celu klimatycznego. Pakiet obejmuje inicjatywy w szeregu ściśle powiązanych ze sobą obszarów np. w dziedzinie klimatu, środowiska, energii, transportu, przemysłu, rolnictwa oraz zrównoważonego finansowania.

- **Dyrektywa NEC z 2016 r.** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/2284 dotycząca redukcji krajowych emisji pochodzenia antropogenicznego niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych takich jak: dwutlenek siarki, tlenków azotu, niemetanowych lotnych związków organicznych, amoniaku, i pyłu drobnego PM_{2,5}, a także wskazująca wymóg sporządzania, przyjmowania i wdrażania krajowych programów ograniczania zanieczyszczeń powietrza oraz monitorowania emisji tych zanieczyszczeń i ich skutków. Zgodnie z założeniami dyrektywy głównym narzędziem skutecznego ograniczania emisji pochodzenia antropogenicznego są środki i strategie zawarte w krajowych programach ograniczania zanieczyszczenia powietrza, które to programy na etapie ich wstępnego przygotowania podlegają przedłożeniu Komisji Europejskiej.
- **Rozporządzenie LULUCF z 2018 r.** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2018/841 w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 – zgodnie z treścią tego przepisu emisje i pochłanianie gazów cieplarnianych z zarządzanych gruntów leśnych w każdym państwie członkowskim UE będą rozliczane według poziomu referencyjnego dla lasów FRL, który stanowi właściwy dla danego kraju prognozowany poziom bazowy oczekiwanych emisji i pochłaniania, związanego z gruntami leśnymi w okresie objętym przestrzeganiem wymogów czyli w latach 2021-2030. Zgodnie z rozporządzeniem poziom referencyjny dla lasów opiera się na kontynuacji praktyki zrównoważonej gospodarki leśnej udokumentowanej w okresie od 2000 r. do 2009 r. w odniesieniu do dynamicznych cech lasu powiązanych z wiekiem w lasach krajowych przy użyciu najlepszych dostępnych danych.
- **Europejskie Prawo o Klimacie z 2021 r.** – rozporządzenie UE ustanawiające ramy na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej. Ustanawia ramy służące osiągnięciu neutralności klimatycznej w Unii do 2050 r. Stanowi, że oprócz neutralności klimatycznej Unia powinna dążyć do osiągnięcia ujemnych emisji. Zakłada ograniczenie unijnych emisji netto gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 55% w porównaniu z 1990 r. Wprowadza przepisy zapewniające ciągłe postępy w realizacji globalnego celu w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu.
- **Nowa strategia Unii Europejskiej na rzecz przystosowania się do zmian klimatu z 2021 r.** – dokument określa drogę przygotowania się na nieuniknione skutki zmiany klimatu i uzyskania odporności na zmianę klimatu do 2050 r. W oparciu o strategię przystosowania się do zmiany klimatu z 2013 r. celem nowych wniosków dokumentu jest przekierowanie uwagi ze zrozumienia

problemu na opracowanie rozwiązań i ich wdrożenie. Strategia ma cztery główne cele: uczynienie przystosowania się do zmiany klimatu inteligentniejszą, szybszą i bardziej systemową oraz zintensyfikowanie międzynarodowych działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Strategia wskazuje 14 działań do realizacji w celu zbudowania społeczeństwa odpornego na zmiany klimatu poprzez poprawę wiedzy na temat wpływu na klimat i rozwiązań adaptacyjnych, zwiększenie planowania adaptacji i oceny ryzyka klimatycznego, przyspieszenie działań przystosowania się do niej, pomoc w wzmocnieniu odporności na zmiany klimatu na całym świecie.

- **Biała Księga w sprawie adaptacji do zmian klimatu z 2009 r.** – dokument strategiczny Komisji Europejskiej, w którym określono ramy osiągania w UE zdolności do stawiania czoła skutkom zmian klimatu. Jednym z działań dokumentu jest włączenie adaptacji do kluczowych dziedzin politycznych UE – polityki zdrowotnej i społecznej, sektorów rolnictwa, leśnictwa, bioróżnorodności i ekosystemów, zasobów i gospodarki wodnej, strefy wybrzeży i obszarów morskich oraz sektorów gospodarczych. W Polsce w nawiązaniu do Białej Księgi powstał Strategiczny plan tzw. SPA2020.
- **Europejska Strategia na Rzecz Bioróżnorodności 2030 z 2020 r.** – unijny wszechstronny, ambitny i długoterminowy plan mający na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów. Jej głównym celem jest odbudowa bioróżnorodności w Europie do 2030 r. poprzez zastosowanie konkretnych działań i wypełnienie ustalonych zobowiązań. Zapowiada odbudowę różnorodności biologicznej Europy z korzyścią dla ludzi, klimatu i planety. Odnosi się do trzech obszarów: ochrony – zapewnienie ochrony pozostałych lasów i zapylaczy poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia, stosowanie pestycydów i wspieranie rolników w przechodzeniu na praktyki agroekologiczne i ekologiczne, odnowy - odbudowy zniszczonych ekosystemów i rzek, poprawy stanu siedlisk i gatunków chronionych, przekształcenie co najmniej 30 % europejskich łądów i mórz w skutecznie zarządzane obszary chronione oraz przywrócenie co najmniej 10% obszarów rolnych do cech krajobrazu o wysokiej różnorodności biologicznej, wdrażanie – wyznaczone cele są prawnie wiążące, ponieważ ocenione je jako realistyczne i sprawdzające się w praktyce.
- **Nowa strategia leśna Unii Europejskiej 2030 r. na rzecz lasów i sektora leśno-drzewnego;** Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – komunikat ten jest jednym z elementów Europejskiego Zielonego Ładu czyli nowej unijnej strategii na rzecz wzrostu z jednoczesnym uwzględnieniem strategii na rzecz bioróżnorodności. Strategia leśna określa wizję i konkretne działania na rzecz

zwiększenia ilości i jakości lasów w UE oraz wzmocnienia ich ochrony, odbudowy i odporności. Strategia leśna UE ma na celu poprawę jakości, ilości i odporności lasów w Europie. Jeden z priorytetów strategii leśnej UE: ochrona lasów i wzmacnianie usług ekosystemowych wśród kierunków strategicznych wskazuje utrzymanie i zwiększanie pokrywy leśnej w celu zapewnienia ochrony gleby oraz regulacji jakości i ilości wody.

4.4.3 Dokumenty krajowe

- **Koncepcja rozwoju kraju do 2050 r. (KRK2050)** – dokument aktualnie w opracowaniu. Będzie dokumentem wizyjnym, kierunkowskazem w zarządzaniu rozwojem Polski. Połączy planowanie społeczno-gospodarcze z przestrzennym, gdyż to w przestrzeni zachodzi większość procesów rozwojowych, które bezpośrednio lub pośrednio kształtują środowisko życia. Koncepcja będzie wskazywała wyzwania rozwojowe dla Polski, możliwe bariery i potencjały w perspektywie do 30 lat na bazie zidentyfikowanych trendów, które w największym stopniu będą wpływały na Polskę. Umożliwi szybsze podejmowanie wyborów strategicznych oraz lepiej zorganizowanego i prewencyjnego reagowania na kryzysy. Z raportów przygotowanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej jako I etapu stworzenia KRK wynika, że trendami światowymi, które będą miały wpływ na możliwość rozwoju społeczeństw będą m.in. postępujące przekształcanie systemu klimatycznego Ziemi, rosnąca degradacja środowiska przyrodniczego w tym powietrza, powierzchni ziemi, gleb i wód, spadek różnorodności biologicznej. Jako jedną z barier dla rozwoju Polski ww. raporty wskazują wzrost kosztów łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu.
- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. (SOR)** – kluczowy dokument w obszarze polityki gospodarczej Polski. Przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jako główny cel rozwoju kraju wskazuje „tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Jako jeden z obszarów wpływających na osiągnięcie celów, określonych w strategii, wśród działań o charakterze ciągłym, wskazuje konieczność wspomagania procesów adaptacji do zmian klimatu. Ponadto typuje jako dodatkowy impuls rozwojowy Polski konieczność spełnienia wymagań ochrony środowiska, w tym powstrzymanie procesu zmian klimatu oraz ochrony powietrza. SOR wskazuje lasy jako istotny element stabilizacji klimatu globalnego oraz lokalnego, a także jako gwaranta zachowania bogactwa przyrodniczego lasów

Polski, przy jednoczesnym zrównoważonym korzystaniu z tego bogactwa, w celu zaspokojenia potrzeb społecznych i gospodarczych.

- Strategie zintegrowane z SOR m.in.:
 - **Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych uszczegółowiająca SOR, której rolą jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. Wzmacnia działania rządu polegające na budowie innowacyjnej gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju. Jako cel główny wskazuje rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Jako jeden z celów szczegółowych charakteryzuje działania na rzecz m.in. ochrony klimatu, wspierane przez cele horyzontalne dotyczące edukacji ekologicznej oraz efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska w celu rozwijania kompetencji, umiejętności i postaw ekologicznych społeczeństwa oraz poprawy zarządzania ochroną środowiska. Wspiera realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym unijnym i ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju.
 - **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR2030)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych, uszczegółowiająca SOR, rozwijająca jego ustalenia. Jest podstawowym dokumentem polityki regionalnej Polski rozumianej jako skoordynowane działania wszystkich podmiotów, w tym rządu, samorządów terytorialnych wszystkich szczebli i partnerów społeczno-gospodarczych, na rzecz rozwoju poszczególnych regionów. Jako jedno z wyzwań dla rozwoju polityki regionalnej wskazuje konieczność adaptacji do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska.
 - **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRIr 2030)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych z SOR, której zadaniem jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2030 r. Wskazuje, że jednym z istotnych zagrożeń rozwojowych obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego są zmieniające się uwarunkowania przyrodniczo-klimatyczne, które prowadzą do większej częstotliwości występowania zjawisk o charakterze klęskowym, co w konsekwencji zwiększa podatność na kryzysy zewnętrzne podażowo-cenowe. Strategia dostrzega zmiany klimatu jako powodujące ograniczenia w dostępie do zasobów żywności, wody

pitnej i energii oraz zagrożenia dla równowagi biologicznej. Dokument wskazuje jako jeden z celów szczegółowych wśród kierunków interwencji w sektorze rolnym dążenie do poprawy jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska m.in. poprzez działania takie jak zrównoważone gospodarowanie i ochronę zasobów środowiska, adaptację do zmian klimatu i przeciwdziałania tym zmianom.

- **Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych, uszczegóławiająca SOR, która jest kompasem dla przedsiębiorców, samorządów i obywateli w zakresie transformacji polskiej gospodarki w kierunku niskoemisyjnym w sposób zgodny z Porozumieniem Paryskim tj. sprawiedliwy i solidarny, aż do osiągnięcia przez Unię Europejską w 2050 r. neutralności klimatycznej. Celem jest bezpieczeństwo energetyczne Polski, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszeniu oddziaływania sektora energii na środowisko w tym na klimat, a przez to do przeciwdziałania zmianom klimatu.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych z SOR, której celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Z jednej strony zakłada działania ukierunkowane na redukowanie deficytów i wykorzystanie potencjałów w obszarach społeczeństwa obywatelskiego oraz uczestnictwa w kulturze, z drugiej zaś stymulowanie rozwoju gospodarczo-kulturalnego przez wzrost efektywności funkcjonowania polskich branż kreatywnych. Zakłada kierunki interwencji w trzech zasadniczych obszarach tj.: współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie, kultura – tożsamość i postawy obywatelskie, kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny. W obszarze ochrony środowiska nakreślony w strategii model rozwoju opiera się na trzech kluczowych priorytetach tj.: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnie wykorzystującej dostępne zasoby, rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL)** – jedna z 9 strategii zintegrowanych z SOR, stanowiąca odpowiedź na wyzwania, jakie stoją przed Polską, w zakresie lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej, w celu uczynienia kraju jako bardziej atrakcyjnego miejsca do życia, rozwijania wiedzy i podejmowania pracy, w konsekwencji lokowania inwestycji oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Uznaje wzrost spójności w wymiarze społecznym,

ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym jako niezbędny warunek rozwoju i priorytet publiczny. Stawia za jedno z celów wzmocnienie komponentu społecznej solidarności i zrównoważonego rozwoju, tak aby równomiernie dzielić korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego, a także stworzyć warunki dostępu do produktów i usług, w szczególności publicznych jak najszerzszemu gronu obywateli. SRKL jako strategia rozwoju określa w szczególności diagnozę sytuacji w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz różnicowań przestrzennych i terytorialnych. W kwestiach środowiska strategia przewiduje coraz większe zainteresowanie zawodami związanymi z sektorem energetyki odnawialnej, biotechnologią, ochroną środowiska.

4.4.4 Inne dokumenty krajowe:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**
 - Zgodnie z art. 5 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Ponadto władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom, a ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które ponadto wspierają obywateli na rzecz ochrony i poprawy środowiska (art. 74).
- **Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK 2030)** – dokument strategiczny z 2019 r. wskazujący, że neutralność klimatyczna to jedno z najważniejszych wyzwań cywilizacyjnych Polski w jej historii, dotyczące prawie wszystkich obszarów naszego życia. Aktualnie trwają prace nad aktualizacją KPEiK 2030, z których wprost wynika, że należy podejmować działania mające na celu ograniczenie zmian klimatycznych bowiem wpływ człowieka na klimat przynosi już skutki zarówno dla środowiska jak i dla warunków życia. Dokument nakreśla kierunki działań, mające na celu dostosowanie społeczeństw, gospodarek i środowiska naturalnego do nowych warunków, w obliczu rosnących wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi oraz wskazuje, że adaptacja do zmian klimatu stanowi kluczowy element strategii mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom wzrostu temperatury, ekstremalnych zjawisk pogodowych, zagrożeń dla bioróżnorodności i innych związanych z klimatem zdarzeń. Wprowadzenie działań adaptacyjnych ma na celu minimalizowanie szkód wynikających z tych zmian oraz wzmacniać odporność społeczeństw na ich wpływ

w przyszłości poprzez przystosowanie się do nowych warunków atmosferycznych oraz ekstremalnych zjawisk pogodowych. Ze względu na to w jaki sposób oddziałują zmiany klimatu, podejmowane działania muszą obejmować różne obszary – od rolnictwa, przez leśnictwo, budownictwo i energetykę po gospodarkę wodną.

- **Krajowy program ograniczania zanieczyszczeń powietrza (KPOZP)** – dokument sporządzany na podstawie art. 6 dyrektywy NEC przez państwa członkowskie Unii Europejskiej w tym Polskę, w celu ograniczenia rocznych wielkości emisji substancji objętych krajowymi zobowiązaniami w zakresie redukcji emisji. Jest dokumentem, który stanowi narzędzie koordynowania i zarządzania działaniami i środkami realizowanymi zgodnie z innymi dokumentami, a także tworzy podstawy do dalszego kreowania polityk i strategii zakładających wzmożone wysiłki do osiągnięcia celów redukcyjnych.
- **Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. z perspektywą do 2030r. oraz do 2040 r. (AKPOP)** – dokument strategiczny, obowiązujący od 2021 r., określający działania naprawcze w perspektywie krótko, średnio i długoterminowej, które są spójne z dotychczas realizowaną polityką poprawy jakości powietrza oraz przeciwdziałania zmianom klimatu na poziomie krajowym, wojewódzkim i gminnym, a przede wszystkim określają nowe kierunki działań w tym obszarze.
- **Krajowy Plan Rozliczeń dla Leśnictwa z 2019 r.** – dokument opracowany w celu określenia i scharakteryzowania poziomu referencyjnego dla lasów FRL, zgodnie z rozporządzeniem LULUCF. Stanowi element wypełnienia zobowiązań Polski jako kraju członkowskiego UE, wynikających z rozporządzenia, gdyż dotychczas sektor użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów oraz leśnictwa nie stanowiły części unijnego pakietu klimatyczno-energetycznego i nie wchodziły w realizację zobowiązań redukcyjnych wobec unijnych celów redukcji emisji w celu ograniczenia wzrostu średniej temperatury globalnej.
- **Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA)** – dokument strategiczny z 2013 r. bezpośrednio dotyczący kwestii adaptacji do zachodzących zmian klimatu. Celem planu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. Wskazuje priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach jak: gospodarka wodna, rolnictwo leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górski

i strefy wybrzeża. Strategia wpisuje się w politykę Unii Europejskiej w zakresie adaptacji do zmian klimatu, której celem jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, zwracając szczególną uwagę na lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcję kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych, określonych w Strategii UE SPA 2030.

- **Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest z 2019 r.** – projekt realizowany w ramach wsparcia Ministerstwa Klimatu i Środowiska w zakresie realizacji polityki klimatycznej część 1. Celem projektu jest utworzenie kompleksowego systemu ochrony przeciwpożarowej dla unikatowego obszaru leśnego jakim jest Puszcza Białowieża. Zrealizowany na podstawie nałożonego na Polskę zobowiązania Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO i reaktywowanego Monitoringu IUCN w Puszczy Białowieżskiej do opracowania i wdrożenia kompleksowego planu zapobiegania zwalczania pożarów lasów, opartego na szczegółowej analizie ryzyka, który powinien zostać włączony do zintegrowanego planu zarządzania obiektem światowego dziedzictwa.
- **Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014-2030** – dokument określający misję, wizję i cele strategiczne PGL LP, wyznaczający kierunki rozwoju organizacji zakładający, że lasy spełniają wszechstronne funkcje z podziałem na: ekologiczne (przyrodnicze), społeczne i gospodarcze. Odnośnie klęsk żywiołowych jakimi są pożary lasów dokument wskazuje maksymalizowanie działań na rzecz ochrony lasu przed czynnikami stresowymi za pomocą istniejących i nowych udoskonalonych metod oraz systemów zapewniających skuteczną ochronę przed czynnikami biotycznymi i pożarami, a w przypadku wystąpienia zjawisk klęskowych PGL Lp będą sprawnie usuwać ich skutki.
- **Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.** - dokument strategiczny PGL LP, który został poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, w tym konsultacjom społecznym przed wejściem w życie jego zapisów. Dokument wskazuje najistotniejsze zagrożenia dla trwałości oraz kondycji lasów w Polsce. Celem jego powstania jest próba zapobieżenia i minimalizacji negatywnych skutków zmian klimatycznych, w tym przede wszystkim niedopuszczenie do wielkopowierzchniowego zamierania lasów. Wskazuje, że zachowanie ekosystemów leśnych Polski w dobrej kondycji i dobrym stanie zdrowotnym jest konieczne dla zapewnienia odpowiedniej jakości środowiska, w tym zasobów czystej wody, powietrza, różnorodności biologicznej, właściwych

warunków klimatycznych oraz że zdrowe, zróżnicowane wiekowo i gatunkowo ekosystemy leśne są niezbędne do świadczenia usług ekosystemowych. Dokument zakłada, że ekosystemy leśne stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu. W dniu 12.12.2023 Decyzją nr 201 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych ustalenia ww. dokumentu zostały wprowadzone do stosowania w jednostkach organizacyjnych PGL LP.

„Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (PPOŻ2)” jest zgodny lub wynika z omówionych powyżej strategicznych dokumentów międzynarodowych, unijnych i krajowych, w tym z dokumentów branżowych, obowiązujących w dziedzinie leśnictwa, a przede wszystkim nie jest sprzeczny z ww. dokumentami.

Ekosystemy leśne absorbują z powietrza i magazynują w materii organicznej duże ilości węgla, przez co ograniczają jeden z głównych czynników powodujących tzw. efekt cieplarniany – zbyt wysokie stężenie CO² w atmosferze. Pożary powodują szybkie uwolnienie dużych ilości tego gazu oraz innych zanieczyszczeń (np. tlenków azotu, pyłów) do atmosfery, co zwiększa efekt cieplarniany i stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. Ponadto pożar powoduje degradację zdolności retencyjnych ekosystemów leśnych, przez co dodatkowo zmniejszają się możliwości kumulowania w glebie materii organicznej (proces ten jest zależny między innymi od wilgotności gleby). W efekcie tereny popożarowe podlegają procesom erozji gleby, są też podatne na zagrożenia powodziowe.

Ze względu na ogólnopolski charakter projektu oraz objęcie nim wielu nadleśnictw można stwierdzić, że przyczynia się on do poprawy funkcjonowania centralnego systemu koordynacji przeciwdziałania klęskom żywiołowym jakimi są pożary lasów, co jest wypełnieniem zapisów zawartych w Europejskiej strategii adaptacji do zmian klimatu z 2021 r. Funkcjonowanie centralnego systemu zapobiegania kataklizmom w lasach jest powiązane z ochroną usług ekosystemowych świadczonych przez lasy oraz stworzeniem nowej strategii leśnej dla Unii Europejskiej, co wynika z Europejskiego Zielonego Ładu. Dokument ten wskazuje także na potrzebę objęcia szczególną ochroną przyrody i zdrowia ludzkiego, na co pozytywny wpływ będzie miała także realizacja niniejszego projektu. Jednocześnie powyższe działania są w pełni zgodne z obowiązującą obecnie Strategią Leśną Unii Europejskiej.

Zmniejszenie liczby i skali pożarów w lasach korzystnie wpłynie również na sytuację finansową Lasów Państwowych, przez co zwiększy się stabilność samej firmy, zatrudniającej ponad 25 tys. pracowników.

4.5 Dostępność terenów pod inwestycje, koszty zakupu oraz rekompensat

Podstawowym elementem infrastruktury technicznej w lasach, który umożliwia prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej, ochronę drzewostanów (w tym ochronę przeciwpożarową), jak również udostępnia tereny leśne społeczeństwu, jest sieć dróg leśnych. W Lasach Państwowych wynosi ponad 100 tys. kilometrów, w tym 80,5 tys. kilometrów dojazdów pożarowych

Realizacja części zaplanowanych w ramach Projektu inwestycji będzie wymagała – tam, gdzie będzie to możliwe - wykorzystania istniejącej sieci dróg, które przystosowane są do ruchu ciężkich maszyn leśnych.

Istniejące punkty obserwacyjne oraz stacje meteorologiczne, punkty czerpania wody przeznaczone do modernizacji, wchodzące w skład przedmiotowego projektu są własnością Lasów Państwowych i zostały wybudowane na terenach, którymi zarządzają Lasy Państwowe. Planowane inwestycje budowlane także będą lokalizowane na terenach PGL LP.

W ramach działań związanych z projektem dotyczącym ochrony przeciwpożarowej nie przewiduje się zakupu żadnych gruntów ani rekompensat środowiskowych.

4.6 Zgodność przedsięwzięcia z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Projekt będzie realizowany przez Nadleśnictwa z terenu całego kraju, na gruntach Skarbu Państwa lub w ostateczności na gruntach innych własności, po uprzednim uzyskaniu stosownych zgód i porozumień, zabezpieczających przyszłą trwałość zrealizowanych inwestycji.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe przy realizowaniu projektu „przeciwpożarowego” w perspektywie POLiŚ 2014-2020 na gruntach Skarbu Państwa będących w zarządzie Lasów Państwowych w przeważającej większości (ok. 70% tendencja w całej Polsce) nie ustanowiono miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku stwierdzenia realizacji inwestycji na gruntach posiadających obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego planowane do realizacji inwestycje będą zgodne z ustaleniami ww. dokumentów planistycznych, co zostanie potwierdzone w decyzji budowlanej przez stosowny organ architektoniczno-budowlany.

W przypadku stwierdzenia realizacji planowanej inwestycji na gruntach bez ustanowionego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego beneficjent zastosuje przepisy wynikające z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu

przestrzennym, które obligują do uzyskania tzw. decyzji lokalizacyjnej tj. decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Zgodność inwestycji z ww. decyzjami zostanie potwierdzona w decyzji budowlanej przez stosowny organ architektoniczno-budowlany.

V. SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH W RAMACH PROJEKTU

Zadania realizowane w ramach Projektu podzielone zostały na grupy:

- budowa, przebudowa i remont dostrzegalni przeciwpożarowych;
- budowa i modernizacja masztów, na których umieszczany jest sprzęt do identyfikacji i lokalizacji pożarów;
- budowa i doposażenie stacji meteorologicznych;
- zakup nowoczesnego sprzętu umożliwiającego identyfikację i lokalizację pożarów oraz doposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych;
- zakup samochodów patrolowo-gaśniczych;
- budowa, przebudowa i remont punktów czerpania wody.

Zakresy prac i ostateczny sposób realizacji poszczególnych zadań będą uwzględniały zarówno specyfikę danego terenu, uwarunkowania i możliwości prawne oraz technologiczne, a także indywidualne potrzeby jednostek.

5.1 Budowa, przebudowa dostrzegalni i masztów obserwacyjnych oraz masztów przekąźnikowych

Rozwiązania technologiczne planowanych w ramach Projektu PPOŻ2 dostrzegalni lub masztów będą uzależnione od konkretnych warunków terenowych, indywidualnych potrzeb danej jednostki, istniejącego systemu do lokalizacji pożarów w jednostce i opracowanych dokumentacji projektowych przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.

Projekt PPOŻ2 nie obliguje jednostek do stosowania ujednoliconych, konkretnych rozwiązań technologicznych. Decyzja o stosowanej technologii i rozwiązaniach technicznych będzie podejmowana przez projektantów i nadleśnictwa, biorące udział w Projekcie.

Dostrzegalnie i maszty mogą mieć różne konstrukcje, np:

- stalową, kratownicową, z/ bez obserwatora;
- stalową, rurową, z/ bez obserwatora;
- betonową (w tym w technologii ślizgowej – monolityczny odlew), z/ bez obserwatora;
- żelbetową (w tym w technologii ślizgowej – monolityczny odlew), z/ bez obserwatora;
- aluminiową, z odciągami;

- metalową, kratową, szkieletową;
- stalową, ocynkowaną, kratownicową, z odciągami;
- i inne, zgodne z obowiązującym prawem.

Projekt obejmie również przebudowę i remont już istniejących obiektów wspierających system do wykrywania pożarów lasów. W ramach tych czynności będą mogły być wykonywane m.in.:

- konserwacja instalacji odgromowej;
- konserwacja konstrukcji wieży lub masztu tj.: oczyszczenie konstrukcji kratownicowej, nałożenie powłok antykorozyjnych i zabezpieczeń przeciwwilgociowych;
- modernizacja i/ lub wymiana kabiny obserwatora (termoizolacja i wstawienie okien);
- modernizacja/przebudowa konstrukcji wieży;
- oczyszczenie z korozji i łuszczącej się farby kabiny obserwatora, klatki schodowej i balustrady wieży i innych elementów konstrukcyjnych;
- zabezpieczenie antykorozyjne oczyszczonych z rdzy i łuszczącej się farby elementów i pomalowanie w kolorach sygnalizacyjnych całej wieży;
- podwyższenie dostrzegalni lub masztu wraz z nowymi odciągami;
- pomalowanie, zabezpieczenie antykorozyjne kabiny obserwatora, balustrady, klatki schodowej i innych elementów konstrukcyjnych;
- przeniesienie anteny z masztu np. przy nadleśnictwie na wieżę obserwacyjną wraz z okablowaniem;
- wykonanie wentylacji, klimatyzacji kabiny obserwatora;
- wymiana lin odciągowych;
- wymiana uszkodzonych elementów metalowych;
- założenie instalacji elektrycznej;
- założenie instalacji światłowodowej;
- założenie instalacji odgromowej;
- montaż instalacji internetowej;
- montaż paneli fotowoltaicznych itp. wraz z instalacją;
- montaż instalacji alarmowej;
- przyłączy energetycznych (do około 1 km, po konsultacjach);

- inne niezbędne prace montażowe i roboty budowlane.

Fot. 2 Dostrzegalnia w Kolumnie fot. I. Barszcz

W ramach budowy dostrzegalni lub masztu można będzie wyróżnić następujące etapy prac:

- przygotowanie dokumentacji technicznej – koszt możliwy do uznania za kwalifikowany w Projekcie;
- uzyskanie pozwoleń i decyzji niezbędnych do realizacji zadania - koszt możliwy do uznania za kwalifikowany w Projekcie;
- ogłoszenie przetargu i wyłonienie wykonawcy;
- prace budowlane - koszt możliwy do uznania za kwalifikowany w Projekcie;
- nadzór inwestorski - koszt możliwy do uznania za kwalifikowany w Projekcie.

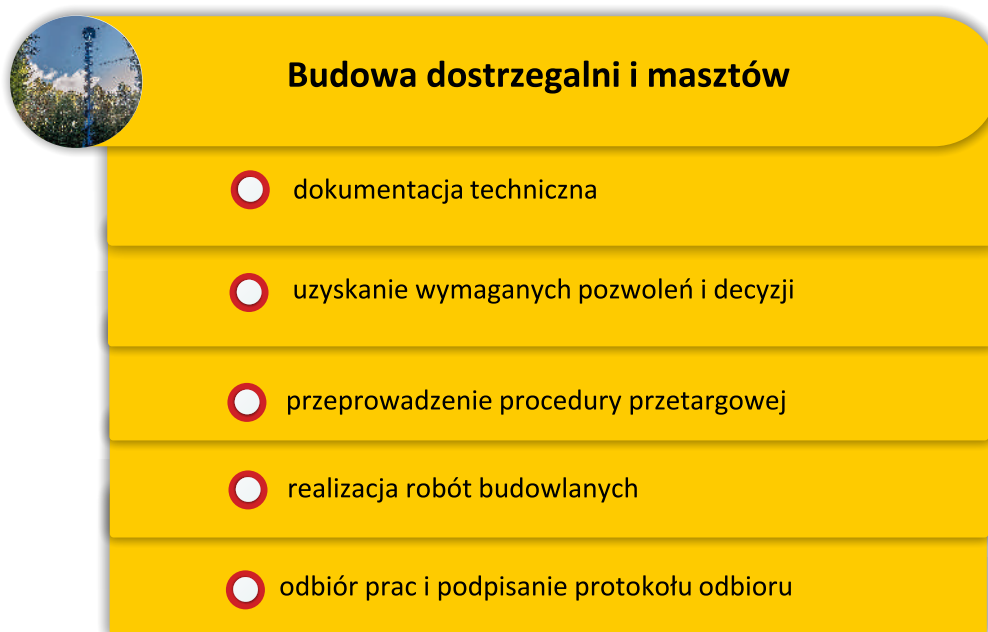
WAŻNE!

Aby wydatek mógł zostać uznany za kwalifikowalny m.in. **musi zostać poniesiony zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027.**

WAŻNE!

Wartość wydatków kwalifikowalnych **nie może przekroczyć limitu przyznanego nadleśnictwu** na realizację danego zadania zgodnie z Porozumieniem.

Schemat postępowania podczas realizacji tych zadań w ramach Projektu przedstawia się następująco:

Rysunek 5. Schemat postępowania przy realizacji zadań dot. budowy dostrzegalni i masztów

5.2 System do lokalizacji pożarów wraz z doposażeniem PAD

W ramach projektu PPOŻ2 zaplanowano zadania, które będą rozbudowywały i modernizowały istniejący w Lasach Państwowych system szybkiej lokalizacji pożarów. Planowane zadania obejmą m.in. zakup wraz z montażem urządzeń do monitorowania lasu i lokalizacji pożarów, w tym np.:

- kamery z oprogramowaniem,
- anteny, elementy do odbioru i przekazywania obrazu,
- komputery wraz z oprogramowaniem do automatycznego wykrywania pożarów,
- pulpity sterujące,
- dalmierze,
- kierunkomierze kolimatorowe,

- monitory do prezentowania obrazu z kamer,
- i inne urządzenia niezbędne do właściwego funkcjonowania całego systemu.

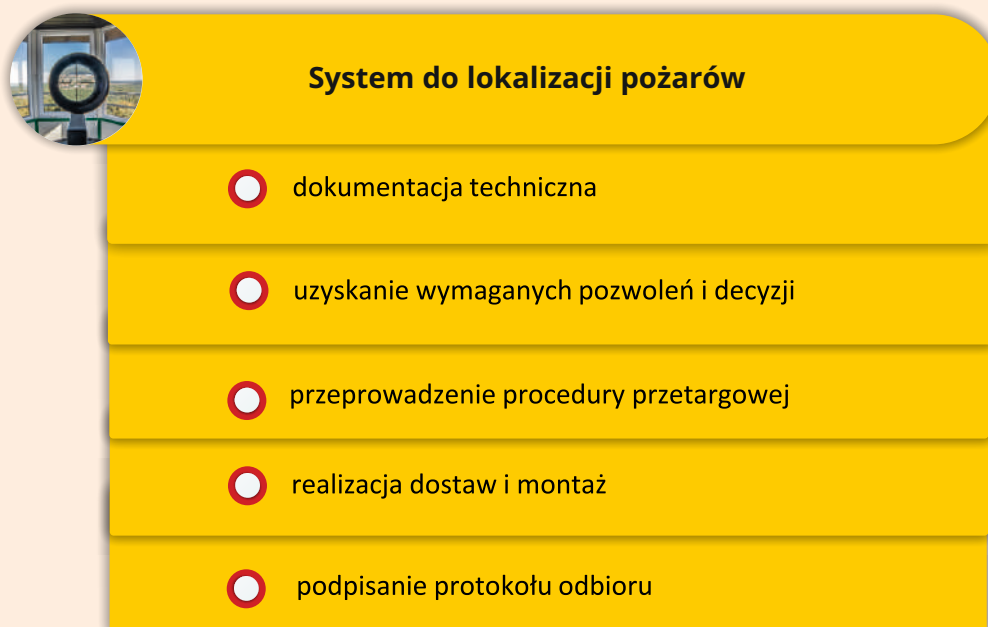
Lasy Państwowe tworzą i utrzymują system obserwacyjno-alarmowy, którego zadaniem jest jak najszybsze wykrycie pożaru na terenie lasu, ustalenie dokładnej lokalizacji oraz powiadomienie odpowiednich służb i jednostek. Podstawowym elementem sieci obserwacji naziemnej są kamery umieszczane na wieżach, masztach lub innych wysokich obiektach umożliwiającym prowadzenie analizy wizyjnej terenu na duże odległości. Obiekty te są w znacznej mierze własnością PGL LP, ale mogą pojawić się sytuacje, gdy kamery obserwacyjne lub urządzenia niezbędne do zachowania wizyjności, łączności czy przesyłu informacji będą musiały zostać zamontowane na obiektach będących własnością innych podmiotów. Wówczas powinny zostać one wydierżawione lub użyczone jednostkom na czas realizacji Projektu wydłużony o okres jego trwałości, na podstawie stosownych umów czy pełnomocnictw.

Fot. 3 PAD w Nadleśnictwie Głogów fot. M. Chmielewska

Część elementów systemu do lokalizacji pożarów będzie montowana w punktach alarmowo-dyspozycyjnych (PAD), do których będzie przekazywany obraz i dźwięk z kamer zamontowanych na obiektach włączonych do sieci obserwacji. W PAD będą umieszczane m.in. komputery, monitory pokazujące obraz z kamer i inne niezbędne elementy służące do prawidłowego funkcjonowania całego systemu. Najczęściej PAD znajduje się w każdym nadleśnictwie, ale mogą wystąpić sytuacje, gdy wspólny, zintegrowany PAD będzie odbierał i obsługiwał sygnał z kamer umieszczonych na terenie kilku sąsiednich nadleśnictw.

W ramach projektu nie przewiduje się jednego, wspólnego, ujednoliconego zamówienia dla wszystkich nadleśnictw. Rodzaj i specyfikacja techniczna montowanego sprzętu będzie zależała od indywidualnych potrzeb danej jednostki.

Rysunek 6. Schemat postępowania przy realizacji zadań dotyczących dostawy i montażu systemu do wykrywania i lokalizacji pożarów (opr. wł.)

5.3 Budowa i modernizacja stacji meteorologicznych

Leśna stacja meteorologiczna jest zespołem wyspecjalizowanych urządzeń, których zadaniem jest pomiar i rejestracja parametrów pogodowych, charakterystycznych dla środowiska leśnego.

Przykładowa stacja meteorologiczna, wykorzystywana w leśnictwie może zawierać następujące wyposażenie:

- urządzenie rejestrujące:
 - rejestracja danych pomiarowych;
 - archiwizacja danych;
 - prosta zmiana konfiguracji (zdalna wymiana oprogramowania);
 - kontrola funkcjonowania systemu;
 - zegar czasu rzeczywistego;
 - wyświetlacz LCD na wyposażeniu (opcjonalnie);
- podstawowe czujniki:

- czujnik prędkości wiatru;
- czujnik kierunku wiatru;
- czujnik wilgotności względnej powietrza;
- czujnik temperatury powietrza;
- czujnik temperatury przy gruncie;
- czujnik temperatury gruntu na różnych głębokościach;
- czujnik nasłonecznienia;
- czujnik ciśnienia atmosferycznego (barometr);
- czujnik ilości opadu atmosferycznego;
- możliwość podłączenia dodatkowych czujników analogowymi lub cyfrowymi.

Fot. 4 Stacja meteorologiczna Nadleśnictwo Krzyż fot. I. Barszcz

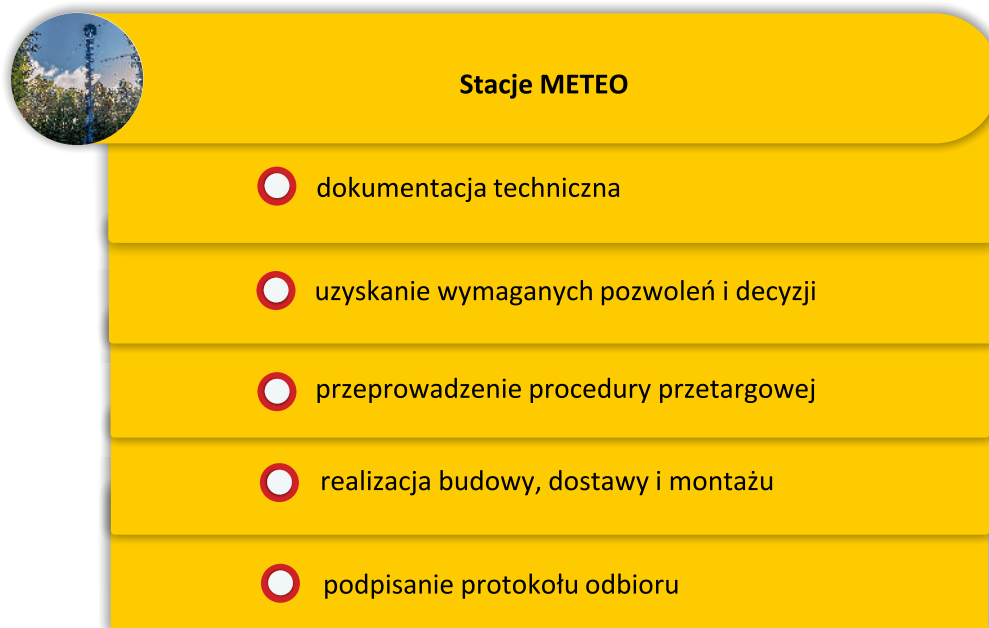
Warunkiem właściwego funkcjonowania stacji jest:

- dostęp do zasilania;
- kontrola zasilania i naładowania akumulatora,
- system podtrzymania akumulatorowego,
- regulacja parametrów ładowania akumulatorów z sygnalizacją przełączania,
- system zabezpieczeń przepięciowych wszystkich linii sygnałowych i zasilających,
- zabezpieczenie w alternatywne sposoby zasilania (np. bateria słoneczna, generator wiatrowy, inne).

Przesyłanie danych pomiędzy stacją a centrum monitorowania może być realizowane poprzez sieci radiowe, linie kablowe i światłowodowe itp.

Obudowa jednostki sterującej leśnej stacji meteorologicznej musi być szczelna i odporna na korozję, działania chemikaliów, deszczu, wysokiej wilgotności, kurzu i promieniowania.

Uzupełnieniem czujników rejestrujących parametry pogodowe na stacjach meteorologicznych mogą być wagosuszarki. Służą one do pomiaru wilgotności ściółki leśnej, co jest elementem metody prognozowania zagrożenia pożarowego lasów.

Rysunek 7. Schemat postępowania przy realizacji zadań dotyczących stacji meteo (opr. wł.)

Stacje meteorologiczne, zaplanowane do wykonania w projekcie, będą dostosowane do indywidualnych potrzeb i wymagań jednostek realizujących projekt.

5.4 Samochody patrolowo-gaśnicze

W ramach realizacji tej części Projektu **Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych** przeprowadzi procedurę przetargową na zakup 66 samochodów patrolowo-gaśniczych do celów przeciwpożarowych.

WAŻNE!

Przetarg na samochody zostanie przeprowadzony na poziomie centralnym – nadleśnictwa nie będą przygotowywały dokumentacji przetargowej w tym zakresie.

Będą one przeznaczone m.in. do:

- samodzielnego gaszenia pożarów lasu w fazie początkowej, w szczególności pożarów pokrywy gleby, nieużytków, obszarów rolniczych sąsiadujących z lasami;
- współdziałania z jednostkami ochrony przeciwpożarowej w zakresie prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych na terenach leśnych;
- patrolowania obszarów leśnych i wykonywania czynności rozpoznawczo-operacyjnych;
- dogaszania i dozorowania pożarów.

Fot. 5 Samochód patrolowo-gaśniczy, Nadleśnictwo Lubsko fot. Smarczewski

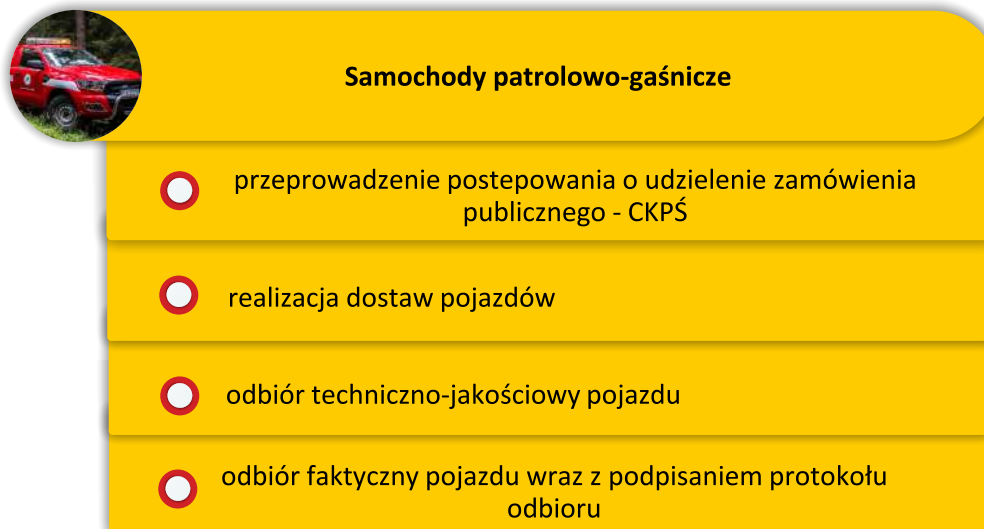
Szczegółowe wymagania techniczne i sprzętowe dla samochodów zostały opracowane przez grupę ekspertów, w oparciu o *Instrukcję ochrony przeciwpożarowej lasu*, dotychczasowe doświadczenia, oraz uwagi zgłaszane przez użytkowników. Planowane jest przeprowadzenie przez CKPŚ wspólnego zamówienia na zakup samochodów dla nadleśnictw uczestniczących w projekcie.

Dostawa pojazdów do nadleśnictw będzie rozłożona na etapy – ostatnia partia powinna zostać dostarczona do końca 2027 r.

Po stronie nadleśnictw pozostaną:

- odbiór pojazdu od wykonawcy;
- podpisanie protokołu odbioru pojazdu;

- na podstawie podpisanego bez uwag protokołu odbioru techniczno-jakościowego, a następnie protokołu odbioru faktycznego wykonawca wystawi nadleśnictwu fakturę za odebrany pojazd;

Rysunek 8. Schemat postępowania przy realizacji zadań dotyczących zakupu samochodów ratowniczo-gaśniczych (opr. wł.)

5.5 Punkty czerpania wody (PCW)

Zaopatrzenie w wodę jest niezbędnym aspektem związanym z działaniami przeciwpożarowymi. W kompleksach leśnych o powierzchni większej niż 100 ha należy zapewnić wodę do celów gaśniczych w ilości przynajmniej 50 m³. Powinna ona być zgromadzona w nie więcej niż dwóch zbiornikach. Można też wykonać ujęcia wody (studnie głębinowe), przy czym ich wydajność musi wynosić przynajmniej 10 dm³/s (36 m³/godz.). Taką minimalną normę przyjmuje się dla obszaru o promieniu 3 km w lasach I kategorii i 5 km w lasach II kategorii zagrożenia pożarowego. Dla lasów III kategorii zagrożenia pożarowego przyjmuje się indywidualną normę, w uzgodnieniu z komendantem powiatowym PSP.

Planując budowę sztucznych zbiorników wodnych należy je w pierwszej kolejności lokalizować przy skrzyżowaniach dróg z dojazdami pożarowymi i przy pasach biologicznych (liniach obrony). Należy przyjąć założenie, że w razie powstania pożaru nastąpi dowożenie wody, dlatego zawsze zachodzi konieczność wykonania dobrego placu manewrowego przy ujęciu wody, oraz drogi pozwalającej na ruch dwukierunkowy i bezpiecznych dojazdów do lustra wody w celu jej pobrania sprzętem pożarniczym. Dobrym rozwiązaniem jest pętla dojazdowa z możliwością urządzenia dwóch punktów poboru wody.

Punkt czerpania wody do ochrony przeciwpożarowej lasu rozumiany jest jako zorganizowany w terenie obiekt służący do poboru wody do celów ochrony

przeciwpożarowej. Powinien zapewniać dostęp do wody w sposób umożliwiający jej pobranie za pomocą sprzętu, którym dysponują okoliczne jednostki ochrony przeciwpożarowej. Punkt czerpania wody składa się z:

- a. miejsca pobierania wody (miejsce ustawienia pojazdów pożarniczych),
- b. stanowiska wodnego/miejsca czerpania wody (do ustawienia agregatu pompowego),
- c. dojazdu od najbliższej drogi publicznej lub dojazdu pożarowego.⁸

Zaopatrzenie wodne do celów przeciwpożarowych kompleksu leśnego to naturalne i sztucznie przygotowane zasoby wody przystosowane do poboru wody sprzętem gaśniczym.

Do sztucznych zasobów wody zalicza się:

- a. zbiorniki zakryte,
- b. zbiorniki odkryte,
- c. hydranty,
- d. studnie głębinowe.

Wymagania w zakresie zapasu wody w PCW i stanowisk czerpania wody powinny być zgodne z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.

W związku z koniecznością przeprowadzenia linii demarkacyjnej z projektami Małej Retencji określono wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowalne w projekcie PPOŻ2.

W ramach projektu PPOŻ2 w zadaniu Punkty Czerpania Wody kwalifikowane mogą być wydatki na:

- a) inwestycje dot. sztucznych zasoby wody tj.:
 - budowę, przebudowę i remont szczelnych (sztucznie uszczelnionych) naziemnych, otwartych zbiorników wodnych (rekomendowane niewymagające pozwoleń wodnoprawnego) wraz z realizacją dostępów dla zwierząt przy najniższym poziomie wody oraz zabezpieczeniem ujęć przed zanieczyszczeniem i zamuleniem;
 - budowę, przebudowę i remont podziemnych zbiorników wodnych (rekomendowane niewymagające pozwoleń wodnoprawnego);

⁸ Drogi dojazdowe stanowią wydatek niekwalifikowalny w Projekcie.

- budowę, przebudowę i remont zbiorników sztucznych rozumianych jako pojemnik lub grupa pojemników połączonych przewodami (niewymagających pozwolenia wodnoprawnego);
- budowa, przebudowa i remont hydrantów,
- budowa, przebudowa i remont studni głębinowych w celu napełniania sztucznie uszczelnionych, naziemnych, otwartych zbiorników wodnych, podziemnych zbiorników wodnych, sztucznych zbiorników wodnych rozumianych jako pojemnik lub grupa pojemników połączonych przewodami;
- oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych pod warunkiem ich budowy, przebudowy i remontu w ramach projektu PPOŻ2;

b) inwestycje na naturalnych i sztucznych zbiornikach wody dotyczące:

- budowy, przebudowy i remontu w miejscach ujęć wody studzienek czerpalnych lub innych urządzeń (np. schodów, zejść do lustra wody, pomostów, umocnień brzegów) ułatwiających pobór wody sprzętem pożarniczym - rekomendowane niewymagające pozwolenia wodnoprawnego;
- budowy, przebudowy i remontu, w punktach czerpania wody, placów manewrowych o wymiarach minimum 20 × 20 m;
- budowę, przebudowę i remont stanowisk czerpania wody,
- oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych pod warunkiem ich budowy, przebudowy lub remontu w ramach projektu PPOŻ2;

z wyłączeniem elementów zrealizowanych w ramach Projektu MRN2 i MRG2.

W ramach projektu PPOŻ2 nie będą kwalifikowane wydatki na przystosowanie do celów przeciwpożarowych zasobów wodnych polegające na:

- a. zbudowaniu odpowiednich zastawek na ciekach, strumieniach oraz rowach i kanałach melioracyjnych;
- b. obowiązkowym oznakowaniu początków dróg dojazdowych do ujęć wody oraz oznakowaniu według potrzeb dalszych przebiegów dróg dojazdowych do ujęć wody;
- c. realizacji dostępów dla zwierząt przy najniższym poziomie wody w istniejących otwartych, nieuszczelnionych zbiornikach wodnych zarówno sztucznych jak i naturalnych;
- d. przebudowie i remoncie zbiorników sfinansowanych w ramach projektów MRN2 i MRG2, w trakcie okresu trwałości tych inwestycji;

- e. przygotowaniu dojazdów do miejsca ujęć wody, prowadzących od dróg publicznych lub dojazdów pożarowych; (budowa, przebudowa i remont dróg dojazdowych, mijanek czy objazdów pętlicowych w przypadku dróg bez przejazdu);
- f. oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych bez ich budowy, przebudowy i remontu w ramach projektu PPOŻ2.

Punkty Czerpania Wody powinny być realizowane, w miarę możliwości, na terenach PGL LP. W przypadku jeśli istniejący zbiornik, wokół którego będzie przebudowywana infrastruktura przeciwpożarowa, nie znajduje się na terenie PGL LP, nadleśnictwo powinno dysponować umową dzierżawy/najmu, oświadczeniem o prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz porozumieniem dot. niepodjęcia w okresie trwałości działań niezgodnych z założeniami projektu PPOŻ2.

Fot. 6 Nadleśnictwo Krzestkowice, fot. Władysław Czulak

Fot. 7 Nadleśnictwo Krzestkowice, fot. Władysław Czulak

VI. DOKUMENTACJA ADMINISTRACYJNO-ŚRODOWISKOWA (OOŚ), NIEZBĘDNA W CELU ZREALIZOWANIA INWESTYCJI

6.1 Dokumentacja administracyjno-środowiskowa (OOŚ) dla inwestycji w Projekcie PPOŻ2

Dokumentacja administracyjno-środowiskowa (dokumentacja OOŚ), uzyskiwana na potrzeby realizacji procesu inwestycyjnego w projekcie PPOŻ2 przez PGL Lasy Państwowe to wszystkie decyzje, zezwolenia, opinie, uzgodnienia, zaświadczenia, niezbędne w celu zrealizowania tej inwestycji, zgodnie z obowiązującym prawem oraz dodatkowe dokumenty jak deklaracja Natura 2000 (RDOŚ), informacja organu (PGW Wody Polskie), niezbędne w celu zrealizowania inwestycji zgodnie z wymogami umowy o dofinansowanie (UoD).

WAŻNE!

Dokumentacja OOŚ wymaga akceptacji NFOŚiGW przed refundacją poniesionych na inwestycję wydatków tj. przed złożeniem wniosku o płatność (WoP).

Dokumentacja administracyjno-środowiskowa (dokumentacja OOŚ) służy do:

- przeprowadzenia poprawnego procesu inwestycyjnego,
- przeprowadzenia procesu inwestycyjnego zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym, w tym zgodnie z przepisami w zakresie ochrony środowiska,

a dodatkowo przy wydatkowaniu funduszy Unii Europejskiej do:

- przeprowadzenia procesu inwestycyjnego zgodnie z wymogami, wynikającymi z wniosku o dofinansowanie (WoD) i umowy o dofinansowanie (UoD).

Powyższe przyczynia się do realizacji inwestycji zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju czyli do realizacji takich działań związanych z realizacją inwestycji, których zastosowanie pozwoli osiągnąć jednocześnie rozwój gospodarczy, społeczny oraz środowiskowy, a jednocześnie umożliwi uzyskanie refundacji części poniesionych na inwestycję wydatków, która dla projektu PPOŻ2 w programie FEnIKS 2021-2027 wynosi 79,71%.

Podkreślenia wymaga, iż projekt PPOŻ2, realizowany przez PGL Lasy Państwowe, należy do projektów specyficznych tzw. projektów rozproszonych czyli składających się z wielu inwestycji, zlokalizowanych na terenie nadleśnictw z terenu całego kraju, wykonywanych w różnych terminach perspektywy finansowej 2021-2027. Skutkiem powyższego jest nieco odmienny, zaakceptowany przez Instytucję Wdrażającą – NFOŚiGW sposób potwierdzania

poprawności dokumentacji administracyjno-środowiskowej (OOŚ) dla poszczególnych zadań inwestycyjnych przed późniejszą refundacją wydatków. Nadleśnictwa nie były zobowiązane do posiadania niezbędnych dla inwestycji decyzji administracyjnych na etapie wniosku o dofinansowanie. Omawiane decyzje, w tym ostateczne decyzje realizacyjne, zebrane w tzw. pakiety dokumentacji OOŚ dla każdej inwestycji oddzielnie, przekazywane będą do akceptacji NFOŚiGW sukcesywnie, w trakcie realizacji Projektu.

Obowiązkowo przed przekazaniem do NFOŚiGW wniosku o płatność, konieczne jest posiadanie akceptacji dla dokumentacji OOŚ, potwierdzonej przez NFOŚiGW drogą mailową lub w piśmie.

6.2 Inwestycje zaplanowane w Projekcie PPOŻ2

Dla projektu PPOŻ2 sporządzone zostało Studium Wykonalności jako niezbędny załącznik, przekazany do Instytucji Wdrażającej – NFOŚiGW wraz z WoD. W wyniku pozytywnej weryfikacji przez IW założeń do projektu zawarta została umowa o dofinansowanie, skutkiem której nadleśnictwa biorące udział w projekcie będą mogły uzyskiwać refundację części poniesionych na inwestycje wydatków. Jak wynika z założeń projektu PPOŻ2 o wsparcie finansowe będą mogły ubiegać się następujące inwestycje z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasów:

- rozwój i modernizacja systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń, w tym:
 1. Typ przedsięwzięcia: budowa, przebudowa, remont dostrzegalni przeciwpożarowych;
 2. Typ przedsięwzięcia: doposażenie dostrzegalni przeciwpożarowych;
 3. Typ przedsięwzięcia: zakup systemu do lokalizacji pożarów;
 4. Typ przedsięwzięcia: budowa, przebudowa, remont masztów przekaźnikowych;
 5. Typ przedsięwzięcia: zakup sprzętu do funkcjonowania stacji METEO;
 6. Typ przedsięwzięcia: budowa, przebudowa, remont stacji METEO w tym budowa, przebudowa, remont masztów do funkcjonowania stacji METEO;
- wsparcie techniczne systemu ratowniczo-gaśniczego na wypadek wystąpienia pożarów lasów, w tym:
 7. Typ przedsięwzięcia: zakup samochodów patrolowo-gaśniczych;
 8. Typ przedsięwzięcia: budowa, przebudowa, remont punktów czerpania wody;

WAŻNE!

Inwestycje zaplanowane w Projekcie PPOŻ2, polegające na dokonaniu zakupu, montażu, remontu czy zainstalowania specjalistycznego sprzętu pożarniczego w jednostkach PGL LP tj. takie inwestycje, dla których nie jest wymagane uzyskanie decyzji budowlanej (pozwolenia na budowę lub zgłoszenia robót budowlanych) zgodnie z uzgodnieniami z NFOŚiGW nie są traktowane jako realizacja tzw. procesu inwestycyjnego. Dotyczy to m.in.: zakupu systemu do lokalizacji pożarów czy samochodów patrolowo-gaśniczych lub remontu dostrzegalni przeciwpożarowej niewymagającego pozwoleń realizacyjnych.

WAŻNE!

Wskazane powyżej przedsięwzięcia nieinwestycyjne nie wymagają przedstawienia do NFOŚiGW dokumentacji administracyjno-środowiskowej (OOŚ) przed złożeniem wniosku o płatność, a rozliczenie z Instytucją odbywać się będzie na podstawie przedłożonych faktur, protokołów odbioru, oświadczeń, zaświadczeń i innych, wskazanych przez IW dokumentów.

6.3 Kolejność uzyskiwania decyzji administracyjnych, pozwoleń, uzgodnień oraz innych dokumentów

Wydatki na inwestycje, realizowane w ramach projektu PPOŻ2, muszą być ponoszone zgodnie z obowiązującym prawem, w tym prawem z zakresu ochrony środowiska oraz zasadami, wynikającymi z unijnych i krajowych regulacji, dotyczących finansowania inwestycji ze środków Unii Europejskiej.

W tym celu konieczne jest pozyskanie niezbędnych decyzji administracyjnych, pozwoleń, uzgodnień, opinii i zaświadczeń oraz dokonanie weryfikacji ww. dokumentów przez nadleśnictwo w zakresie prawidłowości przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania danego przedsięwzięcia na środowisko (OOŚ) jeśli dotyczy oraz w zakresie poprawności i legalności całego procesu inwestycyjnego. Instytucja Wdrażająca – NFOŚiGW sprawdzi następnie, przed udzieleniem dofinansowania, czy inwestycja posiada komplet wymaganych prawem i poprawnych dokumentów administracyjnych.

Komplet dokumentacji OOŚ dla jednej inwestycji w projekcie PPOŻ2 powinien zawierać wskazane poniżej decyzje i dokumenty.

6.3.1 Decyzje administracyjne:

Decyzje opcjonalne – w przypadku lokalizacji inwestycji z projektu PPOŻ2 w granicach małych form ochrony przyrody lub w granicach rezerwatu przyrody:

1. **Uzgodnienie wójta, burmistrza, prezydenta miasta na podstawie art. 45 ust. 2 pkt. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody (Dz. 1478)** wydawane wyłącznie w przypadku lokalizacji inwestycji z projektu PPOŻ2 w granicach tzw. małych form ochrony przyrody.
2. **Decyzja GDOŚ, po zasięgnięciu opinii RDOŚ, na podstawie art. 15 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody**, zezwalająca na odstępstwa od zakazów, obowiązujących w granicach rezerwatu przyrody, wydawana wyłącznie w przypadku realizacji inwestycji z projektu PPOŻ2, która nie wynika z planu ochrony lub zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody lub w przypadku gdy rezerwat przyrody nie posiada obowiązującego planu ochrony lub zadań ochronnych.

Decyzje obowiązkowe, wynikające z przepisów krajowych w zakresie realizacji procesu inwestycyjnego – w przypadku realizacji każdej inwestycji z projektu PPOŻ2:

1. Decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu tj. decyzja o warunkach zabudowy lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego tzw. decyzja lokalizacyjna, wydawana wyłącznie w przypadku braku obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki inwestycyjnej.
2. **Stanowisko RDOŚ na zgłoszenie działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody**, obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe w granicach form ochrony przyrody, a także w obrębie cieków naturalnych.
3. Zgoda wodnoprawna – pozwolenie wodnoprawne lub stanowisko organu administracji publicznej PGW Wody Polskie o braku sprzeciwu na zgłoszenie wodnoprawne – wyłącznie dla niektórych elementów z zakresu inwestycji dotyczących realizacji punktów czerpania wody.
4. Decyzja pozwolenie na budowę lub stanowisko organu architektoniczno-budowlanego o braku sprzeciwu na zgłoszenie robót budowlanych lub tzw. decyzja realizacyjna.

WAŻNE!

Przed wydaniem każdej z ww. decyzji, organ właściwy do jej wydania ma obowiązek rozważenia, dla przedsięwzięcia innego niż mogącego znacząco oddziaływać na środowisko czyli innego niż przedsięwzięcia z I i II grupy przedsięwzięć, określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10.09.2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

Powyższe wynika z art. 96 ustawy OOS i dotyczy inwestycji z tzw. III grupy przedsięwzięć.

5. Ewentualnie - w przypadku stwierdzenia przez organ możliwości znaczącego oddziaływania na obszar Natura 2000 inwestycji planowanej w ramach projektu PPOŻ2, do kompletu decyzji administracyjnych niezbędne będzie dołączenie rozstrzygnięcia RDOŚ w zakresie oddziaływania inwestycji na obszar Natura 2000 tj.:
 - postanowienia o braku konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania inwestycji na obszar Natura 2000 na podstawie karty informacyjnej przedsięwzięcia
 - lub
 - **postanowienia**, wydanego w wyniku przeprowadzenia oceny oddziaływania inwestycji na obszar Natura 2000 na podstawie raportu oddziaływania na obszar Natura 2000, **uzgadniającego warunki realizacji inwestycji w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000.**
6. Ewentualnie – decyzje derogacyjne w przypadku stwierdzenia, że realizacja inwestycji z projektu PPOŻ2 może naruszyć zakazy, wymienione w art. 51 lub 52 ustawy o ochronie przyrody, obowiązujące w stosunku do roślin, zwierząt, grzybów gatunków chronionych.

Warto podkreślić, iż **zapisy we wszystkich otrzymanych decyzjach administracyjnych powinny być ze sobą spójne**. W tym celu należy sprawdzić zgodność wpisanych w decyzjach informacji np.:

- nr działek inwestycyjnych, nazwy obrębów i gmin;
- nazwę przedsięwzięcia lub tytuł planowanych do realizacji działań;
- nałożonych warunków;
- znaków pism i dat, na które powołują się organy wydające decyzje.

Warunki nałożone w uzyskanych decyzjach administracyjnych muszą być spełnione podczas realizacji inwestycji. Dotyczy to m.in. terminów prowadzenia prac budowlanych,

terminów zezwalających na wycinkę drzew czy obowiązku prowadzenia nadzoru przyrodniczego.

Nowością w perspektywie 2021-2027 jest konieczność wykazania zgodności projektu PPOŻ z tzw. zasadą „do no significant harm” - „nie czyn poważnej szkody środowisku”, w skrócie DNSH.

Zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu kontynent europejski ma stać się do 2050 r. neutralny klimatycznie, a społeczeństwo UE sprawiedliwe, funkcjonujące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce.

W celu osiągnięcia powyższego w perspektywie unijnej 2021 - 2027 finansowanie zostało skierowane na działania zmierzające do tej neutralności.

Zgodność z zasadą DNSH oceniana jest w odniesieniu do poniższych 6 celów środowiskowych:

1. łagodzenie zmian klimatu;
2. adaptacja do zmian klimatu;
3. zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
4. przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
5. zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza, wody, gleby i ich kontrola;
6. ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Zasada DNSH oznacza, że dana działalność:

1. wyrządza poważne szkody łagodzeniu zmian klimatu, jeżeli prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych;
2. wyrządza poważne szkody adaptacji do zmian klimatu, jeżeli prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa;
3. wyrządza poważne szkody zrównoważonemu wykorzystaniu i ochronie zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych lub dobremu stanowi środowiska wód morskich;
4. wyrządza poważne szkody gospodarce o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganiu powstawaniu odpadów i recyklingowi, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do

znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długotrwałe szkody dla środowiska;

5. wyrządza poważne szkody zapobieganiu zanieczyszczeniu i jego kontroli, jeżeli prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi;
6. wyrządza poważne szkody ochronie i odbudowie bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii.

Ocena zgodności z zasadą DNSH dla projektu PPOŻ2 udokumentowana została i przedstawiona w Studium Wykonalności oraz we wniosku o dofinansowanie w odniesieniu do każdego celu środowiskowego jak powyżej.

Projekty z dziedziny ochrony przyrody są uznawane za zgodne z zasadą DNSH, ale należy o tę zgodność zadbać także na etapie realizacji inwestycji i późniejszego użytkowania powstałej infrastruktury.

W sprawozdaniu, którego wzór zostanie nam przekazany przez Instytucję Wdrażającą (czyli NFOŚiGW) będziemy wykazywać, jak w rozliczonym okresie realizacji minimalizowano negatywny wpływ prac na środowisko: przyrodę, wody powierzchniowe, powietrze i klimat. Takie raporty CKPŚ będzie składać corocznie do 31 stycznia.

W sprawozdaniu wskazane będzie, w jaki sposób udokumentowano te działania. Dowodami na spełnienie zasady DNSH mogą być np. raporty z oceny oddziaływania na środowisko, opinie i decyzje służb ochrony przyrody, ekspertyzy, pomiary itp.

Dokumenty tzw. funduszowe (niezbędne dla uzyskania dofinansowania ze środków UE):

1. deklaracja organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 – RDOŚ
2. informacja organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną – PGW Wody Polskie.

Kolejność uzyskania ww. dokumentów (funduszowych) w toku procesu inwestycyjnego, zmierzającego do uzyskania decyzji budowlanej, nie ma istotnego znaczenia dla poprawności tego procesu.

Uzyskanie przedmiotowych dokumentów, o charakterze zaświadczeń organów administracji publicznej, wynika z zasad programu FEnIKS 2021-2027, w tym wniosku o dofinansowanie, umowy o dofinansowanie itp.

6.3.2 Decyzje opcjonalne

1. Uzgodnienie na podstawie art. 45 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody

Uzgodnienia z wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta na podstawie art. 45 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody wymaga wyłącznie realizacja inwestycji z projektu PPOŻ2, zlokalizowanych w graniach lub w sąsiedztwie (pomnik przyrody) tzw. małych form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy.

Do małych form ochrony przyrody należą:

- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo – krajobrazowe.

Zgodnie z art. 45 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody zakazy obowiązujące w stosunku do ww. form ochrony przyrody nie dotyczą:

- prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- realizacji inwestycji celu publicznego, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, **po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody.**

Do najczęstszych zakazów, wymienionych w art. 45 ust. 1 ustawy, które mogą zostać naruszone w celu realizacji inwestycji z projektu PPOŻ2 należą:

- zakaz niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
- zakaz uszkodzania gleby,
- zakaz zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- zakaz uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych.

Przedmiotowe uzgodnienia dołącza się do wniosków o wydanie decyzji „następczych” tj. decyzji lokalizacyjnej, zgłoszenia do RDOŚ działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody, decyzji budowlanej.

WAŻNE!

Doświadczenie CKPŚ w realizacji projektu PPOŻ w ramach programu POLiŚ w latach 2014-2020 wskazuje, iż ani jedna inwestycja tzw. przeciwpożarowa w PGL LP nie

wymagała uzyskania uzgodnienia wójta, burmistrza, prezydenta miasta odnośnie małych form ochrony przyrody na podstawie art. 45 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody.

2. Decyzja GDOŚ, po zasięgnięciu opinii RDOŚ, zezwalająca na odstępstwa od zakazów obowiązujących w rezerwatach przyrody na podstawie art. 15 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody w rezerwacie przyrody obowiązują zakazy m.in.:

- zakaz budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów służących celom rezerwatu przyrody,
- umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, niszczenia nor, gniazd, lęgówisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu,
- niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów,
- niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu
- zmiany stosunków wodnych,
- ruchu pojazdów poza drogami publicznymi,
- zakłócania ciszy,
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody,

W myśl art. 15 ust. 2 ustawy zakazy w rezerwacie przyrody nie dotyczą:

- wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych,
- prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym.

W przypadku lokalizacji inwestycji z projektu PPOŻ2 w granicach rezerwatu przyrody należy ustalić czy inwestycja ta jest zgodna lub wynika z planu ochrony lub zadań ochronnych dla rezerwatu.

W przypadku braku zgodności planowanej inwestycji z planem ochrony lub zadaniami ochronnymi dla rezerwatu przyrody lub w przypadku braku posiadania przez rezerwat przyrody planu ochrony lub zadań ochronnych lub w przypadku możliwości naruszenia, w wyniku realizacji inwestycji, ustawowych zakazów obowiązujących w rezerwacie przyrody jak np. zakłócania ciszy, niszczenia gleby, ruchu pojazdów itp. należy wystąpić

do GDOŚ o wydanie zezwolenia na podstawie art. 15 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody tj. zezwolenia na odstępstwa od zakazów obowiązujących w granicach rezerwatu przyrody.

Zgodnie bowiem z ww. przepisem GDOŚ może zezwolić na obszarze rezerwatu na odstępstwa od zakazów, jeżeli jest to uzasadnione potrzebą:

- ochrony przyrody lub
- realizacji inwestycji:
 - a) liniowych celu publicznego,
 - b) celu publicznego o nieliniowym charakterze **związanych z ochroną ludności** przed powodzią i **suszą**,
 - c) celu publicznego z zakresu łączności publicznej o nieliniowym charakterze w celu związanym z zapewnieniem telekomunikacji na obszarze rezerwatu przyrody
- w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej w rozumieniu art. 3 pkt. 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska

WAŻNE!

GDOŚ wyda zezwolenie na odstępstwa od zakazów obowiązujących w rezerwacie przyrody, po zasięgnięciu opinii RDOŚ. W celu skrócenia czasu uzyskania zgody GDOŚ warto wystąpić z wnioskiem do GDOŚ za pośrednictwem RDOŚ. Wówczas RDOŚ wyda opinię i wraz z naszym wnioskiem przekaże do GDOŚ w celu wydania rozstrzygnięcia ostatecznego. Zaoszczędzimy przy takim rozwiązaniu co najmniej 30 dni.

6.3.3 Decyzje obowiązkowe

1. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji lub potwierdzenie braku kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w Projekcie PPOŻ2

Procedurę uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024, poz. 1112), w skrócie ustawa OOŚ.

Zgodnie z art. 71 ust. 2 ustawy OOŚ decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji wymagana jest dla:

- planowanego przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (I grupa przedsięwzięć);
- planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (II grupa przedsięwzięć).

Kwalifikacji ww. inwestycji dokonuje się na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2019, poz. 1839), co oznacza iż wszystkie inwestycje, wymienione w przedmiotowej regulacji prawnej, wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w toku realizacji procesu inwestycyjnego, zmierzającego do uzyskania decyzji realizacyjnej.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach jest załącznikiem m.in. do następujących decyzji administracyjnych:

- pozwolenie na budowlę,
- zgłoszenia budowy lub wykonania robót budowlanych,
- decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu tj. decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy,
- zgłoszenia prowadzenia działań lub decyzji o warunkach prowadzenia działań, na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody,
- pozwolenia wodnoprawnego na regulację wód, wykonanie urządzeń wodnych.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organ wydający decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1. Ustawy OOS, wpływa zatem bezpośrednio na merytoryczną treść decyzji „następczych”, jak np. decyzja lokalizacyjna, stanowisko RDOŚ na zgłoszenie działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody czy decyzja budowlana.

WAŻNE!

Zaplanowane w ramach projektu PPOŻ2 przedsięwzięcia generalnie nie są wymienione w §2 i §3 ww. Rozporządzenia Rady Ministrów i nie wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji w toku procesu inwestycyjnego przed uzyskaniem decyzji realizacyjnej.

Jedynym odstępstwem od tej zasady są nowe w projekcie PPOŻ2 ujęcia wód podziemnych.

Zgodnie z §3 ust. 1 pkt 73 urządzenia umożliwiające pobór wód podziemnych o zdolności poboru wody nie mniejszej niż 10 m³/h i nie większej niż 1100 m³/h zostały zakwalifikowane do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W związku z powyższym, w celu uniknięcia konieczności uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach rekomendujemy projektowanie ujęć wód podziemnych o wydajności poniżej 10 m³/h.

W projekcie PPOŻ w ramach programu POLiS w latach 2014-2020 ani jedna inwestycja tzw. przeciwpożarowa w PGL LP, nie wymagała uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

Wobec powyższego (przy założeniu budowy ujęć wód podziemnych o wydajności poniżej 10 m³/h) zakłada się, że kontynuacja działań, inwestycji z zakresu ochrony przeciwpożarowej w ramach projektu PPOŻ2 w PGL LP również nie będzie wymagała uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla ani jednego przedsięwzięcia PPOŻ2.

W celu udokumentowania przed NFOŚiGW braku kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach **można ubiegać się od wójta, burmistrza, prezydenta miasta potwierdzenia powyższego faktu w formie:**

- **pisemnej informacji** o braku kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

lub

- **postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania** z uwagi na brak kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

lub

- **decyzji o umorzeniu postępowania** z uwagi na brak kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Jedynie w przypadku inwestycji realizowanych w projekcie PPOŻ2, podobnie jak przy inwestycjach POIiŚ 2014-2020, NFOŚiGW akceptuje potwierdzenie braku kwalifikacji inwestycji do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w treści tzw. decyzji lokalizacyjnej tj. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub w decyzji o warunkach zabudowy.

WAŻNE!

W treści decyzji lokalizacyjnej powinny znaleźć się zapisy informujące, iż inwestycja PPOŻ2 nie znajduje się w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zatem nie kwalifikuje się do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

2. Decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu tj. decyzja o warunkach zabudowy lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego tzw. decyzja lokalizacyjna

Zasady uzyskiwania decyzji lokalizacyjnej określa ustawa z dnia 27 marca 2003 r.

W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu, zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy, następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu tzw. decyzji lokalizacyjnej czyli:

- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego – art. 50 ust 1 ustawy dla inwestycji celu publicznego,
- decyzji o warunkach zabudowy (dla inwestycji innych niż celu publicznego) – art. 59 ust. 1 ustawy dla pozostałych inwestycji.

Nie wymagają wydania decyzji lokalizacyjnej roboty budowlane polegające na: remoncie, montażu lub przebudowie, jeżeli nie powodują zmiany sposobu zagospodarowania terenu i użytkowania obiektu budowlanego oraz nie zmieniają jego formy architektonicznej, a także nie są zaliczone do przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska albo niewymagające pozwolenia na budowę - art. 50 ust. 2 ustawy.

WAŻNE!

Decyzja lokalizacyjna jest wydawana dla inwestycji w przypadku, gdy działka inwestycyjna nie jest objęta ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Celami publicznymi w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. są między innymi:

- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa publicznego,
- budowa oraz utrzymanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- inne cele publiczne określone w odrębnych ustawach,

wobec powyższego dla realizacji inwestycji z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasów czyli projektu PPOŻ2 można występować o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, co wymaga wyjaśnienia i uzasadnienia organom administracji publicznej, poprzez powołanie się np. na zapisy ustawy o gospodarce nieruchomościami – jak wyżej.

Z ustaleń z organami administracji publicznej wynika, że decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego procedowane są szybciej niż decyzje o warunkach zabudowy.

Organem właściwym do wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, a na terenach zamkniętych np. w sąsiedztwie kolei, w granicach terenów wojskowych lub w sąsiedztwie lotniska – wojewoda.

WAŻNE!

W treści decyzji lokalizacyjnej powinny znaleźć się zapisy informujące, iż inwestycja PPOŻ2 nie znajduje się w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zatem nie kwalifikuje się do przedsięwzięć wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

3. Stanowisko RDOŚ na zgłoszenie działań obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-gebowe, tzw. 118-tka.

Zgodnie z art. 118 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478) zgłoszenia do RDOŚ wymaga prowadzenie, na obszarach form ochrony przyrody (...), a także w obrębie cieków

naturalnych działań, obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe.

WAŻNE!

Zgodnie z interpretacją NFOŚiGW, prezentowaną podczas realizacji projektu POLiŚ w latach 2014-2020, realizacja fundamentu wieży przeciwpożarowej jest robotą ziemną, mogącą zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe, wobec tego każda inwestycja PPOŻ2, zlokalizowana w granicach form ochrony przyrody lub w obrębie cieków naturalnych powinna posiadać stanowisko RDOŚ na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody przed decyzją wodnoprawną, a w przypadku braku konieczności uzyskania decyzji wodnoprawnej, przed decyzją budowlaną.

Do prowadzenia działań, można przystąpić jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia RDOŚ nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji, jednak **nie później niż po upływie 2 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.**

RDOŚ na zgłoszenie działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody może wnieść sprzeciw, co jest równoznaczne z koniecznością uzyskania przez nadleśnictwo **decyzji o warunkach prowadzenia działań na podstawie art. 118 a ustawy.** Ponadto w sprzeciwie RDOŚ może zostać określona konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania inwestycji na obszar Natura 2000, w przypadku planowanych działań mogących znacząco oddziaływać na ten obszar dla III grupy przedsięwzięć.

Jeżeli wnioskowany zakres działań oddziaływałby w sposób znaczący negatywnie na obszary chronione, siedliska roślin lub zwierząt, RDOŚ może zaproponować zmianę zakresu działań lub zmianę lokalizacji.

WAŻNE!

Przepisy art. 118 ustawy o ochronie przyrody nie mają zastosowania do przedsięwzięć, które uzyskały decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach na podstawie raportu o oddziaływaniu na środowisko. – czyli brak jest takich zadań inwestycyjnych realizowanych w ramach projektu PPOŻ2

4. **Decyzja wodnoprawna – zgoda wodnoprawna tj. pozwolenie wodnoprawne lub stanowisko o braku sprzeciwu organu PGW Wody Polskie na zgłoszenie wodnoprawne – dotyczy wyłącznie niektórych elementów realizowanych w ramach punktów czerpania wody.**

W związku z koniecznością przeprowadzenia linii demarkacyjnej z projektami małej retencji określono wydatki kwalifikowalne i niekwalifikowalne w projekcie PPOŻ2.

W przypadku, jeśli zadanie nie mogło być kwalifikowalne w projekcie PPOŻ2, sprawdzano możliwość jego dołączenia do projektów retencyjnych MRN3, MRG3.

W ramach projektu PPOŻ2 w zadaniach - Punkty Czerpania Wody kwalifikowane mogą być wydatki na:

a) sztuczne zasoby wody tj:

- budowę, przebudowę i remont szczelnych (sztucznie uszczelnionych) naziemnych, otwartych zbiorników wodnych **(rekomendowane niewymagające pozwolenia wodnoprawnego)** wraz z realizacją dostępów dla zwierząt przy najniższym, poziomie wody oraz zabezpieczeniem ujęć przed zanieczyszczeniem i zamuleniem;
- budowę, przebudowę i remont podziemnych zbiorników wodnych **(rekomendowane niewymagające pozwolenia wodnoprawnego);**
- budowę, przebudowę i remont zbiorników sztucznych rozumianych jako pojemnik lub grupa pojemników połączonych przewodami **(niewymagających pozwolenia wodnoprawnego);**
- budowa, przebudowa i remont hydrantów;
- budowa, przebudowa i remont studni głębinowych, w tym w celu napełniania sztucznie uszczelnionych, naziemnych, otwartych zbiorników wodnych, poziomych zbiorników wodnych, sztucznych zbiorników wodnych rozumianych jako pojemnik lub grupa pojemników połączonych przewodami;

WAŻNE!

Pobór wód podziemnych jak i powierzchniowych w celu napełnienia zbiorników wodnych jest tzw. usługą wodną, która wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód oraz jest usługą płatną na rzecz PGW Wody Polskie – PGL LP jest ustawowo zwolnione z ponoszenia opłaty stałej, ale nie jest zwolnione z ponoszenia opłaty zmiennej za usługę wodną.

WAŻNE!

Wykonanie urządzeń wodnych do poboru wód podziemnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Z ww. obowiązku zwolnione są wyłącznie działania dotyczące zwykłego korzystania z wód tj. służące zaspokojeniu potrzeb własnego gospodarstwa domowego lub własnego gospodarstwa rolnego.

- oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych pod warunkiem ich budowy, przebudowy i remontu w ramach projektu PPOŻ2.

b) inwestycje na naturalnych i sztucznych zbiornikach wody (inne niż powyżej) dotyczące:

- budowy, przebudowy i remontu w miejscach ujęć wody studzienek czerpalnych lub innych urządzeń (np. schodów zejść do lustra wody, pomostów, umocnień brzegów, grobli) ułatwiających pobór wody sprzętem pożarniczym;

WAŻNE!

realizacja obiektów ingerujących w groble, brzegi zbiorników, skarpy kanałów i rowów jak np. schody czy realizacja obiektów wymagających umocnienia brzegów zbiorników wodnych np. placów manewrowych, a także realizacja pomostów o szerokości powyżej 3 m i długości całkowitej powyżej 25 m, stanowiącej sumę długości jego poszczególnych elementów, wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

Realizacja pomostu o szerokości do 3 m i długości całkowitej do 25 m, stanowiącej sumę długości jego poszczególnych elementów wymaga dokonania zgłoszenia wodnoprawnego

- budowy, przebudowy i remontu w punktach czerpania wody placów manewrowych o wymiarach minimum 20 × 20 m;
- budowę, przebudowę i remont stanowisk czerpania wody;

WAŻNE!

Obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz wód podziemnych stanowią urządzenia wodne, których wykonanie wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

W przypadku konieczności ingerencji w groble, brzegi, skarpy zbiorników wodnych, kanałów i rowów w celu zrealizowania ww. zadania, może wynikać konieczność uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na przebudowę urządzenia wodnego.

- oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych pod warunkiem ich budowy, przebudowy i remontu w ramach projektu PPOŻ2.

WAŻNE!

W ramach projektu PPOŻ2 nie może być realizowana, a tym bardziej nie może być refundowana infrastruktura przeciwpożarowa, wymagająca ingerencji w elementy zrealizowane w projektach PPOŻ, MRN2, MRG2 np. remont wybudowanej dostrzegalni przeciwpożarowej czy realizacja infrastruktury przeciwpożarowej do zbiorników wodnych, kałuż ekologicznych, rowów melioracyjnych, zastawek, progów itp., ze względu na 5 letni „okres trwałości” projektów POIiŚ 2014-2020.

W ramach projektu PPOŻ2 nie będą kwalifikowane wydatki na przystosowanie do celów przeciwpożarowych zasobów wodnych polegające na:

- a) zbudowaniu odpowiednich zastawek na ciekach, strumieniach oraz rowach i kanałach melioracyjnych;
- b) obligatoryjnym oznakowaniu początków dróg dojazdowych do ujęć wody oraz oznakowaniu według potrzeb dalszych przebiegów dróg dojazdowych do ujęć wody;
- c) realizacji dostępów dla zwierząt przy najniższym poziomie wody w istniejących otwartych, nieuszczelnionych zbiornikach wodnych zarówno sztucznych jak i naturalnych;
- d) przebudowie i remoncie zbiorników sfinansowanych w ramach projektów MRN2 i MRG2, w trakcie okresu trwałości tych inwestycji;
- e) przygotowaniu dojazdów do miejsca ujęć wody, prowadzących od dróg publicznych lub dojazdów pożarowych; (budowa, przebudowa i remont dróg dojazdowych, mijanek, objazdów pętlicowych w przypadku dróg bez przejazdu);
- f) oznakowanie wyznaczonych miejsc czerpania wody – stanowisk wodnych bez ich budowy, przebudowy i remontu w ramach projektu PPOŻ2;

Punkty Czerpania Wody powinny być realizowane w miarę możliwości na terenach będących własnością PGL LP. W przypadku jeśli istniejący zbiornik, wokół którego będzie realizowana infrastruktura przeciwpożarowa jak wyżej, nie jest własnością PGL LP, Nadleśnictwo powinno dysponować oświadczeniem o prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane oraz porozumieniem dot. niepodjęcia w okresie trwałości działań niezgodnych z założeniami projektu PPOŻ2.

5. Deklaracja zgodności z celami środowiskowymi

Po decyzji środowiskowej lub/i ocenie wodnoprawnej, a przed pozwoleniem wodnoprawnym należy wystąpić do właściwego organu Wód Polskich o „deklarację zgodności z celami środowiskowymi” czyli tzw. deklarację wodną z art. 439 i 440 ustawy prawo wodne.

Deklarację taką należy uzyskać **dla przedsięwzięć dla których wydano decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach**, w treści których znajdują się wnioski z przeprowadzonej analizy oddziaływania na jednolite części wód. **Jest to dokument, wymagany prawem**, który będzie przedkładany NFOŚiGW w celu udokumentowania, iż projekt nie pogarsza stanu jednolitej części wód, ani nie uniemożliwia osiągnięcia jej dobrego stanu/potencjału.

WAŻNE!

Ww. deklarację należy uzyskać wyłącznie dla przedsięwzięć, dla których należy pozyskać decyzję środowiskową i pozwolenie wodnoprawne.

6. Zgoda budowlana (realizacyjna) – decyzja o pozwoleniu na budowę lub stanowisko organu architektoniczno-budowlanego o braku sprzeciwu na zgłoszenie robót budowlanych.

Zasady uzyskiwania zgód budowlanych określa ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725 ze zm.).

Zgodnie z art. 28 ust. 1 i 1a ustawy roboty budowlane można rozpocząć jedynie na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę, z zastrzeżeniem art. 29-31, a decyzję o pozwoleniu na budowę wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej.

WAŻNE!

Doświadczenie z realizacji projektu PPOŻ z POliŚ 2014-2020 wskazuje, iż organem administracji architektoniczno-budowlanej dla przeciwpożarowych zadań inwestycyjnych jest Starosta.

Dodatkowo w myśl przepisów ww. ustawy roboty budowlane, inne niż wymagające uzyskania pozwolenia na budowę, można realizować po dokonaniu zgłoszenia budowy lub wykonania innych robót budowlanych do organu architektoniczno-budowlanego – art. 30 ust. 1b

Ponadto ustawa wskazuje także roboty budowlane, które można wykonać bez konieczności uzyskania pozwolenia na budowę i bez konieczności dokonania zgłoszenia budowy i wykonania innych robót budowlanych.

WAŻNE!

Przedstawienia dokumentacji OOŚ do NFOŚiGW wymagają wyłącznie zadania inwestycyjne, do realizacji których niezbędne jest uzyskanie pozwolenia na budowę lub dokonanie zgłoszenia budowy lub innych robót budowlanych.

WAŻNE!

Dokumentem dla NFOŚiGW, zaświadcającym o możliwości realizacji budowy lub innych robót budowlanych na tzw. zgłoszenie zgodnie z obowiązującym prawem jest zaświadczenie organu architektoniczno-budowlanego o braku sprzeciwu na to zgłoszenie.

WAŻNE!

Pozwolenia na budowę wymaga również realizacja inwestycji, która przeszła procedurę tzw. oceny oddziaływania na środowisko (na podstawie raportu oddziaływania na środowisko) oraz inwestycji, która przeszła procedurę oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 (na podstawie raportu oddziaływania na obszar Natura 2000).

WAŻNE!

Roboty budowlane, wykonywane przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków wymagają uzyskania pozwolenia na budowę, a wykonywane na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymagają dokonania zgłoszenia, przy czym do wniosku o wydanie pozwolenia na budowę oraz zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

7. Decyzja derogacyjna – odstępstwo od zakazów, obowiązujących w stosunku do gatunków roślin, grzybów i zwierząt objętych ochroną gatunkową.

Decyzja derogacyjna jest wydawana przez RDOŚ na podstawie art. 56 ustawy o ochronie przyrody.

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody w stosunku do dziko występujących gatunków chronionych roślin i grzybów istnieją następujące zakazy, m.in. :

- niszczenia, zrywania, uszkodzania, dokonywania zmian stosunków wodnych, niszczenia ściółki leśnej lub niszczenia gleby w ostojach, niszczenia siedlisk i ostoi, itd.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 w stosunku do dziko występujących gatunków chronionych zwierząt istnieją następujące zakazy, m.in.:

- zabijania, okaleczania, chwytania,
- umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych (ma miejsce np. podczas wycinania drzew),
- niszczenia siedlisk i ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania,
- niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk i innych schronień, [...]

W przypadku braku rozwiązań alternatywnych i braku zagrożenia dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji chronionych gatunków RDOŚ może wydać **zezwolenie na odstępstwo od zakazów** (art. 52. ust. 1.).

Ww. Zezwolenia wydaje się na wniosek zgodnie z art. 56 ust. 6.

Zgodnie z art. 56 ust. 10 ustawy *o ochronie przyrody*: Zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ust. 1, 2, 2b i 2c (odstępstwa od zakazów dla dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt), zastępuje się **decyzją o warunkach prowadzenia działań**, o której mowa w art. 118 ust. 8, jeżeli nałożono obowiązek uzyskania takiej decyzji.

WAŻNE!

Decyzji derogacyjnej w projekcie PPOŻ2 będą wymagały wyłącznie takie inwestycje przeciwpożarowe, których realizacja może naruszyć zakazy, obowiązujące wobec gatunków chronionych np. realizacja wieży przeciwpożarowej na siedlisku, w którym występuje stanowisko rośliny chronionej lub realizacja przebudowy dostrzegalni przeciwpożarowej, w której lub na której znajdują się gniazda ptaków.

Warto podkreślić, iż **zapisy we wszystkich otrzymanych decyzjach administracyjnych powinny być ze sobą spójne**. Należy sprawdzić zgodność wpisanych informacji w decyzjach w szczególności:

- nr działek inwestycyjnych, obrębów i gmin;
- nazwę przedsięwzięcia lub tytuł planowanych do realizacji działań;
- nałożonych warunków;
- znaków pism i dat, na które powołują się organy wydające decyzje.

Warunki nałożone w uzyskanych decyzjach administracyjnych muszą być spełnione podczas realizacji inwestycji. Dotyczy to m.in. terminów prowadzenia prac budowlanych, terminów zezwalających na wycinkę drzew czy obowiązku prowadzenia nadzoru przyrodniczego.

8. Oddanie do użytkowania

Zrealizowane w ramach projektu obiekty przed przystąpieniem do użytkowania powinny uzyskać ostateczną decyzję o pozwoleniu na użytkowanie, o której mowa w art. 55 ustawy Prawo budowlane lub stanowisko organu nadzoru budowlanego na zawiadomienie o zakończeniu budowy – art. 54 ustawy.

Ostateczne rozliczenie projektu PPOŻ2 będzie możliwe po przesłaniu przez CKPŚ do NFOŚiGW wszystkich dokumentów zaświadczających o możliwości użytkowania obiektów

powstałych w ramach projektu PPOŻ2 lub dokumentów tożsamyh jak np. zaświadczeń organu o braku sprzeciwu na zgłoszenie zakończenia robót budowlanych.

6.3.4 Dokumenty tzw. funduszowe (niezbędne dla uzyskania dofinansowania ze środków UE)

1. Deklaracja organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000

Jest to dokument o kategorii zaświadczenia, wymagany dla wszystkich inwestycji współfinansowanych ze środków UE.

Deklarację wydaje właściwy RDOŚ.

WAŻNE!

Deklaracje organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 uzyskuje się tylko dla inwestycji, które są realizowane w ramach tzw. procesu inwestycyjnego czyli dla inwestycji, które wymagają uzyskania pozwolenia na budowę lub zgłoszenia robót budowlanych.

Moment uzyskania deklaracji w trakcie trwania procesu inwestycyjnego nie ma tu znaczenia.

Wzór wniosku o wydanie deklaracji znaleźć można na stronach internetowych właściwego RDOŚ w zakładce: *Jak załatwić sprawę* – wzory dokumentów.

RDOŚ wydaje deklarację w poniższej formie.

Załącznik 1¹

DEKLARACJA ORGANU ODPOWIEDZIALNEGO ZA MONITOROWANIE OBSZARÓW NATURA 2000

Instytucja odpowiedzialna _____
po zbadaniu wniosku dotyczącego projektu: _____
w odniesieniu do projektu zlokalizowanego w: _____
oświadczają, że projekt prawdopodobnie nie wywrze istotnego wpływu na obszar *Natura 2000*
z następujących powodów:

POLE TEKSTOWE

W związku z tym przeprowadzenie odpowiedniej oceny wymaganej na mocy art. 6 ust. 3 dyrektywy Rady 92/43/EWG² nie zostało uznane za niezbędne.

W załączniku znajduje się mapa w skali 1:100 000 (lub w skali najbardziej zbliżonej do wymienionej) ze wskazaniem lokalizacji projektu oraz przedmiotowego obszaru *Natura 2000*, jeżeli taki istnieje.

Data (dd/mm/rrrr): _____

Podpisano: _____

Imię i nazwisko: _____

Stanowisko: _____

Organizacja: _____

(Organ odpowiedzialny za monitorowanie obszarów *Natura 2000*)

Urzędowa pieczęć:

Do deklaracji organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszaru *Natura 2000* beneficjent przygotowuje mapę – załącznik graficzny, pobrany ze strony Geoserwis GDOŚ, który aktualnie nie wymaga opieczetowania i podpisania przez organ administracji publicznej.

2. Informacja właściwego organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną

W celu potwierdzenia zgodności inwestycji z celami środowiskowymi określonymi dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych czyli wykazania braku wpływu inwestycji na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, określonych dla tych wód w planach gospodarowania wodami obszarów poszczególnych dorzeczy, należy uzyskać tzw. informację organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną.

Informację organu wydaje właściwy organ PGW Wody Polskie – RZGW.

Uzyskanie przez Nadleśnictwo informacji organu gwarantuje Porozumienie z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie wydawania dokumentu potwierdzającego zgodność z celami środowiskowymi dla projektów realizowanych w ramach polityki spójności, zawarte pomiędzy Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, a Prezesem Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

W § 3 ww. Porozumienia wskazane są przypadki, w których omawianego dokumentu „nie wydaje się” np. dla inwestycji nieinfrastrukturalnych jak działania zakupowe, kolektory

słoneczne, panele fotowoltaiczne czy przebudowę obiektów mieszczących się w obrysie zewnętrznym ścian parteru budynku itp.

WAŻNE!

Informację organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną uzyskuje się tylko dla inwestycji, które są realizowane w ramach tzw. procesu inwestycyjnego czyli dla inwestycji, które wymagają uzyskania pozwolenia na budowę lub zgłoszenia robót budowlanych, z uwzględnieniem przepisów ww. Porozumienia.

PGW Wody Polskie RZGW wydaje informację organu w poniższej formie, a wzór wniosku o wydanie przedmiotowego dokumentu znajduje się na stronach internetowych PGW Wód Polskich pt. „wniosek o wydanie dokumentu potwierdzającego zgodność z celami środowiskowymi określonymi dla jednolitych części wód” - <https://www.gov.pl/web/wody-polskie/potwierdzenie-zgodnosci-z-celami-srodowiskowymi>

INFORMACJA

WŁAŚCIWEGO ORGANU ODPOWIEDZIALNEGO ZA GOSPODARKĘ WODNĄ²

Instytucja odpowiedzialna

.....

po zapoznaniu się z wnioskiem dotyczącym projektu:

.....

w odniesieniu do projektu zlokalizowanego w:

informuje, że po przeprowadzonej analizie w oparciu o funkcjonujące przepisy prawne wskazane w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1904, z późn. zm.) przedłożony przez wniosek o wydanie dokumentu potwierdzającego zgodność projektu z celami środowiskowymi określonymi dla jednolitych części wód nie obejmuje inwestycji lub działań mogących wpłynąć na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, wyszczególnionych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 sierpnia 2019 r. w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1752).

Ponadto, przy zastosowaniu wszystkich wskazanych we wniosku rozwiązań chroniących środowisko wodne, realizacja inwestycji lub działania prawdopodobnie nie spowoduje pogorszenia stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych ani nie uniemożliwi osiągnięcia dobrego stanu tych wód.

Opis/uzasadnienie informacji:

Data (dd/mm/rrrr):

Podpis:

Imię i nazwisko:

² Zgodnie z art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

3. Zgodność z zasadą DNSH

W obecnej perspektywie 2021-2027 pojawił się nowy wymóg – dokumentowanie prowadzenia inwestycji zgodnie z zasadą nieczynienia poważnej szkody środowisku (do no significant harm).

Zasada „Do No Significant Harm” (DNSH) oznacza, że żadne działania finansowane ze środków unijnych nie mogą pogarszać stanu środowiska naturalnego i przyczyniać się do eskalacji kryzysu klimatycznego.

W czasie całego procesu inwestycyjnego Beneficjent zobowiązany jest do bieżącego gromadzenia informacji, danych oraz dokumentacji, które stanowią potwierdzenie realizacji Projektu zgodnie z zasadą DNSH.

Na etapie składania wniosku w Studium wykonalności zostało przeprowadzone badanie zgodności projektu w odniesieniu do 6 celów środowiskowych:

- łagodzenia zmian klimatu;
- adaptacji do zmian klimatu;
- zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich;
- gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym zapobiegania powstawania odpadów i recykling;
- zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi;
- ochrony i odtwarzania bioróżnorodności i ekosystemów.

Następnie, zasada ta będzie miała odzwierciedlenie w decyzjach, uzgodnieniach czy opiniach wydawanych w czasie procesu inwestycyjnego. Będą one zarazem potwierdzeniem prowadzenia inwestycji zgodnie z zasadą DNSH.

W kolejnym kroku, potwierdzeniem zgodności z zasadą DNSH będzie dokumentacja gromadzona w czasie realizacji zadań. Powinna być ona dostępna na każde wezwanie NFOŚiGW.

WAŻNE!

Sugerujemy wpisywanie konieczności gromadzenia dokumentacji zgodności inwestycji z zasadą DNSH do umów z Wykonawcami.

CKPŚ będzie raportował do NFOŚiGW zgodność inwestycji z zasadą DNSH w okresie realizacji Projektu każdorazowo w terminie do 31 stycznia każdego roku za rok poprzedzający oraz złoży raport końcowy najpóźniej wraz z wnioskiem o płatność końcową.

6.3.5 Kolejność uzyskiwania decyzji administracyjnych

Istotną kwestią jest również przedstawiona poniżej kolejność uzyskiwania poszczególnych decyzji administracyjnych.

Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się do wniosku o wydanie kolejnych decyzji/pozwoleń tzw. decyzji następczych, określonych w art. 72 ust. 1 i ust. 1a ustawy OOŚ. Złożenie wniosku o wydanie decyzji następczej lub dokonanie zgłoszenia, o którym

mowa w art. 72 ust. 1a ustawy OOS powinno nastąpić w terminie nie późniejszym niż 6 lat od dnia, w którym decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach stała się ostateczna. Istnieje możliwość przedłużenia terminu ważności decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach do 10 lat, jeżeli inwestor przed upływem ww. 6 lat złoży stosowny wniosek i otrzyma od organu, który wydał decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, w drodze postanowienia, stanowisko, że realizacja planowanego przedsięwzięcia przebiega etapowo oraz, że warunki realizacji przedsięwzięcia, określone w decyzji środowiskowej są aktualne (art. 72 ust. 4 ustawy OOS)

Rysunek 9. Schemat pozyskiwania decyzji

Należy pamiętać, iż deklaracja organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 - załącznik 1 do umowy o dofinansowanie oraz informacja organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną wydawana na podstawie Porozumienia z dnia 20.05.2024 r - załącznik 2 do umowy o dofinansowanie, nie stanowią decyzji administracyjnych w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego (t. j. Dz. U. 2024 r. poz. 572). Są to zaświadczenia i w związku z tym nie ma znaczenia, na którym etapie procesu pozyskiwania niezbędnych decyzji administracyjnych, umożliwiających realizację zadań inwestycyjnych, zostaną one uzyskane.

Rekomendujemy jednak, aby wystąpić o ww. załączniki 1 i 2 po uzyskaniu decyzji środowiskowej, a przed wystąpieniem o decyzję o pozwoleniu na budowę.

Kolejność uzyskiwania decyzji administracyjnych, w celu realizacji inwestycji, podlega weryfikacji NFOŚiGW.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organy:

- wydające decyzje określające warunki korzystania ze środowiska w zakresie, w jakim ma być uwzględniona przy wydawaniu tych decyzji (np. decyzja uzgadniająca warunki realizacji inwestycji, wydawana na podstawie art. 118a ustawy o ochronie przyrody),
- wydające pozwolenia wodnoprawne,
- wydające decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1 ustawy OOŚ tj. decyzje następcze np. decyzja o pozwoleniu na budowę;
- przyjmujące zgłoszenia, o których mowa w art. 72 ust. 1a ustawy OOŚ np. zgłoszenie robót budowlanych.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wpływa zatem bezpośrednio na merytoryczną treść decyzji następczych, takich jak pozwolenie wodnoprawne czy pozwolenie na budowę.

WAŻNE!

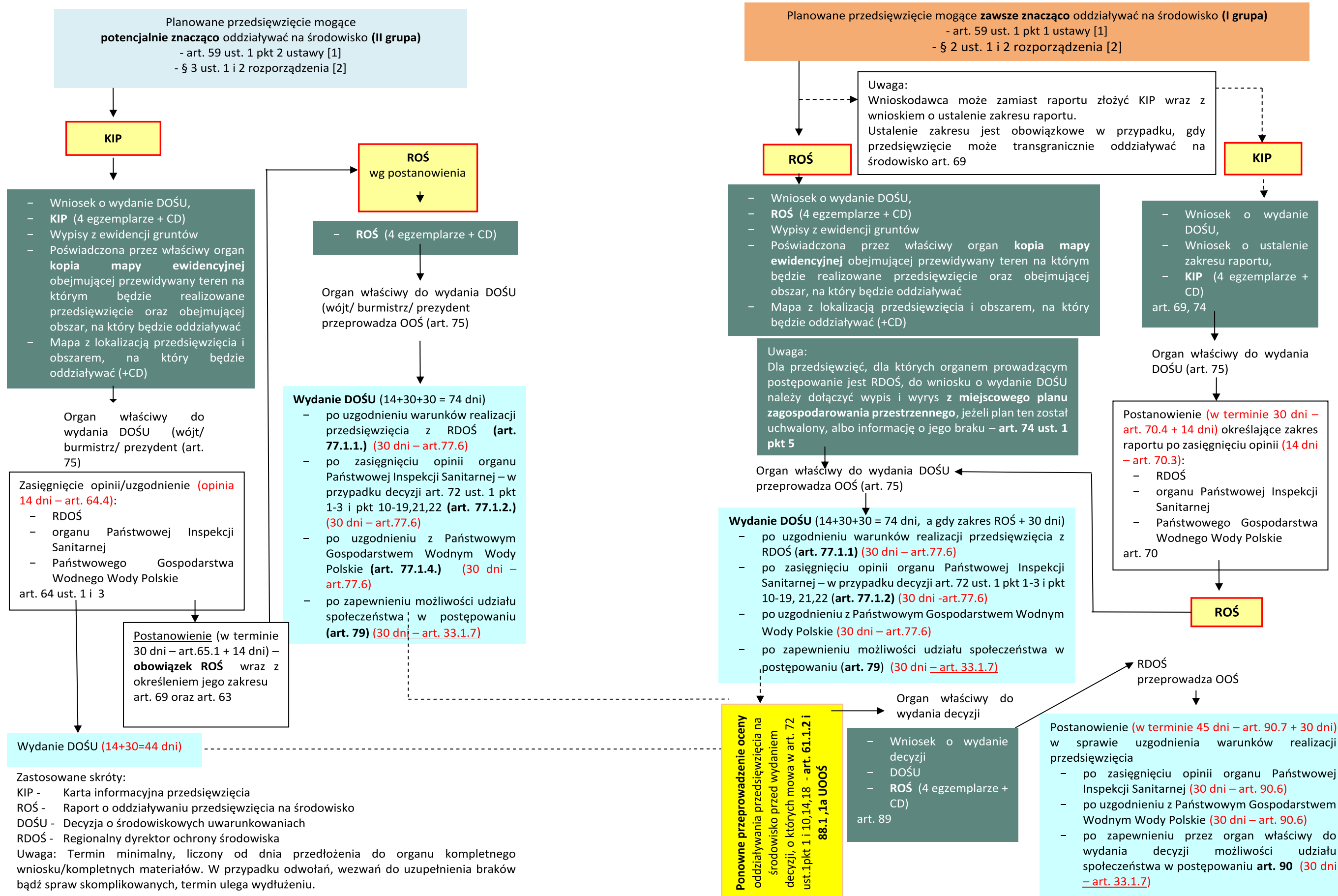
Pozwolenie na budowę, dla przedsięwzięć należących do tzw. I lub II grupy bez wymaganej DoŚU jest nieważne.

Warto podkreślić raz jeszcze, iż zapisy we wszystkich otrzymanych decyzjach powinny być ze sobą spójne.

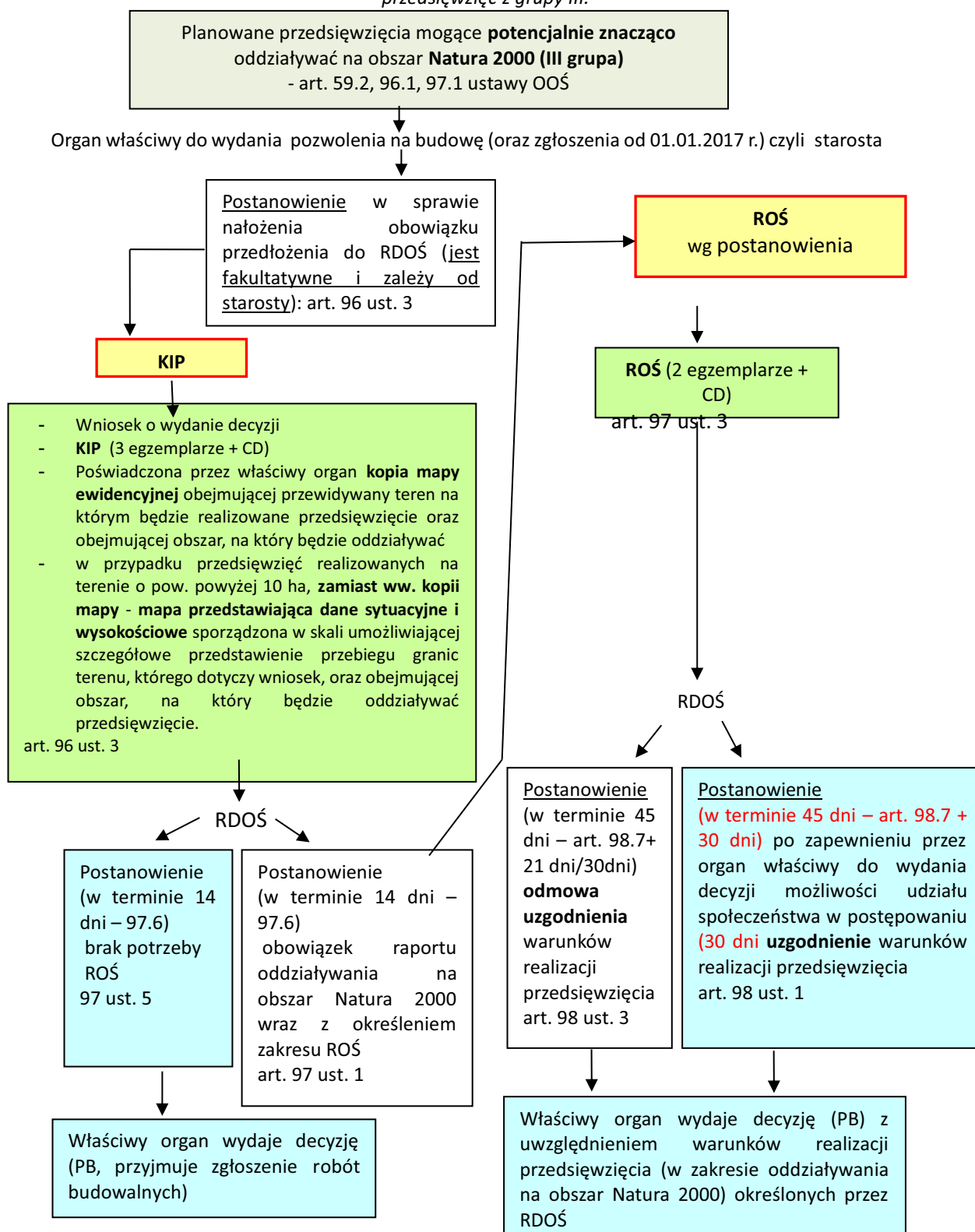
Należy sprawdzić zgodność wpisanych informacji w szczególności: charakterystyki przedsięwzięcia, nałożonych warunków, znaków i dat pism, na które powołują się organy wydające decyzje.

Warunki nałożone w uzyskanych decyzjach administracyjnych powinny być bezwzględnie spełnione podczas realizacji przedsięwzięcia. Dotyczy to, np. terminów prowadzenia prac, czy prowadzenia nadzoru przyrodniczego.

Rysunek 10. Schemat ścieżki postępowań administracyjnych w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięć z grupy I i II.

Rysunek 11. Schemat ścieżki postępowań administracyjnych w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięć z grupy III.

Podstawa prawna:

[1] Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 t.j.)

[2] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2019 r. poz. 1839)

6.3.5 Zmiana decyzji administracyjnej

Otrzymując każdą decyzję należy zwrócić uwagę na poprawność zawartych w niej zapisów, w szczególności na: datę wystawienia, znak sprawy, miejsce wydania, podstawę prawną, określenie wnioskodawcy, nazwę przedsięwzięcia lub tytuł działań, lokalizację (numery działek ewidencyjnych i obręby), rozstrzygnięcie sprawy (sentencję decyzji), uzasadnienie faktyczne i prawne, pouczenie oraz podpis i pieczętkę osoby wydającej.

Ważne jest w szczególności zapoznanie się z uzasadnieniem decyzji, w którym powinny znajdować się m.in. opis przebiegu postępowania oraz opis przedsięwzięcia wraz z oceną potencjalnego oddziaływania, uwzględniającą poszczególne komponenty środowiska jak również wpływ na obszary chronione.

Ponownego podkreślenia wymaga spójność we wszystkich uzyskanych decyzjach administracyjnych, zezwoleniach, opiniach, uzgodnieniach, deklaracjach itp. odnośnie zakresu inwestycji, nr działek inwestycyjnych, obrębów, nazwy zadania lub tytułu planowanych do realizacji działań itp.

W ciągu 14 dni od dnia otrzymania decyzji, gdy otrzymana decyzja jest nieostateczna, możliwe jest:

- Odwołanie od decyzji (do organu odwoławczego) – najmniej korzystne z punktu widzenia czasu, przeznaczonego na realizację inwestycji;
- Uzupełnienie decyzji (na wniosek inwestora);
- Sprostowanie lub wyjaśnienie decyzji (na wniosek inwestora);
- Złożenie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy przez ten sam organ.

W sytuacji posiadania decyzji ostatecznej, która jest obarczona błędem możliwe są następujące kroki:

- Wznowienie postępowania (art. 145-152 KPA)
- Uchylenie lub zmiana decyzji (art. 154, 155 i KPA)
- Stwierdzenie nieważności decyzji (art. 156-159 KPA)
- Stwierdzenie wygaśnięcia decyzji (art. 162 KPA)

WAŻNE!

Decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony (Art. 154 § 1 KPA).

WAŻNE!

Decyzja ostateczna, na mocy której strona nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchynieniu lub zmianie takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony (Art. 155).

Każda z wymienionych wyżej ścieżek postępowania jest możliwa tylko w przypadkach ściśle określonych przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego. Ważna jest współpraca z organem wydającym decyzje administracyjne, który opierając się na swojej wiedzy i doświadczeniu, może podpowiedzieć właściwą ścieżkę postępowania.

6.4 Trwałość inwestycji w projekcie

Obiekty współfinansowane ze środków EFRR muszą zachować trwałość przez okres minimum 5 lat od daty dokonania płatności końcowej, która najprawdopodobniej będzie miała miejsce w 2029 r.

W tym celu w odniesieniu do niektórych obiektów wymagana będzie okresowa ocena ich stanu technicznego oraz ewentualne prace polegające na konserwowaniu urządzeń. Zgodnie z art. 60 ustawy Prawo budowlane wykonawca, oddając do użytkowania obiekt budowlany, przekazuje właścicielowi lub zarządcy obiektu dokumentację budowy i dokumentację powykonawczą. Przekazaniu podlegają również inne dokumenty, w tym także instrukcje obsługi i eksploatacji: obiektu, instalacji i urządzeń związanych z tym obiektem.

Obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez nadleśnictwa kontrolom okresowym (art. 62 ustawy Prawo budowlane):

- kontroli okresowej, co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego:
 - elementów budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu (np. wezbrania i powodzie);
 - instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska.
- kontroli okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia (...).

Kontrole powinny przeprowadzać osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności.

Nadleśnictwo jest zobowiązane prowadzić dla obiektu budowlanego (wymagającego pozwolenia na budowę) książkę obiektu budowlanego (KOB), stanowiącą dokument przeznaczony do zapisów dotyczących przeprowadzanych badań i kontroli stanu technicznego, remontów i przebudowy, w okresie użytkowania obiektu budowlanego (art. 63 ust. 1 ustawy Prawo budowlane).

Do KOB powinny być załączone także: protokoły z kontroli obiektu budowlanego, oceny i ekspertyzy dotyczące jego stanu technicznego, dokumenty i decyzje dotyczące obiektu, instrukcje obsługi eksploatacji, opracowania projektowe i dokumenty techniczne robót budowlanych wykonanych w obiekcie w toku jego użytkowania.

6.5 Weryfikacja zgodności realizowanych inwestycji z przepisami w zakresie ocen oddziaływania na środowisko prowadzona przez IW

Umowa o dofinansowanie określa wykaz dokumentów niezbędnych do przedłożenia NFOŚiGW jako Instytucji Wdrażającej w celu weryfikacji tzw. dokumentacji administracyjno-środowiskowej (dokumentacji OOS).

Kompletna dokumentacja OOS, w wersji elektronicznej (skany) powinna być dołączona do zakładki pn. „Decyzje” w Aplikacji Projekty.

Przed przekazaniem ww. dokumentów należy sprawdzić ich zgodność z wymaganiami prawa dotyczącego ochrony środowiska oraz dokonać ich akceptacji w formie **tabeli weryfikacyjnej**, która będzie stanowiła załącznik do przedkładanej do Instytucji Wdrażającej dokumentacji. Tabela ta stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Podręcznika.

Następnie dokumentacja będzie przekazywana przez CKPŚ do NFOŚiGW.

NFOŚiGW zobowiązany jest do niezwłocznej weryfikacji zgodności otrzymanej dokumentacji z przepisami prawa. Weryfikacji podlega pełna dokumentacja.

W przypadku stwierdzenia przez NFOŚiGW uchybień w uzyskanej przez nadleśnictwa dokumentacji skutkujących stwierdzeniem jej niezgodności z przepisami, Instytucja Wdrażająca zobowiązuje się wskazać rodzaj uchybienia oraz wezwać beneficjenta do jego usunięcia w terminie wskazanym przez Instytucję Wdrażającą.

W przypadku niedoręczenia do NFOŚiGW dokumentacji środowiskowo-administracyjnej lub nieusunięcia wskazanych uchybień, Instytucja Wdrażająca może wskazać wydatki poniesione w ramach właściwych zadań jako niekwalifikowane.

VII. PROCEDURY UDZIELANIA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

7.1 Prowadzenie postępowań w Projekcie

Nadleśnictwa (podmioty upoważnione przez Beneficjenta do ponoszenia wydatków kwalifikowanych), realizując zadania objęte Projektem, zobowiązane są do zawierania umów z wykonawcami zgodnie z przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 1320), Wytocznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 marca 2025 r. znak: MFiPR/2021-2027/9 (2) w zakresie kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 oraz wewnętrznymi uregulowaniami w ramach Projektu podanymi do stosowania pismami Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, iż przestrzeganie zasad zawierania umów jest obszarem szczególnego zainteresowania służb kontrolnych i audytowych, działających na szczeblu krajowym, a także UE. Zgodnie z przyjętym systemem weryfikacji zamówień w ramach FEnIKS, przestrzeganie zasad zawierania umów badane jest w ramach wszystkich projektów, zatem każde zamówienie może zostać potencjalnie objęte kontrolą.

Wartości korekt finansowych oraz pomniejszania wartości wydatków kwalifikowalnych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnej w zakresie zamówień realizowanych w projektach współfinansowanych z Funduszy Europejskich określają wytyczne z dnia 4 lipca 2023 r. znak MFiPR/2021-2027/18 (1) dotyczące sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027.

7.2 Zasady szacowania wartości zamówień

Do szacowania wartości zamówienia udzielanego w ramach Projektu, należy zastosować dyspozycję art. 30 ust. 1 i 2 ustawy PZP. Zgodnie z tym przepisem, „1. *Jeżeli zamawiający planuje udzielić zamówienia na roboty budowlane lub usługi w częściach, z których każda stanowi przedmiot odrębnego postępowania lub dopuszcza możliwość składania ofert częściowych, wartością zamówienia jest łączna wartość poszczególnych części zamówienia* ; 2. *W przypadku, gdy zamawiający planuje nabycie podobnych dostaw, wartością zamówienia jest łączna wartość podobnych dostaw, nawet jeżeli zamawiający udziela zamówienia w częściach, z których każda stanowi przedmiot odrębnego postępowania , lub dopuszcza możliwość składania ofert częściowych.*” Z uwagi na powyższe, wszystkie zamówienia **tożsame rodzajowo** udzielane w ramach Projektu, należy szacować łącznie i w związku z tym do każdego z nich, stosować przepisy ustawy PZP odnoszące się do łącznej wartości tych zamówień.

Zgodnie z opinią Prezesa UZP dotyczącej szacowania wartości zamówień finansowanych w ramach jednego Projektu UE „(...) Zamawiający może z określonych względów

(organizacyjnych, ekonomicznych, celowościowych itp.) dokonać podziału jednego zamówienia na części, dla których to będzie prowadził odrębne postępowania o udzielenie zamówienia, przy czym wartością każdej z części zamówienia, będzie łączna wartość wszystkich części zamówienia. W konsekwencji przy udzieleniu każdej z części zamówienia zamawiający będzie zobowiązany do stosowania przepisów ustawy PZP właściwych dla łącznej wartości zamówienia”.

Ustawa PZP przewiduje wyjątek od zasady zawartej w art. 30 ust. 1 i 2 ustawy PZP, a więc od konieczności uwzględnienia w częściowym zamówieniu (prowadzonym przez nadleśnictwo), łącznej wartości szacunkowej zamówień tożsamych rodzajowo udzielanych w ramach całego Projektu. **Na podstawie art. 30 ust. 4 ustawy PZP istnieje możliwość stosowania przepisów właściwych dla udzielanego zamówienia, a nie przepisów właściwych dla łącznej wartości wszystkich zamówień tożsamych rodzajowo w Projekcie.** Możliwość skorzystania z art. 30 ust 4 istnieje, jeżeli wartość danego (częściowego) zamówienia jest mniejsza niż wyrażona w złotych równowartość kwoty 80 000,00 euro dla dostaw lub usług oraz 1 000 000,00 euro dla robót budowlanych, pod warunkiem, że łączna wartość tych częściowych zamówień wynosi nie więcej niż 20 % wartości całego zamówienia. **Z uwagi na ryzyko przekroczenia obowiązujących limitów, na etapie weryfikacji Harmonogramu postępowań o zamówienie publiczne (HPZP), bezpośrednio poprzedzającej rozpoczęcie realizacji projektu, CKPŚ wskazał jednostki/postępowania, dla których art. 30 ust. 4 znajduje zastosowanie. Metodyka wyboru odbyła się na podstawie analizy planowanych zamówień wskazanych przez jednostki w HPZP.**

UWAGA!

Jednostki, którym zaproponowano postępowania jako wyłączone na podstawie art. 30 ust 4 ustawy PZP każdorazowo będą musiały występować, po konsultacji z właściwą RDLP, o indywidualną zgodę CKPŚ na zastosowanie tego trybu. Zgoda ta jest niezbędna ze względu na monitorowanie ryzyka przekroczeń limitu kwotowego zamówienia.

7.3 Agregowanie zamówień publicznych w Projekcie

W ramach Projektu przewidziano, iż zostanie udzielone 10 kategorii zamówień publicznych (dostaw, usług lub robót budowlanych), tj.:

1. Dostawa samochodów (zamówienie wspólne, przeprowadzone przez CKPŚ w imieniu nadleśnictw);
2. Dostawa systemu do lokalizacji pożarów (sprzęt, system – zaprojektuj, wybuduj i dostarcz);
3. Dostawa stacji meteo;

4. Usługi projektowe - maszty/wieżę;
5. Usługi projektowe - punkty czerpania wody;
6. Nadzór budowlany – maszty/wieżę;
7. Nadzór budowlany – punkty czerpania wody;
8. Roboty budowlane w zakresie budowy dostrzegalni i masztów (w tym zaprojektuj i wybuduj);
9. Roboty budowlane w zakresie punktów czerpania wody (w tym zaprojektuj i wybuduj);
10. Roboty budowlane w zakresie masztów meteo.

W ramach ww. rodzajów zamówień zostaną przeprowadzone postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Do każdego z tych postępowań, jednostka LP będzie zobowiązana (zgodnie z poprzednim podrozdziałem) stosować przepisy właściwe dla łącznej wartości zamówienia w całym Projekcie. Mając powyższe na uwadze oraz to, że w ramach Harmonogramu postępowań o zamówienie publiczne (dalej HPZP) zostały przewidziane również zamówienia, o niskiej wartości szacunkowej należy dążyć do optymalizacji procesu udzielania zamówień publicznych. Optymalnym rozwiązaniem jest wspólne przeprowadzanie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego przez nadleśnictwa, których organizatorem może być zarówno jedno z nadleśnictw, jak i właściwa Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych. Przy czym, ze względów organizacyjnych, przeprowadzanie postępowań przez właściwą RDLP z podziałem na części, gdzie jedna część to jedno nadleśnictwo jest najlepszym rozwiązaniem. Przy podejmowaniu decyzji o wspólnym przeprowadzaniu postępowań, należy wziąć, przede wszystkim pod uwagę zbliżony termin planowanego (zgodnie z HPZP) udzielenia zamówienia. W przypadku, gdy dane nadleśnictwo, jest jedynym na terenie właściwej RDLP, które planuje w danym okresie udzielić zamówienia np. na zakup sprzętu do lokalizacji pożarów, to takie zamówienie powinno zostać udzielone bezpośrednio przez nadleśnictwo.

W Harmonogramie postępowań o zamówienie publiczne w Projekcie zostały również przewidziane planowane do wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, do których będzie miał zastosowanie art. 30 ust 4 ustawy PZP (w ramach każdego z rodzajów zamówień). Metodologia wyboru odbyła się na podstawie analizy zamówień wskazanych przez jednostki w HPZP.

7.4 Najczęściej popełniane błędy przy udzielaniu zamówień publicznych

Poniżej przedstawiono najczęściej popełniane błędy, które były identyfikowane w wyniku prowadzonych przez NFOŚiGW kontroli procedur zawierania umów w projektach POLiŚ realizowanych przez jednostki PGL LP w latach 2014-2020:

Tabela 2. Najczęściej popełniane błędy w zakresie PZP w poprzedniej perspektywie finansowej UE.

Lp.	Nieprawidłowość	Przypadek	Wysokość procentowa nałożonej korekty
1.	Kształtowanie zapisów dokumentacji przetargowej w sposób utrudniający zachowanie uczciwej konkurencji i równego traktowania Wykonawców poprzez: opis warunków udziału w postępowaniu nieadekwatny do zakresu przedmiotu zamówienia ograniczający krąg potencjalnych wykonawców	Zamawiający mimo wnioskowania przez potencjalnego wykonawcę o zmianę warunku udziału w zakresie posiadanego doświadczenia, nie dokonał takiej modyfikacji co w opinii organu kontrolującego mogło w sposób nieuzasadniony zawężyć krąg potencjalnych wykonawców i utrudniać uczciwą konkurencję.	25%
2.	Nieprawidłowa ocena ofert – zaniechanie wykluczenia Wykonawców z postępowania/odrzućenia oferty poprzez brak wezwania do uzupełnienia oferty w zakresie aktualnych na dzień składania ofert dokumentów podmiotowych	Wykonawca na wezwanie Zamawiającego, złożył polisę ubezpieczeniową, którą zawarto po upływie terminu na składanie ofert, a Zamawiający nie wezwał wykonawcy do uzupełnienia dokumentu ważnego na dzień składania ofert, tym samym wykonawca nie potwierdził spełniania warunku udziału w postępowaniu na dzień składania ofert. W przedstawionym przypadku dokonano miarkowania sankcji finansowej ze względu na to, iż polisa była wystawiona na wymaganą kwotę oraz obejmowała cały okres realizacji umowy.	nie nałożono maksymalnej korekty finansowej 25%, a w wysokości 5%.

3.	Kształtowanie zapisów dokumentacji przetargowej w sposób utrudniający zachowanie uczciwej konkurencji i równego traktowania Wykonawców poprzez żądanie dokumentów podmiotowych bez wskazania warunków udziału w postępowaniu	Zamawiający żądał złożenia oświadczenia na temat wykształcenia i kwalifikacji zawodowych wykonawcy lub jego kadry kierowniczej, nie postawił jednak warunku udziału w postępowaniu w odniesieniu do kwalifikacji zawodowych wykonawcy lub jego kadry kierowniczej, w związku z powyższym nie miał podstaw do żądania złożenia przedmiotowego oświadczenia.	5%.
4.	Naruszenie art. 91 ust. 3 PZP polegające na zastosowaniu kryteriów oceny ofert odnoszących się do właściwości wykonawcy.	W pkt 11.2. SIWZ zamawiający wskazał m.in., że jednym z kryteriów oceny ofert będzie - Dostępność do obsługi geodezyjnej pozwalającej na stałą i bieżącą kontrolę wielkości i zakresu wykonywanych robót oraz ich zgodność z dokumentacją projektową. Zgodnie z treścią art. 91 ust. 3 ustawy PZP, kryteria oceny ofert nie mogą dotyczyć właściwości wykonawcy, a w szczególności jego wiarygodności ekonomicznej, technicznej lub finansowej. Kontrola NFOŚiGW w efekcie kontroli uprzedniej PUZP (analiza wyniku kontroli PUZP)	25%

5.	<p>Niejednoznaczny opis przedmiotu zamówienia lub umowy koncesji. Naruszenie polegające na opisanu przedmiotu zamówienia w sposób niejednoznaczny i niewyczerpujący, za pomocą niedostatecznie dokładnych i zrozumiałych określeń, nieuwzględniający wszystkich wymagań i okoliczności mogących mieć wpływ na sporządzenie oferty.</p>	<p>Zamawiający przyjął kosztorysowy charakter wynagrodzenia, wprowadzając jednocześnie zapis w pkt 13.3 SIWZ, w którym stwierdzono, że "Wykonawca jest zobowiązany do sporządzenia szczegółowego Kosztorysu ofertowego opracowanego w oparciu o przedmiar robót stanowiący załącznik do SIWZ. Każda pozycja szczegółowego kosztorysu ofertowego powinna zawierać wyszczególnione i wycenione takie czynniki cenotwórcze jak materiały, sprzęt i robocizna" Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że zamawiający załączył do SIWZ uproszczony przedmiar robót, żądając od wykonawców przedstawienia wraz z ofertą kosztorysu ofertowego w wersji szczegółowej z zastrzeżeniem, zawartym w powyższym pkt. 13.3 SIWZ. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zamawiający przekazał do kontroli uprzedniej UZP szczegółowy kosztorys inwestorski.</p> <p>Kontrola NFOŚiGW w efekcie kontroli uprzedniej PUZP (analiza wyniku kontroli PUZP).</p>	10%
----	--	--	-----

6.	Nieprawidłowości w zakresie oświadczeń i dokumentów wymaganych od wykonawców.	<p>Zapisy w SIWZ wskazywały na brak wymogu przedłożenia przez Wykonawców polegających na zdolnościach lub sytuacji innych podmiotów na zasadach określonych w art. 22a ust 1. ustawy PZP wobec tych pomiotów dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia postępowania, tj. dokumentów określonych w § 5 pkt 8-9 rozporządzenia. Jednocześnie przytoczone powyżej zapisy rozdziału 7 punkt 7.3 SIWZ spowodowały, że wykonawcy polegający na zdolnościach lub sytuacji innych podmiotów na zasadach określonych w art. 22a ust.1 ustawy PZP zobowiązani byli do przedłożenia większej liczby dokumentów wobec tych podmiotów niż jest to określone w uzasadnieniu, tj. dokumentów, które nie były niezbędne do przeprowadzenia niniejszego postępowania.</p> <p>Kontrola NFOŚiGW w efekcie kontroli uprzedniej PUZP (analiza wyniku kontroli PUZP).</p>	5%
7.	Niedopełnienie obowiązków związanych z udostępnianiem dokumentów zamówienia.	Zamawiający nie zamieścił SIWZ od dnia publikacji ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej (SIWZ została zamieszczona z czterodniowym opóźnieniem).	5% (wysokość korekty została obniżona z 25% na 5%)

8.	<p>1. Niedozwolona modyfikacja SIWZ.</p> <p>2. Naruszenie w zakresie wyboru najkorzystniejszej oferty.</p>	<p>1. Zamawiający wprowadził sprzeczne ze sobą zapisy w poszczególnych miejscach SIWZ, bez następczego ich ujednolicenia oraz zamieścił w treści ogłoszenia o zamówieniu zapisy od początku niezgodne z SIWZ bez następczego ich sprostowania lub zmiany (rozbieżność polegała na wpisaniu w różnych miejscach w dokumentacji odmiennych kwot wymaganych w warunku udziału w postępowaniu).</p> <p>2. Zamawiający zaniechał wezwania Wykonawcy do uzupełnienia dokumentów potwierdzających spełnianie warunków udziału w postępowaniu w zakresie wymaganego doświadczenia oraz dokonał wyboru oferty podlegającej wykluczeniu z postępowania.</p>	25%
9.	Nieprawidłowości w zakresie oświadczeń i dokumentów wymaganych od Wykonawców	Zamawiający żądał przedłożenia przez podmioty trzecie wykazu robót budowlanych z załączeniem dowodów określających czy te roboty budowlane zostały wykonane należycie oraz wymagał przedłożenia wykazu osób skierowanych do realizacji zamówienia.	5%
10.	Bezprawne udzielenie zamówienia w trybie zamówienia z wolnej ręki.	Zamawiający dokonał zmiany pierwotnych warunków zamówienia w postępowaniu przeprowadzonym w trybie zamówienia z wolnej ręki w stosunku do pierwotnego postępowania przeprowadzonego w trybie przetargu nieograniczonego (w postępowaniu prowadzonym w trybie zamówienia	100%

		z wolnej ręki zamawiający dokonał zmiany stawianych warunków udziału w stosunku do przetargu nieograniczonego dokonując ich ograniczenia).	
11.	Nieprawidłowości w zakresie oświadczeń i dokumentów wymaganych od Wykonawców.	Zamawiający sformułował w SIWZ i ogłoszeniu o zamówieniu żądany dokument, jako dokument nie określony w treści Rozporządzenia w sprawie rodzajów dokumentów jakich może żądać Zamawiający od Wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego (Zamawiający wskazał, że Wykonawcy mieli załączyć polisę od odpowiedzialności cywilnej, natomiast zgodnie z ww. Rozporządzeniem Zamawiający mógł żądać dokumentów potwierdzających, że Wykonawca jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności związanej z przedmiotem zamówienia. Zatem Zamawiający ograniczył możliwość potwierdzenia sytuacji ekonomicznej Wykonawcy wyłącznie w oparciu o polisę ubezpieczeniową od odpowiedzialności cywilnej).	5%
12.	Nieprawidłowości w zakresie oświadczeń i dokumentów wymaganych od Wykonawców.	Zamawiający wystosował bezzasadne wezwanie do konsorcjum Wykonawców w zakresie przedłożenia umowy konsorcjum na etapie oceny ofert. Przedmiotowy dokument mógł być wymagany od Wykonawcy dopiero po dokonaniu wyboru oferty najkorzystniejszej.	5%

13.	Nieprawidłowości w zakresie oświadczeń i dokumentów wymaganych od Wykonawców.	Zamawiający żądał od Wykonawcy przedłożenia kopii uprawnień budowlanych personelu wskazanego przez Wykonawcę w Wykazie osób.	5%
-----	---	--	----

7.5 Korekty finansowe oraz pomniejszenia wartości wydatków kwalifikowalnych

Wydatki poniesione na podstawie umowy, która została zawarta z naruszeniem prawa wspólnotowego w dziedzinie zamówień publicznych lub stosowania przepisów ustawy PZP związanych z realizacją projektów współfinansowanych ze środków funduszy UE lub poniesione z naruszeniem prawa mogą zostać uznane za **niekwalifikowalne** w całości lub w części, w zależności od wagi tego naruszenia. Korekty finansowe wymierzone są przez instytucje kontrolujące za pośrednictwem Instytucji Wdrażającej, którą dla Projektu jest NFOŚiGW.

Wartości korekt finansowych oraz pomniejszania wartości wydatków kwalifikowalnych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnej w zakresie zamówień realizowanych w projektach współfinansowanych z Funduszy Europejskich określają Wytyczne z dnia 4 lipca 2023 r. znak MFiPR/2021-2027/18 (1) dotyczące sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027 (Wytyczne).

Wartość korekty finansowej związanej z nieprawidłowością indywidualną stwierdzoną w danym zamówieniu jest równa wartości wydatków poniesionych w ramach tego zamówienia objętych finansowaniem UE. Wartość korekty finansowej może zostać obniżona, zgodnie z wartością stawki procentowej określonej w załączniku do Wytycznych, jeżeli anulowanie całości wydatków poniesionych w ramach zamówienia, finansowanych z funduszy UE, byłoby niewspółmierne do charakteru i wagi nieprawidłowości.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnej, dla której w załączniku do Wytycznych z dnia 4 lipca 2023 r. znak MFiPR/2021-2027/18 (1) dotyczących sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027 nie określono stawki procentowej, stosuje się stawkę procentową odpowiadającą najbliższej rodzajowo kategorii nieprawidłowości.

W przypadku stwierdzenia w ramach jednego zamówienia kilku nieprawidłowości indywidualnych, wartość korekt finansowych nie podlega sumowaniu. W takiej sytuacji do wszystkich stwierdzonych nieprawidłowości indywidualnych stosuje się jedną korektę finansową odpowiadającą korekcie o najwyższej wartości.

Nie jest możliwe obniżenie wartości korekty finansowej w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnych, które wiążą się z przypadkami nadużyć finansowych lub celowego uprzywilejowania jednego z wykonawców, stwierdzonych w prawomocnym orzeczeniu sądu lub decyzji ostatecznej.

Ponadto Prezes UZP może wystąpić do sądu o unieważnienie:

- Zmiany umowy dokonanej z naruszeniem art. 454 i art. 455 ustawy PZP;
- Umowy, o której mowa w art. 457 ust. 1 ustawy PZP.

Stawki procentowe stosowane przy obniżaniu wartości korekt finansowych i pomniejszych dla poszczególnych kategorii nieprawidłowości indywidualnych są określone w załączniku do Wytycznych z dnia 4 lipca 2023 r. znak MFIPR/2021-2027/18 (1) dotyczących sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027.

Tabela obowiązująca w okresie tworzenia niniejszego Podręcznika określająca stawki procentowe stosowane przy obniżaniu wartości korekt finansowych i pomniejszych dla poszczególnych kategorii nieprawidłowości indywidualnych stwierdzonych w zamówieniu udzielonym zgodnie z warunkami wynikającymi z ustawy Prawo zamówień publicznych:

Tabela 3. Stawki procentowe stosowane przy obniżaniu wartości korekt finansowych.

Lp.	Kategoria nieprawidłowości indywidualnych	Stawka procentowa
1.	Nieopublikowanie ogłoszenia o zamówieniu (Ogłoszenie o zamówieniu nie zostało opublikowane zgodnie z odpowiednimi przepisami (np. publikacja w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, zwanym dalej „Dz. Urz. UE”, Biuletynie Zamówień Publicznych, zwanym dalej „BZP”, lub Bazie konkurencyjności, zwanej dalej „BK2021”), kiedy jest to wymagane na podstawie właściwych przepisów.) lub nieuzasadnione bezpośrednie udzielenie zamówienia (tj. niezgodna z prawem procedura negocjacyjna bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu). Dotyczy to również bezpośredniego udzielania zamówień lub procedur negocjacyjnych bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu, jeżeli nie spełniono kryteriów ich stosowania.	100%

1.1.	<p>W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 1 Tabeli, przy czym ogłoszenia opublikowano za pomocą innych odpowiednich środków.</p> <p>(Publikacja za pomocą odpowiednich środków oznacza opublikowanie zamówienia w taki sposób, że przedsiębiorstwo mające siedzibę w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej ma dostęp do odpowiednich informacji dotyczących zamówienia przed jego udzieleniem, dzięki czemu jest w stanie złożyć ofertę lub wyrazić zainteresowanie otrzymaniem takiego zamówienia. W praktyce ma to miejsce, gdy ogłoszenie o zamówieniu opublikowano na szczeblu krajowym (zgodnie z prawodawstwem krajowym lub przepisami w tym względzie) lub zachowano podstawowe normy dotyczące ogłaszania o zamówieniach (dalsze informacje na temat tych norm są zamieszczone w pkt 2.1 komunikatu wyjaśniającego Komisji dotyczącego prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych (2006/C 179/02) (Dz. Urz. UE C 179 z 01.08.2006, str. 2)</p>	25%
2.	<p>Sztuczny podział zamówień na roboty budowlane / usługi / dostawy.</p> <p>(Projekt dotyczący robót budowlanych lub proponowany zakup pewnej ilości dostaw lub usług zostaje sztucznie podzielony na kilka zamówień. W rezultacie wartość każdego zamówienia dotyczącego części robót budowlanych / dostaw / usług jest niższa niż próg określony we właściwych przepisach, co służy uniknięciu publikacji we właściwym publikatorze (Dz. Urz. UE, BZP, BK) ogłoszenia dotyczącego całości prac, usług lub dostaw.)</p>	100 %
2.1.	<p>W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 2 Tabeli, przy czym ogłoszenia opublikowano za pomocą innych odpowiednich środków. na takich samych warunkach jak określone w lp. 1.</p>	25%
3.	<p>Brak uzasadnienia powodu, dla którego zamówienia nie podzielono na części</p>	5%

	Instytucja zamawiająca nie wskazuje głównych powodów, dla których postanowiono nie dzielić zamówienia na części lub nie umożliwiać składania ofert częściowych, co może mieć wpływ na ograniczenie konkurencji.	
4.	Nieprzestrzeganie terminów składania ofert lub terminów składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu lub brak przedłużania terminów składania ofert w przypadku wprowadzania istotnych zmian w dokumentach zamówienia. Terminy określone we właściwych przepisach skrócono o co najmniej 85% lub termin jest nie dłuższy niż 5 dni.	100%
4.1.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 4 Tabeli terminy określone we właściwych przepisach skrócono o co najmniej 50% (ale o mniej niż 85%).	25%
4.2.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 4 Tabeli terminy określone we właściwych przepisach skrócono o co najmniej 30% (ale o mniej niż 50%) lub w przypadku wprowadzania istotnych zmian w dokumentach zamówienia nie przedłużono terminów składania ofert	10%
4.3.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 4 Tabeli terminy określone we właściwych przepisach skrócono o mniej niż 30%.	5%
5.	Niezapewnienie potencjalnym oferentom/kandydatom wystarczającego czasu na uzyskanie dokumentacji zamówienia tj. termin jest krótszy niż 50% terminu składania ofert określonego w dokumentacji przetargowej, zgodnie ze stosownymi przepisami, lub równy 50% tego terminu), co stwarza nieuzasadnioną przeszkodę w otwarciu zamówień publicznych na konkurencję. lub ograniczenia w uzyskaniu dokumentacji zamówienia	10%

5.1.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 5 Tabeli - czas umożliwiający wykonawcom (tj. potencjalnym oferentom/kandydatom) uzyskanie dokumentacji zamówienia został skrócony, ale o mniej niż 80% terminu składania ofert, zgodnie ze stosownymi przepisami.	5%
5.2.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 5 Tabeli - czas umożliwiający wykonawcom (tj. potencjalnym oferentom/kandydatom) uzyskanie dokumentacji zamówienia wynosi 5 dni lub mniej lub jeżeli instytucja zamawiająca w żaden sposób nie zapewniła za pośrednictwem (w przypadku gdy zapewniono elektroniczny dostęp, ale skrócono okres dostępu, obowiązują odpowiednio powyższe stawki 25%, 10% lub 5%) środków elektronicznych pełnego, bezpośredniego i darmowego dostępu do dokumentów zamówienia, jak określono w art. 53 ust. 1 dyrektywy 2014/24/UE, jest to poważna nieprawidłowość.	25%
6.	Nieopublikowanie informacji o przedłużeniu terminów składania ofert lub brak przedłużenia terminów składania ofert Początkowe terminy składania ofert (lub składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu) były prawidłowe zgodnie ze stosownymi przepisami, ale przedłużono je bez odpowiedniej publikacji zgodnie ze stosownymi zasadami (tj. publikacji w Dz. Urz. UE, BZP, BK), natomiast opublikowano tę informację (o przedłużonych terminach) za pomocą innych odpowiednich środków (jak określono w poz. 1 Tabeli).	5%
6.1.	Jak w poz. 6 oraz brak publikacji informacji (o przedłużonych terminach) za pomocą innych odpowiednich środków (jak określono w poz. 1 Tabeli) lub brak przedłużenia terminów składania ofert, w przypadku gdy, bez względu na przyczynę, nie dostarczono najpóźniej sześć dni przed ustalonym terminem składania ofert dodatkowych informacji, mimo że	10%

	wykonawca zwrócił się o nie w odpowiednim czasie.	
7.	Przypadki, w których zastosowanie procedury konkurencyjnej z negocjacjami lub dialogu konkurencyjnego jest nieuzasadnione	25%
7.1.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 7 Tabeli, ale instytucja zamawiająca zapewniła pełną przejrzystość, w tym uzasadnienie zastosowania tych procedur w dokumentach zamówienia, nie ograniczyła liczby odpowiednich kandydatów do złożenia początkowej oferty, a podczas negocjacji przetargowych zapewniono równe traktowanie wszystkich oferentów.	10%
8.	Nieprzestrzeganie procedury właściwej w zakresie zamówień elektronicznych i zagregowanych. <i>Nieprzestrzeganie procedury właściwej</i> w zakresie zamówień elektronicznych i zagregowanych, określonych we właściwych przepisach, co mogło mieć skutek odstrasżający dla potencjalnych oferentów. (z wyjątkiem przypadków, w których nieprawidłowości te zawierają się już w innego rodzaju nieprawidłowościach określonych w załączniku do wytycznych)	10%
8.1.	W przypadku nieprawidłowości, o której mowa w pkt. 8 Tabeli gdy nieprzestrzeganie przepisów doprowadziło do udzielenia zamówienia na podstawie oferty innej niż ta, która powinna zostać wybrana, uznaje się to za poważną nieprawidłowość.	25%
9.	Nieopublikowanie w ogłoszeniu o zamówieniu kryteriów kwalifikacji lub kryteriów udzielenia zamówienia (i ich wagi), lub warunków realizacji zamówień, lub specyfikacji technicznej lub brak przedstawienia wystarczająco szczegółowego opisu kryteriów udzielenia zamówienia i ich wagi lub brak przekazania/publikacji wyjaśnień/dodatkowych informacji Nieopublikowanie w ogłoszeniu o zamówieniu (lub dokumentacji zamówienia, jeżeli publikuje się ją wraz z ogłoszeniem o zamówieniu) kryteriów kwalifikacji lub kryteriów udzielenia zamówienia (i ich wagi).	25%

9.1	Nieopublikowanie w ogłoszeniu o zamówieniu (lub dokumentacji zamówienia, jeżeli publikuje się ją wraz z ogłoszeniem o zamówieniu) warunków realizacji zamówień lub specyfikacji technicznej.	10%
9.2	Ani w ogłoszeniu o zamówieniu, ani w specyfikacji zamówienia nie opisano wystarczająco dokładnie kryteriów udzielania zamówienia ani ich wagi, co skutkuje bezzasadnym ograniczeniem konkurencji (tj. brak wystarczających szczegółów mógł mieć dla potencjalnych oferentów skutek odstraszający).	10%
9.3.	Nie przekazano wszystkim oferentom ani nie opublikowano wyjaśnień lub dodatkowych informacji (związanych z kryteriami kwalifikacji lub kryteriami udzielenia zamówienia) dostarczonych przez instytucję zamawiającą.	10%
10.	Zastosowanie: – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia lub – warunków realizacji zamówień, lub – specyfikacji technicznej – które są dyskryminacyjne, gdyż obejmują nieuzasadnione preferencje krajowe, regionalne lub lokalne	25 %
10.1	Jak w poz. 10 powyżej, przy czym zapewniono minimalny poziom konkurencji, tj. otrzymano i przyjęto od pewnej liczby wykonawców oferty spełniające kryteria kwalifikacji.	10%
11.	Zastosowanie: – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia Lub – warunków realizacji zamówień lub – specyfikacji technicznej – które nie są dyskryminacyjne w rozumieniu poprzedniego rodzaju nieprawidłowości, ale w inny sposób ograniczają dostęp dla wykonawców	10%

11.1.	Jak w poz. 11 powyżej ale przypadki, w których zastosowano ograniczające kryteria/warunki/specyfikację, ale mimo to zapewniono minimalny poziom konkurencji, tj. otrzymano i przyjęto od pewnej liczby wykonawców oferty spełniające kryteria kwalifikacji.	5%
12.	Niewystarczająca lub nieprecyzyjna definicja przedmiotu zamówienia.	10%
13.	Nieuzasadnione ograniczenie podwykonawstwa	5%
14.	Wprowadzono zmiany w kryteriach kwalifikacji (lub specyfikacji technicznej) po otwarciu ofert lub kryteria te (lub specyfikacja) zostały zastosowane nieprawidłowo	25%
15.	Ocena ofert na podstawie kryteriów udzielenia zamówienia różniących się od kryteriów określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub specyfikacji warunków zamówienia lub ocena na podstawie dodatkowych kryteriów udzielenia zamówienia, których nie opublikowano Kryteriów udzielenia zamówienia (lub odpowiednich podkryteriów lub wag) określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji warunków zamówienia: 1) nie przestrzegano podczas oceny ofert lub 2) w ocenie tej wykorzystano niepublikowane dodatkowe kryteria udzielenia zamówienia.	10%
15.1.	Jeżeli dwa wyżej wymienione w pkt. 15 przypadki miały skutek dyskryminujący (na podstawie nieuzasadnionych preferencji krajowych, regionalnych i lokalnych), jest to poważna nieprawidłowość.	25%
16.	Niewystarczająca ścieżka audytu na potrzeby udzielenia zamówienia Przedmiotowa dokumentacja (określona w mających zastosowanie przepisach) jest niewystarczająca, aby uzasadnić udzielenie zamówienia, czego skutkiem jest brak przejrzystości.	25%

16.1.	Odmowa dostępu do przedmiotowej dokumentacji stanowi poważną nieprawidłowość, ponieważ instytucja zamawiająca nie przedstawia dowodu potwierdzającego zgodność postępowania o udzielenie zamówienia z mającymi zastosowanie przepisami.	100%
17.	Negocjacje w toku postępowania o udzielenie zamówienia, w tym modyfikacja oferty zwycięskiej podczas oceny	25%
18.	Nieprawidłowe wcześniejsze związki kandydatów/ofertentów z instytucją zamawiającą	25%
19.	Procedura konkurencyjna z negocjacjami z istotną modyfikacją warunków określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji warunków zamówienia	25%
20.	Nieuzasadnione odrzucenie rażąco niskich ofert	25%
21.	Konflikt interesów wpływający na wyniki postępowania o udzielenie zamówienia	100%
22.	Zmowa przetargowa/porozumienie ograniczające konkurencję (stwierdzona przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, sąd lub inny właściwy organ) Oferenci pozostający w zmwie przetargowej działali bez wsparcia ze strony osoby działającej w ramach systemu zarządzania i kontroli lub instytucji zamawiającej, a wykonawcy pozostającemu w zmwie przetargowej lub porozumieniu ograniczającym konkurencję udzielono przedmiotowego zamówienia lub zamówień.	10%
22.1.	Przypadek, o którym mowa w pkt 22 powyżej jeżeli w postępowaniu o udzielenie zamówienia uczestniczyli tylko wykonawcy będący w zmwie przetargowej, w takim przypadku występuje poważne zakłócenie konkurencji.	25%
22.2.	Przypadek, o którym mowa w pkt 22 powyżej jeżeli w zmwie przetargowej uczestniczyła osoba działająca w ramach systemu zarządzania i kontroli lub instytucji zamawiającej, udzielając wsparcia oferentom pozostającym w zmwie przetargowej, a wykonawcy będącemu w takiej zmwie udzielono przedmiotowego zamówienia lub zamówień. W takim przypadku ma miejsce nadużycie / konflikt interesów po stronie osoby działającej w ramach systemu zarządzania i kontroli,	100%

	która udziela wsparcia wykonawcom pozostającym w zmwie przetargowej lub instytucji zamawiającej.	
23.	<p>Modyfikacje elementów zamówienia określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji warunków zamówienia niezgodne z przepisami dyrektyw: dyrektywy 2014/23/UE, dyrektywy 2014/24/UE, Dyrektywy 2014/25/UE oraz właściwych przepisów krajowych.</p> <p>1. W umowie w sprawie zamówienia wprowadzono modyfikacje (w tym ograniczenie zakresu zamówienia) niezgodne z art. 72 ust. 1 dyrektywy 2014/24/UE albo niezgodne z art. 454–455 PZP.</p> <p>Modyfikacje elementów zamówienia nie są jednak uznawane za nieprawidłowość podlegającą korekcie finansowej, o ile są spełnione warunki art. 72 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE albo art. 454–455 PZP, tj.:</p> <p>1) wartość modyfikacji jest niższa od obu następujących wartości:</p> <p>a) progów określonych w art. 4 dyrektywy 2014/24/UE⁴²) oraz</p> <p>b) 10% pierwotnej wartości zamówienia w przypadku zamówień na usługi i dostawy oraz 15% wartości pierwotnego zamówienia w przypadku zamówień na roboty budowlane oraz</p> <p>2) modyfikacja nie zmienia ogólnego charakteru umowy w sprawie zamówienia ani umowy ramowej.</p> <p>2. Wprowadzono istotną modyfikację elementów zamówienia (m.in. ceny, charakteru robót budowlanych, czasu realizacji, warunków płatności, stosowanych materiałów), jeżeli modyfikacja ta powoduje, że realizowane zamówienie różni się zasadniczo charakterem od pierwotnie udzielonego zamówienia. W każdym przypadku modyfikacja zostanie uznana za istotną, jeżeli zostanie spełniony co najmniej jeden z warunków określonych w art. 72 ust. 4 dyrektywy 2014/24/UE albo art. 454 ust. 2 PZP</p>	<p>25% wartości pierwotnego zamówienia oraz nowych prac budowlanych / dostaw / usług (jeżeli takie istnieją) wynikających z modyfikacji.</p>
23.1.	Każdy wzrost ceny przekraczający 50% wartości pierwotnego zamówienia.	25% wartości pierwotnego

		zamówienia i 100% powiązanych modyfikacji zamówienia (wzrost ceny)
--	--	---

7.6 Dokumentowanie postępowań

Nadleśnictwa udzielając zamówień publicznych powinny w szczególności zadbać o udokumentowanie przeprowadzonych postępowań pod kątem:

- Zgodności zakresu zamówienia z zakresem rzeczowym Projektu, tj. zgłoszeniem, podpisywanymi porozumieniami CKPS - nadleśnictwo.
- Prawidłowości ustalenia szacunkowej wartości zamówienia – niezbędne jest udokumentowanie sposobu ustalania tej wartości w terminach przewidzianych w ustawie PZP tj. do 3 miesięcy przed dniem wszczęcia postępowania dla dostaw i usług oraz do 6 miesięcy przed dniem wszczęcia postępowania dla robót budowlanych; zaleca się załączenie do wniosku o wszczęcie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego dokumentacji potwierdzającej przeprowadzenie szacowania wartości zamówienia.
- Prawidłowości udzielanych zamówień publicznych w oparciu o plan finansowy zwracając uwagę na zakaz zaniżania szacunkowej wartości zamówienia lub wybierania sposobu obliczania wartości zamówienia w celu uniknięcia stosowania przepisów ustawy.
- Prawidłowości opisu przedmiotu zamówienia – w szczególności zgodnie z art. 99 -103 ustawy PZP z uwzględnieniem zasady uczciwej konkurencji.
- Prawidłowości wyboru trybu udzielania zamówienia – udokumentowanie przyczyn (w oparciu o przesłanki zgodne z ustawą PZP) wyboru trybu innego niż przetarg nieograniczony lub tryb podstawowy.
- Prawidłowości postawionych warunków udziału w postępowaniu oraz wymaganych środków dowodowych – zachowanie zasady uczciwej konkurencji. W szczególności warunki oraz wymagane środki dowodowe należy określić w sposób proporcjonalny do przedmiotu zamówienia oraz umożliwiające ocenę zdolności wykonawcy do należytego wykonania zamówienia, w szczególności wyrażając je jako minimalne poziomy zdolności.

- Prawdliwość postawionych kryteriów oceny ofert – kryteria powinny być zgodne z art. 246 ustawy PZP. Podkreślić należy, iż kryteriami oceny ofert są cena (nie więcej niż 60%) lub koszt albo kryteria jakościowe oraz cena lub koszt. Kryteriami jakościowymi mogą być w szczególności jakość; aspekty społeczne; aspekty środowiskowe; aspekty innowacyjne; organizacja, kwalifikacje zawodowe i doświadczenie osób przewidzianych do realizacji zamówienia; serwis posprzedażny oraz pomoc techniczna, warunki dostawy – termin, sposób lub czas dostawy, oraz okres realizacji.
- Zamieszczenia wszystkich ogłoszeń do publicznej wiadomości i przekazania oświadczeń wymaganych ustawą PZP, w zależności od trybu postępowania i zgodnie z wymaganymi terminami – np. ogłoszenie o zamówieniu, ogłoszenie o wyborze najkorzystniejszej oferty, ogłoszenie o udzieleniu zamówienia oraz zaproszenie do negocjacji itd.
- Zamieszczenia w treści dokumentacji przetargowej elementów wizualizacji funduszy europejskich.

7.6.1 Procedura postępowania w trybie przetargu nieograniczonego

WAŻNE! Pamiętać należy, iż w postępowaniach unijnych zamawiający mają obowiązek dokonać analizy potrzeb i wymagań (art. 83 ustawy PZP).

Etap postępowania	Czynność Zamawiającego
	PROCEDURA „UNIJNA” Dla postępowań o wartości zamówień równych lub przekraczających: <ul style="list-style-type: none"> • 5 538 000 € dla robót budowlanych tj. • 143 000 € dla dostaw lub usług tj.
Wszczęcie postępowania	<p>a) przekazanie ogłoszenia o zamówieniu przez zamawiającego Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej do opublikowania w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej</p> <p>b) Zamawiający udostępnia ogłoszenie na stronie internetowej prowadzonego postępowania od dnia jego publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.</p> <p>Zamawiający jest obowiązany udokumentować datę przekazania ogłoszenia (w szczególności przechowywać dowód jego przekazania).</p>
Udostępnianie SWZ	Na stronie internetowej prowadzonego postępowania od dnia publikacji ogłoszenia o zamówieniu w Dz.Urz. UE nie krócej niż do dnia udzielenia zamówienia
Terminy składania ofert	Termin składania ofert nie krótszy niż 35 dni od dnia przekazania ogłoszenia o zamówieniu Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej lub, jeżeli składanie ofert odbywa się w całości przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, nie krótszy niż 30 dni.
Wyjaśnianie SWZ	Jeżeli wniosek o wyjaśnienie SWZ wpłynął nie później niż na 14 dni przed upływem terminu składania ofert. zobowiązany udzielić wyjaśnień niezwłocznie, jednak nie później niż na 6 dni –przed upływem terminu składania ofert. Dokonaną zmianę treści SWZ udostępnia się na stronie internetowej prowadzonego postępowania.

Wyjaśnianie SWZ	<p>WAŻNE! Przedłużenie terminu składania ofert nie wpływa na bieg terminu składania wniosku o wyjaśnienie treści SWZ.</p> <p>Jeżeli prośba o wyjaśnienie treści SWZ nie wpłynęła w terminie, o którym mowa wyżej zamawiający nie ma obowiązku udzielania wyjaśnień tj. zamawiający może udzielić wyjaśnień lub pozostawić wniosek bez rozpoznania.</p>
Zmiana treści SWZ	<ol style="list-style-type: none"> 1. W uzasadnionych przypadkach Zamawiający może przed upływem terminu składania ofert zmienić treść SWZ. Dokonaną zmianę SWZ Zamawiający udostępnia na stronie internetowej prowadzonego postępowania, chyba że specyfikacja nie podlega udostępnieniu na stronie internetowej. 1. WAŻNE! Udostępnienie zmiany SWZ na stronie internetowej prowadzonego postępowania nie może nastąpić przed publikacją ogłoszenia w DZUUE, z wyjątkiem przypadku gdy zamawiający nie został powiadomiony o publikacji w terminie 48 godzin od potwierdzenia przez UPUE otrzymania tego ogłoszenia. 2. Jeżeli w postępowaniu zmiana treści SWZ prowadzi do zmiany treści ogłoszenia o zamówieniu, Zamawiający przekazuje UPUE sprostowanie, ogłoszenie zmian, lub dodatkowych informacji. <p>W przypadku, gdy zmiany treści SWZ są istotne dla sporządzenia oferty lub wymagają od wykonawców dodatkowego czasu na zapoznanie się ze zmianą SWZ i przygotowanie ofert, zamawiający przedłuża termin składania ofert o czas niezbędny na zapoznanie się ze zmianą SWZ</p>
Modyfikacja ogłoszenia o zamówieniu	<p>W przypadku dokonywania zmiany treści ogłoszenia o zamówieniu opublikowanego w DUUE, Zamawiający przedłuża termin składania ofert o czas niezbędny na ich przygotowanie.</p> <p>WAŻNE! Udostępnienie zmiany ogłoszenia na stronie internetowej prowadzonego postępowania nie może nastąpić przed publikacją ogłoszenia DZUUE, z wyjątkiem przypadku gdy zamawiający nie został powiadomiony o publikacji w terminie 48 godzin od potwierdzenia przez UPUE otrzymania tego ogłoszenia</p>

<p>Składanie i otwarcie ofert</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otwarcie ofert następuje niezwłocznie po upływie terminu składania ofert, nie później niż następnego dnia po dniu, w którym upłynął termin składania ofert <p>WAŻNE! Zamawiający , najpóźniej przed otwarciem ofert, udostępnia na stronie prowadzonego postępowania informację o kwocie, jaką zamierza przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Niezwłocznie po otwarciu ofert Zamawiający zamieszcza na stronie internetowej informacje dotyczące: <ol style="list-style-type: none"> 1) nazwach, albo imionach i nazwiskach oraz siedzibach lub miejscach prowadzonej działalności gospodarczej albo miejscach zamieszkania wykonawców, których oferty zostały otwarte; 2) cenach lub kosztach zawartych w ofertach.
<p>Badanie i ocena ofert</p>	<p>Zgodnie z art. 139 ust. 1 ustawy PZP zamawiający może najpierw zbadać i ocenić oferty, a następnie dokonać kwalifikacji podmiotowej wykonawcy, którego oferta została najwyżej oceniona, w zakresie braku podstaw wykluczenia oraz spełniania warunków udziału w postępowaniu (tzw. procedura odwróconej oceny ofert), o ile taka możliwość została przewidziana w SWZ lub ogłoszeniu o zamówieniu.</p>
<p>Rozstrzygnięcie postępowania</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zamawiający, zgodnie z art. 253 informuje niezwłocznie wszystkich Wykonawców o: <ol style="list-style-type: none"> 1) wyborze najkorzystniejszej oferty, podając nazwę albo imię i nazwisko, siedzibę albo miejsce zamieszkania i adres, jeżeli jest miejscem wykonywania działalności wykonawcy, którego ofertę wybrano, oraz nazwy albo imiona i nazwiska, siedziby albo miejsca zamieszkania i adresy, jeżeli są miejscami wykonywania działalności Wykonawców, którzy złożyli oferty, a także punktację przyznaną ofertom w każdym kryterium oceny ofert i łączną punktację, 2) Wykonawcach, których oferty zostały odrzucone; <p>- podając uzasadnienie faktyczne i prawne.</p> <p>Lub:</p> 2. Unieważnia postępowanie w sytuacjach przewidzianych w art. 255 ustawy PZP.

Zawarcie umowy	Zamawiający zawiera umowę w sprawie zamówienia publicznego w terminie nie krótszym niż 10 dni od dnia przesłania zawiadomienia o wyborze najkorzystniejszej oferty, jeżeli zawiadomienie to zostało przesłane przy użyciu środków komunikacji elektronicznej (albo 15 dni jeżeli zawiadomienie zostało wysłane w inny sposób).
Ogłoszenie o udzieleniu zamówienia	Po zawarciu umowy w sprawie zamówienia publicznego Zamawiający nie później niż w terminie 30 dni od dnia zawarcia umowy przekazuje ogłoszenie o udzieleniu zamówienia UPUE.

7.6.2 Zamówienia, do których nie ma zastosowania ustawa PZP

Zamówienia, które są zwolnione ze stosowania ustawy PZP tj. których wartość jest niższa niż 130 000,00 złotych **muszą być zawierane w formie pisemnej, chyba że przepisy odrębne wymagają formy szczególnej.**

Zamówienia udzielane w ramach projektu, których wartość szacunkowa nie przekracza progu stosowania ustawy i jest większa od kwoty 80.000,00 zł netto udzielane są z zastosowaniem **zasady konkurencyjności.**

Wydatki ponoszone w ramach projektu, których wartość szacunkowa nie przekracza kwoty 80.000,00 zł netto dokonywane są **w sposób przejrzysty, racjonalny i efektywny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów.**

Szczegółowe zasady udzielania zamówień wynikają z wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 marca 2025 r. znak: MFIPR/2021-2027/9(2) w zakresie kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027.

Wydatki o których mowa w ust. 1, dokumentowane są w sposób zapewniający właściwą ścieżkę audytu⁹. Nadleśnictwo chcąc, aby wydatek ten został uznany za kwalifikowany musi uwzględnić/ wprowadzić¹⁰ odpowiednie zapisy w swoich procedurach wewnętrznych. Regulamin nadleśnictw powinien uściślać zasady ogólne wyrażone w poniższych wytycznych i być z nimi zgodny¹¹:

- Nadleśnictwo ponosi wydatki w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów i optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów, jak również w sposób umożliwiający terminową realizację zadań.
- Podstawą ustalenia wartości zamówienia, do której nie ma zastosowania ustawa PZP jest całkowite szacunkowe wynagrodzenie wykonawcy, bez podatku od towarów i usług, ustalone przez nadleśnictwo z należytą starannością. Nadleśnictwo nie może, w celu uniknięcia stosowania przepisów ustawy PZP dzielić zamówienia na części lub zaniżać jego wartości.
- W przypadku zamówień o wartości szacunkowej przekraczającej 80 000,00 zł netto, a jednocześnie niższej od kwoty określonej w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy PZP, udzielanie zamówienia publicznego następuje zgodnie z zasadą konkurencyjności opisaną szczegółowo w Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków (...). W celu spełnienia zasady konkurencyjności należy umieścić zapytanie ofertowe w bazie konkurencyjności (BK2021). (Komunikacja w postępowaniu o udzielenie zamówienia, w tym ogłoszenie zapytania ofertowego, składanie ofert, wymiana informacji między zamawiającym a wykonawcą oraz przekazywanie dokumentów i oświadczeń odbywa się pisemnie za pomocą BK2021).
- W celu spełnienia zasady konkurencyjności należy **upublicznić zapytanie ofertowe** w BK2021, przy czym zapytanie ofertowe **zawiera w szczególności**:
 - opis przedmiotu zamówienia,
 - warunki udziału w postępowaniu oraz opis sposobu dokonywania oceny ich spełniania, o ile warunki te są wymagane przez zamawiającego,

⁹ W praktyce oznacza to, że w przypadku kontroli należy posiadać dokumenty między innymi potwierdzające, że dokonano analizy rynku, która potwierdza, że wydatek jest poniesiony w sposób przejrzysty, racjonalny i efektywny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów.

¹⁰ W postaci np. aneksów do istniejącego regulaminu lub osobnej obowiązującej procedury.

¹¹ Zasady wynikają z wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 14 marca 2025 r. znak: MFIPR/2021-2027/9 (2) w zakresie kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027

- kryteria oceny ofert, informację o wagach punktowych lub procentowych przypisanych do poszczególnych kryteriów oceny ofert oraz opis sposobu przyznawania punktacji za spełnienie danego kryterium oceny ofert,
 - termin i sposób składania ofert,
 - termin wykonania zamówienia,
 - informację na temat zakazu konfliktu interesów,
 - określenie warunków istotnych zmian umowy zawartej w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia, o ile zamawiający przewiduje możliwość zmiany umowy,
 - opis części zamówienia, jeżeli zamawiający dopuszcza składanie ofert częściowych oraz liczbę części zamówienia, na którą wykonawca może złożyć ofertę, lub maksymalną liczbę części, na które zamówienie może zostać udzielone temu samemu wykonawcy, oraz kryteria lub zasady, mające zastosowanie do ustalenia, które części zamówienia zostaną udzielone jednemu wykonawcy, w przypadku wyboru jego oferty w większej niż maksymalna liczbie części, w sytuacji, gdy zamawiający udziela zamówienia w częściach,
 - informację, że dane postępowanie obejmuje jedynie część zamówienia, wraz z określeniem zakresu lub wartości całego zamówienia oraz informacjami co do pozostałych części zamówienia,
 - informacje dotyczące ofert wariantowych, jeżeli zamawiający wymaga lub dopuszcza ich składanie, w tym opis sposobu przedstawiania ofert wariantowych oraz minimalne warunki, jakim muszą odpowiadać oferty wariantowe wraz z wybranymi kryteriami oceny oraz informacja, czy oferta wariantowa powinna być złożona wraz z ofertą albo zamiast oferty.
- Zamawiający wybiera najkorzystniejszą ofertę zgodną z opisem przedmiotu zamówienia, złożoną przez wykonawcę spełniającego warunki udziału w postępowaniu (o ile zamawiający postawił takie warunki), w oparciu o ustalone w zapytaniu ofertowym kryteria oceny, spośród złożonych ofert. Zamawiający analizuje treść ofert po upływie terminu wyznaczonego na ich składanie.
 - Jeżeli zaoferowana cena lub koszt wydają się rażąco niskie w stosunku do przedmiotu zamówienia, tj. różnią się o więcej niż 30% od średniej arytmetycznej cen wszystkich ważnych ofert niepodlegających odrzuceniu, lub budzą wątpliwości zamawiającego co do możliwości wykonania przedmiotu zamówienia zgodnie z wymaganiami określonymi w zapytaniu ofertowym lub wynikającymi z odrębnych przepisów, zamawiający żąda od wykonawcy złożenia w wyznaczonym terminie wyjaśnień, w tym złożenia dowodów w zakresie wyliczenia ceny lub kosztu. Zamawiający ocenia te wyjaśnienia w konsultacji z wykonawcą i może odrzucić tę ofertę wyłącznie

w przypadku, gdy złożone wyjaśnienia wraz z dowodami nie uzasadniają podanej ceny lub kosztu w tej ofercie.

- Wybór najkorzystniejszej oferty jest dokumentowany pisemnie za pomocą protokołu postępowania o udzielenie zamówienia, zawierającego co najmniej:
 - wykaz wszystkich ofert, które wpłynęły w odpowiedzi na zapytanie ofertowe (w szczególności imię i nazwisko albo nazwa wykonawcy, jego siedziba oraz cena),
 - wykryte przypadki konfliktu interesów i podjęte w związku z tym środki albo informację o braku występowania konfliktu interesów,
 - informację o spełnieniu warunków udziału w postępowaniu przez wykonawców, o ile takie warunki były stawiane,
 - informację o wagach punktowych lub procentowych przypisanych do poszczególnych kryteriów oceny i przyznanej punktacji poszczególnym wykonawcom za spełnienie danego kryterium,
 - uzasadnienie rezygnacji z dopuszczenia możliwości składania ofert częściowych (jeśli dotyczy),
 - powody odrzucenia ofert, w tym ofert uznanych za rażąco niskie (o ile dotyczy),
 - wskazanie wybranej oferty (imię i nazwisko albo nazwa wykonawcy) wraz z uzasadnieniem wyboru albo powodów, dla których zamawiający postanowił zrezygnować z udzielenia zamówienia,
 - imiona i nazwiska osób, które wykonywały czynności w prowadzonym postępowaniu,
 - datę sporządzenia protokołu,
 - następujące załączniki:
 - dokument potwierdzający prawidłowość szacowania wartości zamówienia, chyba, że szacowanie wartości zamówienia wynika z zatwierdzonego wniosku o dofinansowanie projektu,
 - oświadczenia, o braku istnienia albo braku wpływu powiązań osobowych lub kapitałowych z wykonawcami na bezstronność postępowania;
 - dowód ogłoszenia zapytania ofertowego (oraz jego zmian, o ile zostały dokonane) wraz ze złożonymi ofertami, oraz wymiany informacji pomiędzy zamawiającym a wykonawcą.

Protokół jest udostępniany na wniosek wykonawcy.

- Umowa w sprawie zamówienia:
 - 1) Zawarcie umowy w sprawie zamówienia następuje w formie pisemnej lub w formie elektronicznej, o których mowa w art. 78 i art. 78¹ Kodeksu cywilnego.

- 2) W przypadku gdy zamawiający dopuszcza składanie ofert częściowych, postępowanie może zakończyć się zawarciem umowy na część zamówienia.
- 3) W przypadku gdy wybrany wykonawca odstąpi od zawarcia umowy w sprawie zamówienia, zamawiający może zawrzeć umowę z wykonawcą, który w prawidłowo przeprowadzonym postępowaniu o udzielenie zamówienia uzyskał kolejną najwyższą liczbę punktów.
- 4) Nie jest możliwe dokonywanie istotnych zmian postanowień zawartej umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru wykonawcy, chyba że:
 - a) zmiany zostały przewidziane w zapytaniu ofertowym w postaci jednoznacznych postanowień umownych, które określają ich zakres i charakter oraz warunki wprowadzenia zmian,
 - b) zmiany dotyczą realizacji dodatkowych dostaw, usług lub robót budowlanych od dotychczasowego wykonawcy, nieobjętych zamówieniem podstawowym, o ile stały się niezbędne i zostały spełnione łącznie następujące warunki:
 - i. zmiana wykonawcy nie może zostać dokonana z powodów ekonomicznych lub technicznych, w szczególności dotyczących zamienności lub interoperacyjności sprzętu, usług lub instalacji, zamówionych w ramach zamówienia podstawowego,
 - ii. zmiana wykonawcy spowodowałaby istotną niedogodność lub znaczne zwiększenie kosztów dla zamawiającego,
 - iii. wartość zmian nie przekracza 50% wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie,
 - c) zmiana nie prowadzi do zmiany ogólnego charakteru umowy i zostały spełnione łącznie następujące warunki:
 - i. konieczność zmiany umowy spowodowana jest okolicznościami, których zamawiający, działając z należytą starannością, nie mógł przewidzieć,
 - ii. wartość zmian nie przekracza 50% wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie,
 - d) wykonawcę, któremu zamawiający udzielił zamówienia, ma zastąpić nowy wykonawca:
 - i. w wyniku sukcesji, wstępując w prawa i obowiązki wykonawcy, w następstwie przejęcia, połączenia, podziału, przekształcenia, upadłości, restrukturyzacji, dziedziczenia lub nabycia

dotychczasowego wykonawcy lub jego przedsiębiorstwa, o ile nowy wykonawca spełnia warunki udziału w postępowaniu oraz nie pociąga to za sobą innych istotnych zmian umowy, a także nie ma na celu uniknięcia stosowania zasady konkurencyjności, lub

- ii. w wyniku przejęcia przez zamawiającego zobowiązań wykonawcy względem jego podwykonawców – w przypadku zmiany podwykonawcy, zamawiający może zawrzeć umowę z nowym podwykonawcą bez zmiany warunków realizacji zamówienia z uwzględnieniem dokonanych płatności z tytułu dotychczas zrealizowanych prac,
- e) zmiana nie prowadzi do zmiany ogólnego charakteru umowy, a łączna wartość zmian jest mniejsza niż 5 538 000,00 EUR w przypadku robót budowlanych, a 143 000,00 EUR¹² w przypadku dostaw i usług jednocześnie jest mniejsza od 10% wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie w przypadku zamówień na usługi lub dostawy albo, w przypadku zamówień na roboty budowlane, jest mniejsza od 15% wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie.

Zmiana umowy w sprawie zamówienia jest istotna, jeżeli powoduje, że charakter umowy zmienia się w sposób istotny w stosunku do pierwotnej umowy, w szczególności jeżeli zmiana: wprowadza warunki, które gdyby zostały zastosowane w postępowaniu o udzielenie zamówienia, to wzięliby w nim udział lub mogliby wziąć udział inni wykonawcy lub przyjęte zostałyby oferty innej treści; narusza równowagę ekonomiczną stron umowy na korzyść wykonawcy, w sposób nieprzewidziany w pierwotnej umowie; w sposób znaczny rozszerza albo zmniejsza zakres świadczeń i zobowiązań wynikający z umowy; polega na zastąpieniu wykonawcy, któremu zamawiający udzielił zamówienia, nowym wykonawcą w przypadkach innych, niż wskazane w lit. d).

Nadleśnictwo zobowiązane jest do udokumentowania przestrzegania wymogów, o których mowa powyżej (m.in. przechowuje dokumenty związane z wyborem wykonawcy, np. zapytania ofertowe wraz z opisem przedmiotu zamówienia i kryteriów/warunków, ogłoszenia, oferty Wykonawców) oraz do przechowywania ww. dokumentacji co najmniej przez okres trwałości Projektu.

¹² Zgodnie aktualną na dzień 26.06.2025 r. treścią z obwieszczenia Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z 3 grudnia 2023 r. w sprawie aktualnych progów uniijnych, ich równowartości w złotych, równowartości w złotych kwot wyrażonych w euro oraz średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych lub konkursów (M.P. poz. 1344).

VIII. REALIZACJA UMOWY Z WYKONAWCĄ

8.1 Zawarcie umowy z Wykonawcą

Do umów o udzielenie zamówienia publicznego stosuje się przepisy ustawy PZP oraz **wymagane jest pod rygorem nieważności zachowanie jej formy pisemnej, chyba że przepisy odrębne wymagają formy szczególnej**. W kwestiach nieuregulowanych w ustawie PZP zastosowanie mają przepisy Kodeksu Cywilnego.

Umowa w sprawie zamówienia publicznego co do zasady zawierana jest na czas oznaczony.

WAŻNE!

- 1) Zgodnie z art. 436 pkt 4 lit. b) ustawy PZP, umowa w sprawie zamówienia publicznego zawierana na **okres dłuższy niż 12 miesięcy** zawiera postanowienia określające zasady wprowadzania zmian wysokości wynagrodzenia w przypadku zmiany:
 - a. stawki podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego,
 - b. wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę albo wysokości minimalnej stawki godzinowej, ustalonych na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę,
 - c. zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym lub ubezpieczeniu zdrowotnemu lub wysokości stawki składki na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenie zdrowotne,
 - d. zasad gromadzenia i wysokości wpłat do pracowniczych planów kapitałowych, o których mowa w ustawie z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 46).
 – jeżeli zmiany te będą miały wpływ na koszty wykonania zamówienia przez wykonawcę.
2. Zgodnie z treścią art. 439 ust. 1 ustawy PZP, umowa, której przedmiotem są roboty budowlane, dostawy lub usługi, zawarta na **okres dłuższy niż 6 miesięcy**, zawiera postanowienia dotyczące zasad wprowadzania zmian wysokości wynagrodzenia należnego wykonawcy w przypadku zmiany ceny materiałów lub kosztów związanych z realizacją zamówienia.

Ponadto zgodnie z art. 448 Zamawiający, w terminie 30 dni od wykonania umowy, zamieszcza w Biuletynie Zamówień Publicznych ogłoszenie o wykonaniu umowy.

8.2 Dokonywanie zmian w umowach z Wykonawcą

1. Zgodnie z art. 455 ustawy PZP. dopuszczalna jest zmiana umowy bez przeprowadzenia nowego postępowania o udzielenie zamówienia, jeżeli:
 - 1) niezależnie od wartości tej zmiany, o ile została przewidziana w ogłoszeniu o zamówieniu lub dokumentach zamówienia, w postaci jasnych, precyzyjnych i jednoznacznych postanowień umownych, które mogą obejmować postanowienia dotyczące zasad wprowadzania zmian wysokości ceny, jeżeli spełniają one łącznie następujące warunki:
 - a) określają rodzaj i zakres zmian,
 - b) określają warunki wprowadzenia zmian,
 - c) nie przewidują takich zmian, które modyfikowałyby ogólny charakter umowy;
 - 2) gdy nowy wykonawca ma zastąpić dotychczasowego wykonawcę:
 - a) jeżeli taka możliwość została przewidziana w postanowieniach umownych, o których mowa w pkt 1, lub
 - b) w wyniku sukcesji, wstępując w prawa i obowiązki wykonawcy, w następstwie przejęcia, połączenia, podziału, przekształcenia, upadłości, restrukturyzacji, dziedziczenia lub nabycia dotychczasowego wykonawcy lub jego przedsiębiorstwa, o ile nowy wykonawca spełnia warunki udziału w postępowaniu, nie zachodzą wobec niego podstawy wykluczenia oraz nie pociąga to za sobą innych istotnych zmian umowy, a także nie ma na celu uniknięcia stosowania przepisów ustawy, lub
 - c) w wyniku przejęcia przez zamawiającego zobowiązań wykonawcy względem jego podwykonawców, w przypadku, o którym mowa w art. 465 ust. 1;
 - 3) jeżeli dotyczy realizacji, przez dotychczasowego wykonawcę, dodatkowych dostaw, usług lub robót budowlanych, a w przypadku zamówień w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa – usług lub robót budowlanych, których nie uwzględniono w zamówieniu podstawowym, o ile stały się one niezbędne i zostały spełnione łącznie następujące warunki:
 - a) zmiana wykonawcy nie może zostać dokonana z powodów ekonomicznych lub technicznych, w szczególności dotyczących zamienności lub interoperacyjności wyposażenia, usług lub instalacji zamówionych w ramach zamówienia podstawowego,

- b) zmiana wykonawcy spowodowałaby istotną niedogodność lub znaczne zwiększenie kosztów dla zamawiającego,
 - c) wzrost ceny spowodowany każdą kolejną zmianą nie przekracza 50% wartości pierwotnej umowy, a w przypadku zamówień w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa łączna wartość zmian nie przekracza 50% wartości pierwotnej umowy, z wyjątkiem należycie uzasadnionych przypadków;
- 4) jeżeli konieczność zmiany umowy, w tym w szczególności zmiany wysokości ceny, spowodowana jest okolicznościami, których zamawiający, działając z należytą starannością, nie mógł przewidzieć, o ile zmiana nie modyfikuje ogólnego charakteru umowy a wzrost ceny spowodowany każdą kolejną zmianą nie przekracza 50% wartości pierwotnej umowy.
2. Dopuszczalne są również zmiany umowy bez przeprowadzenia nowego postępowania o udzielenie zamówienia, których łączna wartość jest mniejsza niż progi unijne oraz jest niższa niż 10% wartości pierwotnej umowy, w przypadku zamówień na usługi lub dostawy, albo 15%, w przypadku zamówień na roboty budowlane, a zmiany te nie powodują zmiany ogólnego charakteru umowy.
3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, zamawiający:
- 1) nie może wprowadzać kolejnych zmian umowy w celu uniknięcia stosowania przepisów ustawy;
 - 2) po dokonaniu zmiany umowy zamieszcza ogłoszenie o zmianie umowy w Biuletynie Zamówień Publicznych lub przekazuje Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej.
4. Jeżeli umowa zawiera postanowienia dotyczące zasad wprowadzania zmian wysokości cen, dopuszczalną wartość zmiany ceny, o której mowa w ust. 1 pkt 3 lit. c i pkt 4 ustawy PZP, lub dopuszczalną wartość zmiany umowy, o której mowa w ust. 2, ustala się w oparciu o zmienioną cenę.

Istotna zmiana zawartej umowy wymaga przeprowadzenia nowego postępowania o udzielenie zamówienia.

5. Zmiana umowy jest istotna, jeżeli powoduje, że charakter umowy zmienia się w sposób istotny w stosunku do pierwotnej umowy, w szczególności jeżeli zmiana:
- 1) wprowadza warunki, które gdyby zostały zastosowane w postępowaniu o udzielenie zamówienia, to wzięliby w nim udział lub mogliby wziąć udział inni wykonawcy lub przyjęte zostałyby oferty innej treści;

- 2) narusza równowagę ekonomiczną stron umowy na korzyść wykonawcy, w sposób nieprzewidziany w pierwotnej umowie;
- 3) w sposób znaczny rozszerza albo zmniejsza zakres świadczeń i zobowiązań wynikający z umowy;
- 4) polega na zastąpieniu wykonawcy, któremu zamawiający udzielił zamówienia, nowym wykonawcą w przypadkach innych, niż wskazane w art. 455 ust. 1 pkt 2 ustawy PZP.

IX. ZASADY KWALIFIKOWALNOŚCI WYDATKÓW W PROJEKCIE

9.1 Zasady kwalifikowalności wydatków

Wydatki kwalifikowalne są to wszelkie wydatki związane z realizacją Projektu, które należy ponieść zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków na lata 2021–2027*, oraz umową o dofinansowanie wraz z załącznikami. Tym samym, wydatki poniesione bez zachowania zapisów wspomnianych w wyżej wymienionych wytycznych i umowie o dofinansowanie nie będą uznane za wydatki kwalifikowalne i nie będą podlegały refundacji.

Do oceny kwalifikowalności poniesionych wydatków stosuje się wersję Wytycznych IZ obowiązującą w dniu poniesienia wydatku. W przypadku, kiedy Wytyczne aktualne na dzień dokonywania oceny wydatku (np. podczas weryfikacji wniosku o płatność bądź kontroli w miejscu realizacji Projektu lub w siedzibie jednostki) są korzystniejsze dla Beneficjenta niż Wytyczne aktualne na dzień poniesienia wydatku, stosuje się Wytyczne obowiązujące na dzień dokonania oceny wydatku.

Poniżej przedstawiono grupę pojęć i skutki jakie powodują przy dokonywaniu kwalifikowalności wydatków.

Wydatek kwalifikowalny – wydatek poniesiony w związku z realizacją Projektu, który kwalifikuje się do refundacji, o ile poniesiony został zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków na lata 2021–2027*¹³ oraz zgodnie z umową o dofinansowanie i załącznikiem pn. *Opis Projektu*. Tym samym, tylko wydatki poniesione zgodnie z zasadami określonymi w wyżej wymienionych wytycznych i w umowie o dofinansowanie będą po weryfikacji podlegały refundacji do wysokości odpowiadającej dofinansowaniu UE.

¹³ Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 listopada 2022 r.

Wydatek niekwalifikowalny – wydatek poniesiony w związku z realizacją Projektu, który nie może zostać zakwalifikowany do wydatków kwalifikowalnych ze względu na umowę o dofinansowanie (np. VAT) lub właściwe wytyczne (jest to np. kwota brutto faktury VAT lub jej część), a który został przewidziany w umowie o dofinansowanie tj. w załączniku pn. Opis Projektu i jest niezbędny do realizacji Projektu.

Wydatek niezwiązany z Projektem – wydatek poniesiony w ramach działalności nadleśnictwa poza Projektem (nie ma bezpośredniego związku z realizowanym Projektem i nie wpisuje się w zakres rzeczowy Projektu). W przypadku, kiedy jest poniesiony równolegle z wydatkami związanymi z Projektem, może występować wówczas w ramach jednej faktury VAT (jest to część brutto faktury VAT). Wydatek taki nie wchodzi do wartości ogółem Projektu.

Refundacja UE – oznacza dofinansowanie wydatku kwalifikowalnego w wysokości określonej w umowie o dofinansowanie nie większej niż 79,71%%.

Wkład własny – środki finansowe zabezpieczone przez nadleśnictwo, które zostaną przeznaczone na pokrycie wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych i nie zostaną one zrefundowane.

Mając na uwadze wyżej przedstawione pojęcia można rozróżnić cztery możliwe warianty określania wysokości wydatków kwalifikowalnych w dokumentacji rozliczeniowej Projektu. Rozróżnienie powyższych pojęć na przykładzie wariantów ma pomóc w prawidłowym odczycie wydatków ponoszonych w Projekcie w Systemie Informatycznym Lasów Państwowych (SILP).

Pierwszy z wariantów jest najczęściej spotykany i dotyczy faktur VAT, gdzie występują wyłącznie wydatki kwalifikowalne poza VAT, co potwierdzone jest umową z wykonawcą lub dostawcą.

Tabela 4. Wariant I – Faktura VAT kwalifikowalna w całości (z przykładem).

		Faktura VAT	
kwota brutto (1230,00 zł)	VAT	wydatek niekwalifikowalny (230,00 zł)	
	kwota netto (1000,00 zł)	wydatek kwalifikowalny (wkład własny 20,29%- 202,90 zł)	wydatek kwalifikowalny (refundacja 79,71%- 797,10 zł)

Drugi wariant dotyczy sytuacji, w której w fakturze VAT występują wydatki kwalifikowalne oraz wydatki niekwalifikowalne. Jest to związane bezpośrednio z faktem, iż pewien zakres prac, czy dostaw określonych w umowie z wykonawcą lub dostawcą, nie mieści się w umowie o dofinansowanie lub jest niezgodny z wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków. Jednak wydatki te są związane z realizacją Projektu. Oznacza to, że są one niezbędne do poniesienia, aby Projekt mógł zostać zrealizowany w całości.

Tabela 5. Wariant II – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niekwalifikowalnymi (z przykładem).

		Faktura VAT		
kwota brutto (2 460,00 zł)	VAT	wydatek niekwalifikowalny (460,00 zł)		
	kwota netto (2 000,00 zł)	wydatek niekwalifikowalny (400,00 zł)	wydatek kwalifikowalny (wkład własny 20,29%-324,64 zł)	wydatek kwalifikowalny (refundacja 79,71%- 1 275,36 zł)

Trzeci wariant dotyczy sytuacji, w której w fakturze VAT występują wydatki kwalifikowalne oraz wydatki niezwiązane z Projektem. Świadczy to o tym, iż pewien zakres prac, czy dostaw określonych w umowie z wykonawcą lub dostawcą, nie mieści się w umowie o dofinansowanie lub jest niezgodny z wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków i Projekt zostałby zrealizowany bez ich poniesienia.

Tabela 6. Wariant III – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niezwiązanymi z Projektem (z przykładem).

		Faktura VAT		
kwota brutto (2 460,00 zł)	VAT	wydatek niezwiązany z Projektem (92,00 zł)	wydatek niekwalifikowalny (368,00 zł)	
	kwota netto (2 000,00 zł)	wydatek niezwiązany z Projektem (400,00 zł)	wydatek kwalifikowalny (wkład własny 20,29%- 324,64 zł)	wydatek kwalifikowalny (refundacja 79,71%- 1 275,36 zł)

Czwarty wariant dotyczy sytuacji, w której w fakturze VAT występują wydatki kwalifikowane, wydatki niekwalifikowane oraz niezwiązane z Projektem. Jest to połączenie wariantu II i III.

Tabela 7. Wariant IV – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niekwalifikowanymi i niezwiązanymi z Projektem (z przykładem).

		Faktura VAT			
kwota brutto (2 460,00 zł)	VAT	wydatek niezwiązany z Projektem (92,00 zł)	wydatek niekwalifikowalny (368,00 zł)		
	kwota netto (2 000,00 zł)	wydatek niezwiązany z Projektem (400,00 zł)	wydatek niekwalifikowalny (100,00 zł)	wydatek kwalifikowalny (wkład własny 20,29%- 304,35 zł)	wydatek kwalifikowalny (refundacja 79,71%- 1 195,65 zł)

Wydatki niezwiązane z Projektem, w przeciwieństwie do wydatków niekwalifikowalnych (w tym VAT) i kwalifikowalnych, nie wchodzą do wartości ogółem Projektu.

Pierwsza ocena poprawności udokumentowania wydatku kwalifikowanego, a następnie podjęcie decyzji o jego zakwalifikowaniu w ramach Projektu następuje w jednostce, która go ponosi (nadleśnictwo). Na poziomie poszczególnych RDLP, a następnie w CKPŚ, po weryfikacji poprawności dokumentacji następuje akceptacja i agregacja wydatków w ramach wspólnego wniosku o płatność. Po złożeniu wydatku we wniosku o płatność do IW (NFOŚiGW) następuje jego weryfikacja zarówno pod względem poprawności formalno-finansowej, jak i merytorycznej. Jeśli dokumentacja jest poprawnie przygotowana, a wydatek zgodny z zasadami kwalifikowalności, to wówczas następuje jego zatwierdzenie w IW. Po zatwierdzeniu wydatku kwalifikowalnego następuje jego refundacja.

Ponadto, ocena kwalifikowalności poniesionych wydatków może być dokonana na każdym etapie realizacji Projektu oraz po jego zakończeniu (w okresie trwałości), np. podczas kontroli w trakcie realizacji Projektu prowadzonych na miejscu oraz podczas kontroli procedur zawierania umów dla zadań objętych Projektem.

Wydatki kwalifikowalne weryfikowane są bardzo szczegółowo na podstawie list sprawdzających w IW. W następnych punktach przedstawiono główne warunki zatwierdzenia poszczególnych wydatków kwalifikowalnych.

Rysunek 12. Cechy wydatku kwalifikowalnego.

9.1.1 Podmioty ponoszące wydatki kwalifikowalne

Umowa o dofinansowanie określa podmioty, które mogą ponosić wydatki rozliczane jako kwalifikowalne. W Opisie Projektu stanowiącym załącznik do umowy wymieniona jest zamknięta grupa podmiotów PGL LP mogących ponosić wydatki rozliczane w Projekcie tj. CKPŚ oraz wszystkie nadleśnictwa biorące udział w Projekcie. Ponadto niezbędnym warunkiem jest podpisanie porozumień pomiędzy Beneficjentem a podmiotami upoważnionymi do ponoszenia wydatków. Wydatki poniesione przez inne podmioty (np. RDLP), nawet jeśli były niezbędne dla realizacji Projektu, nie będą mogły zostać zrefundowane.

9.1.2 Wydatki „faktycznie poniesione”

Z zasady jedynie wydatki (a nie koszty) mogą być uznane za kwalifikowane. Oznacza to, że do wniosku o płatność mogą być przedłożone jedynie faktury (lub inne dokumenty o równoważnej wartości dowodowej), które zostały opłacone. Bowiern za kwalifikowalne mogą być uznane te zobowiązania, które zostały faktycznie uregulowane, czyli poniesione w ujęciu kasowym (przede wszystkim jako rozchód środków pieniężnych z rachunku bankowego Beneficjenta/podmiotu upoważnionego do ponoszenia wydatków).

9.1.3 Okres kwalifikowania wydatków

Jest to okres określony w umowie o dofinansowanie, podpisanej przez Dyrektora CKPŚ oraz Prezesa NFOŚiGW (IW). Okres ten rozpoczyna się od dnia 14 czerwca 2024 r. i kończy się w dniu 31 grudnia 2028 r.

Warunkiem zakwalifikowania wydatku jest jego poniesienie w ujęciu kasowym w tym okresie. Natomiast wszelkie inne wydatki poniesione poza wyżej uzgodnionym okresem nie mogą być uznane za kwalifikowalne, a tym samym rozliczone we wniosku o płatność.

Realizacja działań przez nadleśnictwa (proces ponoszenia wydatków przez nadleśnictwa) powinna zakończyć się wcześniej tj. przed zakończeniem realizacji Projektu, a wydatki powinny zostać przedstawione do CKPŚ najpóźniej do 30.09.2028 r.

Ponadto należy pamiętać, że zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków na lata 2021–2027* każdy Projekt dofinansowany z UE musi zachować trwałość przez okres 5 lat od daty dokonania płatności końcowej na rzecz Beneficjenta. Trwałość Projektu polega na utrzymaniu inwestycji oraz nabytych w Projekcie środków trwałych oraz zasadach ich użytkowania (w rozumieniu art. 65 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060), w sposób, który nie przysporzy nieuzasadnionych korzyści i nie spowoduje zmiany charakteru własności elementów infrastruktury lub urządzeń. Dzięki zachowaniu trwałości przedsięwzięcie uniknie ryzyka utraty dofinansowania poprzez zwrot środków UE.

9.1.4 Zgodność z Projektem

Za kwalifikowalne mogą być uznane wydatki poniesione zgodnie z umową o dofinansowanie. Do umowy załączony jest Opis Projektu, w którym planowane wydatki kwalifikowalne zostały uszczegółowione i podzielone na kategorie lub podkategorie oraz określone zostały limity finansowe. Zgodność z Projektem należy również odnieść do

zakresu Projektu, który został opracowany podczas przygotowywania studium wykonalności oraz wniosku o dofinansowanie.

9.1.5 Wydatek musi być niezbędny do poniesienia

Wydatki, które chcemy rozliczyć w ramach Projektu muszą być niezbędne do osiągnięcia zaplanowanego efektu oraz wskazane we wniosku o dofinansowanie i/lub umowie o dofinansowanie.

9.1.6 Wydatek musi być przejrzysty, racjonalny i efektywny

Efektywność wydatku oznacza, że zaplanowany w Projekcie efekt powinien być osiągnięty przy możliwie najniższych kosztach. Udowodnienie efektywności kosztowej stoi po stronie Beneficjenta i polega na stosowaniu ustawy Prawo zamówień publicznych (ustawa PZP)¹⁴ oraz posiadaniu przejrzystych procedur w tym zakresie.

Racjonalność wydatku jest pojęciem szerszym, ale pokrewnym. W przypadku zamówień realizowanych w oparciu o ustawę PZP głównymi narzędziami zapewnienia racjonalnego i efektywnego wydatku są odpowiedni opis przedmiotu zamówienia oraz odpowiedni dobór kryteriów, które też muszą być przejrzyste. Ponadto, przejrzystość procesu musi być zapewniona przez posiadanie odpowiednich procedur wewnętrznych zgodnych z *Wytycznymi dotyczącymi kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027*.

Natomiast dla wydatków, dla których ze względu na wartość zamówienia, nie ma zastosowania ustawa PZP, należy dokonać rozeznania cenowego zgodnie z opracowaną na podstawie wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków procedurą.

¹⁴ ustawa Prawo zamówień publicznych z dnia 11 września 2019 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 z późniejszymi zmianami)

9.1.7 Wydatek musi być udokumentowany, a zobowiązanie wykonane

Wydatki poniesione w ramach Projektu muszą być starannie udokumentowane. Wydatek powinien być potwierdzony dokumentacją zgodną pod względem treści i przejrzystą.

Podstawowymi dokumentami rozliczeniowymi są m.in.: faktura VAT (lub inny dokument o równoważnej wartości dowodowej); opis do dokumentu (tzw. „pieczętka”); wyciąg bankowy potwierdzający zapłatę bądź potwierdzenie dokonania przelewu; umowa z wykonawcą; protokół odbioru.

Należy również pamiętać, że przedstawiony do zrealizowania w SWZ i umowie z wykonawcą zakres prac musi być wykonany i znaleźć swoje odzwierciedlenie w końcowym protokole odbioru. Tak samo kwota wynagrodzenia dla wykonawcy w fakturach VAT (lub innym dokumencie im równoważnym) musi być zgodna z umową. Faktyczne wykonanie prac może być dokładnie sprawdzane przez właściwe instytucje krajowe oraz unijne podczas kontroli na miejscu prowadzonych w trakcie realizacji Projektu.

9.1.8 Zakaz podwójnego finansowania

Niedozwolone jest podwójne finansowanie, czyli całkowite lub częściowe więcej niż jednokrotne zrefundowanie lub rozliczenie tego samego wydatku w ramach dofinansowania tego samego Projektu lub różnych Projektów współfinansowanych ze środków dotacji krajowych lub zewnętrznych. Zgodnie z wytycznymi w zakresie kwalifikowalności podwójnym finansowaniem jest między innymi:

- więcej niż jednokrotne przedstawienie do rozliczenia tego samego wydatku albo tej samej części wydatku ze środków UE w jakiegokolwiek formie (w szczególności dotacji, pożyczki, gwarancji/poręczenia);
- rozliczenie zakupu używanego środka trwałego, który był uprzednio współfinansowany z udziałem środków UE;
- zakupienie środka trwałego z udziałem środków unijnych lub dotacji krajowych, a następnie rozliczanie kosztów jego amortyzacji w ramach tego samego lub innych projektów finansowanych ze środków UE;
- objęcie kosztów kwalifikowalnych jednocześnie wsparciem w formie pożyczki i gwarancji/poręczenia;
- rozliczenie tego samego wydatku w kosztach pośrednich projektu oraz kosztach bezpośrednich projektu;

- otrzymanie na wydatki kwalifikowalne danego projektu lub części projektu dotacji z kilku źródeł (krajowych, unijnych lub innych) w wysokości łącznie wyższej niż 100% wydatków kwalifikowalnych projektu lub części projektu.

To samo odnosi się do wydatków, które miałyby zostać zadeklarowane we wniosku o płatność więcej niż jeden raz. **Nie można rozliczać tych samych wydatków, które już raz zostały uznane za kwalifikowalne.**

9.2 Opis kategorii wydatków kwalifikowalnych

W celu poprawnego rozliczenia wydatków kwalifikowalnych należy kierować się podziałem na kategorie wydatków, które należy stosować do rozliczenia wydatków we wnioskach o płatność oraz w opisach (tzw. pieczętkach) przygotowywanych do faktur lub do innych dokumentów im równoważnych. Poniżej przedstawiono kategorie wydatków, zgodnie z Opisem Projektu stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie, w ramach których jednostki mogą przedstawiać poniesione w ramach Projektu wydatki.

1. Roboty budowlane: (miedzy innymi, roboty przygotowawcze, roboty ziemne, rozbiórkowe, montażowe i wykończeniowe niezbędne do budowy lub modernizacji dostrzegalni).
2. Środki trwałe/dostawy: (niezbędne urządzenia i prace montażowe, w tym: kierunkomierze kolimatorowe, radiolinia, panele fotowoltaiczne, instalacja internetowa, światłowodowa, alarmowa itp., anteny oraz maszty do odbioru i przekazywania obrazu, kamery i komputery wraz z oprogramowaniem, monitory, pulpity sterujące wraz z oprogramowaniem, systemy detekcji dymu, dalmierze, kierunkomierze kolimatorowe, urządzenia sterujące pracą kamer, środki łączności, mapy i inne urządzenia, zakup samochodów patrolowo- gaśniczych).
3. Usługi zewnętrzne: (przygotowanie dokumentacji projektowej, technicznej, studia wizyjności itp.).
4. Nadzór/ zarządzanie inwestycją: (nadzór techniczny i budowlany).

9.3 Dochody generowane przez Projekt

„Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów – PPOŻ” co do zasady nie będzie generował dochodów.

9.4 Podatek VAT

Zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie podatek VAT w Projekcie stanowi wydatek niekwalifikowalny.

9.5 Wydatki niekwalifikowane Projektu

Wydatki niekwalifikowalne w Projekcie to wydatki, związane z realizacją Projektu, które ze względu na niespełnienie warunków kwalifikowalności określonych we właściwych wytycznych FEnIKS nie mogą być uznane za kwalifikowalne lub zostały uznane za niekwalifikowalne przez upoważnione do tego instytucje np.: NFOŚiGW, UKS, MKiŚ, MFiPR, KE itd.

W Umowie o dofinansowanie została określona kwota wydatków ogółem, która stanowi sumę wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych Projektu, przy czym wydatki niekwalifikowalne nie podlegają weryfikacji formalno-finansowej i merytorycznej we wnioskach o płatność, ponieważ nie są refundowane Beneficjentowi. Kwotę ogółem sprecyzowano w Harmonogramie Realizacji Projektu w podziale na zadania. Jej wysokość jest również przedstawiana we wniosku o płatność.

Za niekwalifikowalne uznane są wszelkie wydatki poniesione niezgodnie z wnioskiem o dofinansowanie oraz z umową o dofinansowanie oraz niezgodnie z treścią porozumień zawartych pomiędzy CKPŚ, a nadleśnictwami biorącymi udział w Projekcie.

Między innymi są to wydatki, które:

- zostały poniesione poza okresem kwalifikowalności;
- zostały poniesione niezgodnie z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi;
- niezgodne z zakresem Projektu;
- stanowią podatek VAT.

Katalog wydatków niekwalifikowalnych stanowią wydatki ujęte w *Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027* (Rozdział 2, Podrozdział 2.3 Wydatki niekwalifikowalne). Wydatki uznane za niekwalifikowalne, a niezbędne do realizacji Projektu, ponosi jednostka ze środków w ramach wkładu własnego.

Również w trakcie rozliczania wydatków kwalifikowalnych we wnioskach o płatność, instytucje dokonujące ich weryfikacji, w razie wątpliwości lub podejrzenia, że mogło dojść do nieprawidłowości, mogą tymczasowo wyłączyć wydatek z wniosku o płatność. W odniesieniu do tych wydatków w momencie spełnienia wszystkich przesłanek kwalifikowalności, wyjaśnienia wątpliwości, zakończenia czynności kontrolnych lub zakończenia procedury odwoławczej od uznania wydatków za niekwalifikowalne, możliwe jest, ponowne dołączenie wydatków do kolejnego wniosku o płatność.

X. ZASADY OCECHOWYWANIA WYDATKÓW W SILP

Nadleśnictwo zobowiązane jest do prowadzenia dla Projektu odrębnej informatycznej ewidencji księgowej tj. stosowania w ramach istniejącego informatycznego systemu ewidencji księgowej (w module „2-Dotacje”) odrębnego kodu księgowego (kodu projektu), umożliwiającego identyfikację wszystkich transakcji oraz poszczególnych operacji bankowych związanych z Projektem oraz dokonania księgowania środków zgodnie z obowiązującymi przepisami.

WAŻNE!

Wszelkie operacje gospodarcze projektu takie jak powstanie kosztu, poniesienie wydatku i dochody (np. kary umowne) powinny być zaewidencjonowane w nadleśnictwie.

W celu spełnienia warunków zawartych w umowie o dofinansowanie, jak również zaleceń polityki rachunkowości Lasów Państwowych dotyczących wymogu wydzielonej ewidencji księgowej/stosowania odrębnego kodu księgowego (kodu projektu) w ramach wydatków w zakresie Projektu wprowadzono do stosowania w SILP:

- **obowiązek stosowania odrębnego kodu księgowego (kod projektu) „GPP2”** - dla ocechowania w systemie księgowym wszystkich transakcji i poszczególnych operacji dotyczących Projektu oraz dokonywania księgowania środków.

Kod księgowy powinien być stosowany przez wszystkie jednostki realizujące Projekt. Stosowanie odrębnego kodu projektu umożliwia moduł „2-Dotacje” w programie A-term.

Ścieżka dostępu do cechowania przez maski operacyjne w SILP:

SILP/ Finanse i księgowość/ Zarządzanie księgowością/ Maski informacyjne/ Operacje księgowe /2 – Dotacje

Bardzo ważne jest rzetelne opisywanie kosztów i wydatków (ewentualnie również dochodów) zgodnie z opisanymi w Podręczniku zasadami, dzięki czemu będzie możliwe otrzymanie poprawnych danych zagregowanych na poziomie całego projektu. Ponadto zaleca się utworzenie wewnętrznych procedur ewidencji księgowej dla Projektu lub uszczegółowienie wcześniej przygotowanych procedur co ma na celu wprowadzenie przejrzystości we wdrażaniu Projektu, szczególnie jeśli jednostka realizuje kilka projektów unijnych.

Instytucja Wdrażająca może żądać od Beneficjenta przekazywania wszelkich danych związanych z realizacją Projektu, w szczególności dokumentacji, wraz z ostateczną wersją raportu końcowego.

Fot. 8 Dostrzegalnia przeciwpożarowa - Nadleśnictwo Borne Sulinowo, fot. Jan Smarczewski

XI. MONITOROWANIE I WERYFIKACJA POSTĘPÓW W REALIZACJI PROJEKTU

11.1 Monitorowanie i wprowadzanie zmian w zakresie rzeczowo finansowym.

Nadleśnictwo jest zobowiązane do realizacji Projektu zgodnie z założeniami przyjętymi w Porozumieniach (oraz późniejszych Aneksach do Porozumień) podpisanych przez Dyrektora CKPŚ z poszczególnymi Nadleśniczymi. Dyrektorzy RDLP, zgodnie ze swoimi uprawnieniami, powinni monitorować realizację Projektu na terenie właściwych nadleśnictw, w tym w szczególności nadzorować i czuwać nad realizacją postępów finansowych i realizacją wskaźników Projektu.

WAŻNE!

Realizacja Projektu może prowadzić do zmian w pierwotnych założeniach. Należy jednak pamiętać, że jest to sytuacja niepożądana, gdyż zmiany dotyczące zakresu finansowego i rzeczowego w jednym z nadleśnictw mogą nieść za sobą skutki finansowe dla pozostałych nadleśnictw realizujących Projekt.

Nadleśnictwa mają obowiązek na bieżąco i niezwłocznie przysyłać informacje dotyczące realizacji Projektu. W szczególności, jeśli informacja ta dotyczy zakresu rzeczowo-finansowego określonego w załączniku do *Porozumienia*, np. w sytuacji gdy została podpisana umowa z Wykonawcą i znana jest dokładna kwota wydatków kwalifikowanych lub zaistniała sytuacja w której nadleśnictwo zamierza zmienić zakres rzeczowy związany z realizacją wskaźnika Projektu.

Wszelkie zmiany dotyczące zakresu rzeczowego Projektu wymagają poinformowania lub zgody CKPŚ, zgodnie z poniższymi założeniami:

- ▶ W przypadku zmian dotyczących wartości wskaźników produktu i rezultatu określonych w załączniku do *Porozumienia* nadleśnictwo zwraca się z pisemnym wnioskiem o dokonanie zmiany z podaniem uzasadnienia do właściwej RDLP. RDLP opiniuje wnioskowaną przez nadleśnictwo zmianę i przekazuje pisemnie wniosek nadleśnictwa wraz ze swoją opinią do CKPŚ. CKPŚ udziela pisemnej odpowiedzi i wprowadza stosowne zmiany (np.: *Działanie, Poddziałanie, Status, Wskaźniki itd.*) w Aplikacji PROJEKTY w module HR → *Harmonogram rzeczowy*.
- ▶ W przypadku zmian dotyczących wartości wydatków kwalifikowalnych określonych w załączniku do *Porozumienia* nadleśnictwo zwraca się z pisemnym wnioskiem o dokonanie zmiany (np.: uzupełnienie kwoty wydatków kwalifikowalnych po rozstrzygnięciu zamówienia publicznego) z podaniem uzasadnienia do właściwej

RDLP. RDLP opiniuje wnioskowaną przez nadleśnictwo zmianę i przekazuje pisemnie wniosek nadleśnictwa wraz ze swoją opinią do CKPŚ. Natomiast w przypadku powstania oszczędności na poziomie nadleśnictwa (np.: w wyniku wyłonienia wykonawcy) CKPŚ może zdecydować o przekazaniu środków do innego nadleśnictwa.

- ▶ W przypadku innych zmian dotyczących informacji w zakładce HR → Harmonogram rzeczowy Aplikacji PROJEKTY takich jak: *Opis zadania, Powiązane adresy administracyjne, Powiązane adresy leśne, termin zakończenia, Dokument legalizujący itp.* nadleśnictwo zgłasza konieczność wprowadzenia zmiany drogą e-mailową na adres CKPŚ: ppoz@ckps.lasy.gov.pl lub pisemną za pośrednictwem (lub poinformowaniem) właściwej RDLP.

Poniższa tabela przedstawia sytuacje, w których może zaistnieć potrzeba wprowadzenia.

Tabela 8. Zakres zmian w Projekcie wraz z warunkami ich dokonywania

Rodzaj zmiany w Projekcie	Bez zgody ale poinformowanie RDLP i CKPŚ	Akceptacja CKPŚ	Pisemna zgoda NFOŚiGW	Pisemna zgoda MKiŚ
Dodanie obiektu budowlanego lub urządzeń stanowiących wskaźnik Projektu.				
Rezygnacja z obiektu budowlanego lub urządzeń stanowiących wskaźnik Projektu.				
Zamiana obiektu budowlanego lub urządzeń stanowiących wskaźnik Projektu pomiędzy nadleśnictwami (prace zastępcze).				
Zwiększenie wartości wydatków kwalifikowalnych i dofinansowania Projektu.				
Zmniejszenie wartości wydatków kwalifikowalnych i dofinansowania Projektu.				
Zmiana wartości dofinansowania pomiędzy zadaniami, kategoriami Projektu.				
Zmiana terminów ogłaszania przetargów w nadleśnictwie w ramach Projektu, które opóźnią realizację prac o ponad 3 miesiące				
Zmiana terminów ogłaszania przetargów w nadleśnictwie w ramach Projektu, które opóźnią realizację prac o mniej niż 3 miesiące				
Opóźnienie zakończenia prac/dostaw o ponad 3 miesiące				
Opóźnienie zakończenia prac/dostaw do 3 miesięcy				
Opóźnienie realizacji prac/dostaw, które powoduje wydłużenie terminu zakończenia projektu				

- **Bez zgody, ale poinformowanie RDLP i CKPŚ** – nadleśnictwo może dokonać zmiany w zakresie projektu bez zgody CKPŚ tylko w szczególnych sytuacjach. Obowiązkowo należy w takiej sytuacji poinformować CKPŚ oraz odpowiednią RDLP.

- **Akceptacja CKPŚ** – nadleśnictwo przed dokonaniem zmiany powinno zwrócić się z wnioskiem drogą e-mailową: ppoz@ckps.lasy.gov.pl do CKPŚ i uzyskać zgodę. Pisemny wniosek do CKPŚ nadleśnictwo składa w przypadku, gdy planowana zmiana dotyczy zakresu rzeczowo-finansowego (wydatków kwalifikowalnych, dofinansowania, efektu ekologicznego - wskaźnika).
- **Pisemna zgoda NFOŚiGW i MKiŚ** – nadleśnictwo przed dokonaniem zmiany powinno zwrócić się z pisemnym wnioskiem do CKPŚ i uzyskać pisemną zgodę (korespondencja powinna odbywać się zgodnie z instrukcją kancelaryjną obowiązującą w LP). Z kolei CKPŚ w konsultacji z nadleśnictwem i właściwym RDLP zwraca się o akceptację zmiany do NFOŚiGW lub/i MKiŚ.

Ze względu na ciążący na CKPŚ obowiązek częstego raportowania do NFOŚiGW o postępach w realizacji Projektu, CKPŚ musi być na bieżąco informowane o wszystkich zmianach, które następują w trakcie realizacji Projektu w nadleśnictwie, w tym przede wszystkim zmian dotyczących zakresu finansowego, rzeczowego i efektu ekologicznego Projektu.

WAŻNE!

Każda zmiana powinna być niezwłocznie zgłoszona przez Koordynatora nadleśnictwa do CKPŚ z jednoczesnym poinformowaniem Koordynatora RDLP.

11.2 Monitorowanie uzyskiwania wymaganych prawem decyzji, uzgodnień i pozwoleń administracyjnych

Harmonogram wymaganych prawem decyzji, uzgodnień i pozwoleń administracyjnych stanowi załącznik do Umowy o dofinansowanie. Ponadto do wniosku o płatność jest przygotowywane zestawienie postępów rzeczowych mające na celu monitorowanie uzyskiwanych decyzji przez poszczególne nadleśnictwa. Zestawienie jest aktualizowane przez pracowników CKPŚ na podstawie decyzji administracyjno-środowiskowych przekazywanych przez nadleśnictwa i RDLP.

W celu zapewnienia monitorowania procesu przygotowania dokumentacji niezbędnej do realizacji prac zaplanowanych w Projekcie nadleśnictwa zobowiązane są na bieżąco do umieszczania (niezwłocznie) w wersji elektronicznej (skanów) zbioru dokumentów w Aplikacji PROJEKTY → HR → Decyzje:

- Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach lub stanowisko Gminy o braku kwalifikacji inwestycji do konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

- Decyzja o warunkach zabudowy lub o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
- Pozwolenie wodnoprawne.
- Stanowisko RDOŚ lub oświadczenie Nadleśnictwa o braku kwalifikacji inwestycji do konieczności zgłoszenia działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody lub o milczącej zgodzie RDOŚ na zgłoszenie działań – w formach ochrony przyrody.
- Decyzja pozwolenie na budowę lub zgłoszenie robót budowlanych.
- Deklaracja Natura 2000 z RDOŚ.
- Informacja organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną czyli PGW Wody Polskie RZGW.
- Tabela OOS z podpisem Nadleśniczego i CKPŚ.
- Zezwolenie na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową.
- Zawiadomienie o terminie rozpoczęcia robót budowlanych.
- Zawiadomienie o zakończeniu wykonywania robót.
- Decyzja o oddaniu do użytkowania.
- Inne postanowienia, decyzje itd. jeśli występują.

Przygotowany na podstawie informacji otrzymanych od nadleśnictw Harmonogram uzyskiwania pozwoleń na budowę dla Projektu będzie na bieżąco weryfikowany.

11.3 Monitorowanie postępowań o udzielenie zamówień publicznych

Harmonogram postępowań o zamówienie publiczne jest dokumentem niezbędnym do przygotowania wniosku o płatność. W związku z tym musi być on na bieżąco uzupełniany w Aplikacji przez nadleśnictwa zaangażowane w projekt, następnie akceptowane przez RDLP i zatwierdzany przez CKPŚ.

W celu zapewnienia monitorowania procesu realizacji wszystkich postępowań przetargowych organizatorzy postępowań przetargowych zobowiązani są do informowania CKPŚ o gotowości do ogłoszenia postępowania lub przeprowadzenia zamówienia w ramach wyłączenia z art. 30 ust. 4 ustawy PZP za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres ppoz@ckps.lasy.gov.pl lub zaakceptowany przez CKPŚ inny sposób transferu danych według poniższego wzoru:

Gotowość do wszczęcia postępowania:

Organizator: nadleśnictwo/RDLP (pełnomocnik nadleśnictwa);
 Zamawiający (płatnik): (nadleśnictwo);
 Tytuł postępowania:;
 Zadanie wg HRP:;
 Rodzaj zamówienia: (Roboty budowlane/Usługi/Dostawy);
 Wartość szacunkowa: (zł netto);
 Proponowany termin wszczęcia postępowania: dd-mm-rrrr
 Planowany termin podpisania umowy: dd-mm-rrrr

Dokumenty przekazywane na bieżąco (niezwłocznie) w Aplikacji w zakładkach HPZP (jeśli dotyczy):

- Ogłoszenie o zamówieniu (oraz ponowne ogłoszenie o zamówieniu (jeśli dotyczy) lub dokumenty zamówienia w ramach wyłączenia z art. 30 ust. 4 ustawy PZP.
- Informacja o unieważnieniu postępowania przetargowego.
- Protokół postępowania - protokół postępowania ZP lub protokół procedury przeprowadzonej na podstawie rozeznania rynku - wersję elektroniczną lub skan.

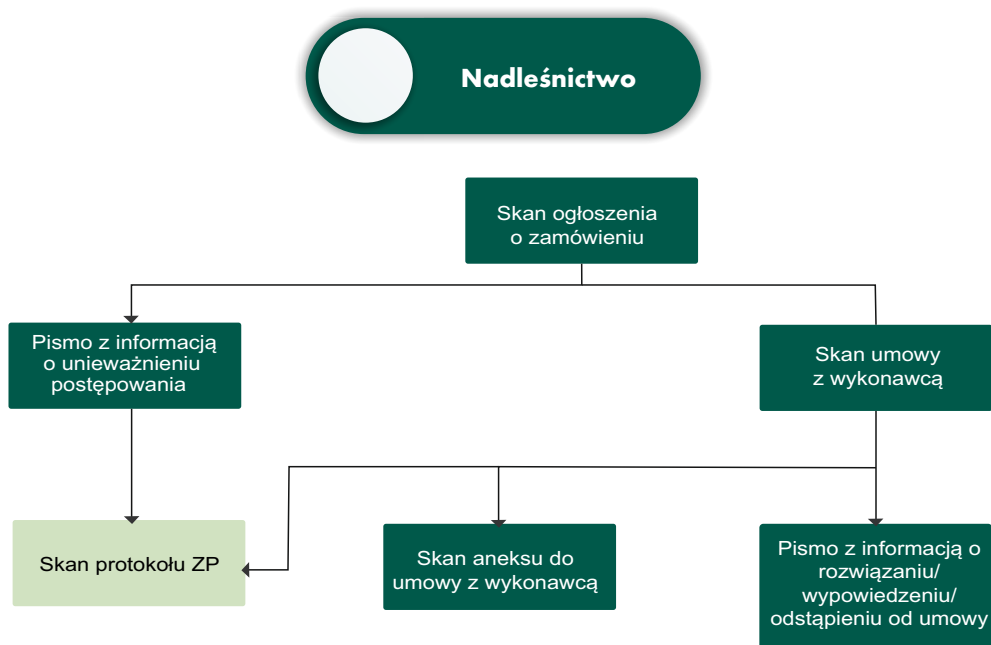
Dodatkowo nadleśnictwa zobligowane są do przekazywania do CKPŚ wszystkich wyników kontroli oraz ewentualnych odwołań jak i wyników tychże postępowań odwoławczych prowadzonych przez organy kontroli zarówno w ramach FENIKS jak i poza nim (jak np. Urząd Kontroli Skarbowej, NIK itp.), których przedmiotem są postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w Projekcie.

Dokumenty dotyczące wyników kontroli, które należy przekazać do CKPŚ w formie elektronicznej lub skany w Aplikacji → HPZP:

- ▶ informacja o odstąpieniu od kontroli;
- ▶ informacja o wyniku postępowania kontrolnego;
- ▶ informacja o ewentualnych zastrzeżeniach/odwołaniach od wyników postępowania kontrolnego.

Ponadto, **na bieżąco (niezwłocznie po ich podpisaniu)** należy wprowadzić do aplikacji Projekty, w zakładce HPZP → *Kontrakty i Wykonawcy w postaci elektronicznej* (skan oryginału lub wersja elektroniczna) następujące dokumenty:

- ▶ Umowę z Wykonawcą wraz z załącznikami. Załączniki takie jak m.in.: kosztorys ofertowy/inwestorski, formularz oferty, SWZ, harmonogram do umowy, należy zamieścić jako osobne skany. Wielostronicowe załączniki mogą być umieszczone w formie załączników ZIP;
- ▶ Aneks zmieniający umowę podstawową (o ile został zawarty);
- ▶ Umowa z podwykonawcą (o ile została zawarta).

Rysunek13. Dokumenty z przebiegu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na podstawie ustawy PZP, konieczne do przesłania do CKPŚ (opr. wł.)

CKPŚ prowadzi monitoring postępowań przetargowych na podstawie uzupełnionych i zaakceptowanych przez RDLP informacji, które zostały zapisane przez nadleśnictwa w Aplikacji PROJEKTY.

Informacje dotyczące modułu HPZP w Aplikacji PROJEKTY:

- Wprowadzenie zmian w dotychczas zaplanowanych postępowaniach (zakładka HPZP – Plan),
- Ogłoszenia postępowania (zakładka HPZP – Ogłoszenia),
- Rozstrzygnięcie/ unieważnienie postępowania (zakładka HPZP – Wyniki).

Zmiany/aktualizacje powinny zostać wprowadzone do końca miesiąca, w którym wydarzenie miało miejsce w nadleśnictwie. Natomiast weryfikacja i akceptacja na

poziomie RDLP wprowadzonych danych do Aplikacji PROJEKTY, odbywa się do 10 dnia kolejnego miesiąca.

XII. PRAWIDŁOWE ROZLICZANIE WYDATKÓW W RAMACH PROJEKTU

Na potrzeby realizacji Projektu nadleśnictwa kompletują dokumenty obrazujące poniesione wydatki zgodnie z poniższymi wskazówkami.

12.1 Niezbędna dokumentacja finansowa dla wydatku kwalifikowalnego

- **Faktura** lub dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej wraz z opisem do dokumentu (tzw. pieczętką);
- **Dowód zapłaty** w postaci wyciągu bankowego potwierdzającego dokonanie zapłaty lub tzw. Historię rachunku lub potwierdzenie zrealizowania/dokonania przelewu.
- **Umowa z Wykonawcą** oraz zawarte aneksy do umowy (ew. zlecenia czy zamówienia);
- Protokół / **protokoły odbioru**;
- **Inne wymagane dokumenty**, takie jak np.: kosztorysy ofertowe i powykonawcze, prawomocne pozwolenie na budowę, pozwolenie na użytkowanie, oświadczenia, nota korygująca, nota księgowa.

WAŻNE!

Według zasad obowiązujących w perspektywie finansowej 2021-2027, dokumenty dotyczące wydatków kwalifikowalnych powinny być przekazywane w formie skanów wykonanych z oryginałów dokumentów.

Komplet dokumentów dla wydatku kwalifikowalnego nadleśnictwo załącza w Aplikacji PROJEKTY w postaci skanów wykonanych z oryginałów dokumentacji.

12.2 Szczegółowe informacje odnośnie prawidłowości kompletowania i opisywania dokumentów

Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi oraz biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenie CKPŚ w realizacji, rozliczaniu wydatków a także dotychczasową współpracę z IW wypracowano poniższe zalecenia dotyczące prawidłowego opisywania dokumentów przedstawianych do refundacji.

12.2.1 Opis faktury (bądź innego dokumentu o równoważnej wartości dowodowej)

WAŻNE!

Na odwrocie faktury lub dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej musi znaleźć się numer umowy o dofinansowanie (FENX.02.04-IW.01-0051/24).

Ponadto na odwrocie faktury należy zamieścić kwotę wydatków kwalifikowalnych z wyszczególnieniem VAT.

PRZYKŁAD!

Umowa o dofinansowanie nr FENX.02.04-IW.01-0051/24

Kwota wydatków kwalifikowalnych: 25 000,00 zł, w tym VAT: 0,00 zł

W celu uniknięcia błędów w numerze umowy o dofinansowanie IW sugeruje korzystanie z wcześniej powstałych do tego celu pieczętek z numerem umowy o dofinansowanie.

Faktura lub dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej musi być wystawiony zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz spełniać jej wymogi, to znaczy m.in. musi:

- zostać sprawdzony pod względem formalno - rachunkowym i merytorycznym oraz zatwierdzony przez upoważnioną osobę z danej jednostki. Dodatkowo w przypadku parafy lub nieczytelnego podpisu przez osoby upoważnione należy zamieścić pieczęcie imienne lub przedstawić kartę wzorów podpisów, na której są wymienione osoby upoważnione do zatwierdzania i sprawdzania dokumentów wraz z ich podpisami /parafami.
- zawierać stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu

w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania.

Dodatkowo w celu jednolitego oznakowania dokumentów w ramach projektu należy nanieść na rewersie dokumentu kod projektu lub załączyć do dokumentu generowany automatycznie z programu SILP wydruk dziennika księgowego, zawierający ww. kod projektu. Wydruk ten powinien stanowić integralną część dowodu księgowego.

Numer umowy o dofinansowanie i kwota wydatków kwalifikowalnych z wyszczególnieniem podatku VAT zawsze musi znaleźć się bezpośrednio na odwrocie oryginału faktury bądź innego dokumentu o równoważnej wartości dowodowej. Natomiast pozostałe elementy opisu mogą zostać umieszczone w odrębnym dokumencie, który będzie stanowił załącznik do danego dowodu księgowego. W takim przypadku należy odpowiednio zatytułować załącznik, tak, aby powiązać jego numer z fakturą VAT, a na oryginale faktury umieścić adnotację informującą o wystawionym załączniku do faktury.

12.2.2 Opis dokumentu księgowego (tzw. pieczętka)

Opis dowodu księgowego (tzw. pieczętkę) sporządza się do dowodu księgowego (a nie do dowodu płatności). Jeden dowód księgowy = jedna „pieczętka”.

„Pieczętka” powinna zawierać co najmniej:

- wskazanie nadleśnictwa, którego dotyczy wydatek poniesiony w ramach Projektu;
- numer umowy o dofinansowanie: **FENX.02.04-IW.01-0051/24**;
- numer i datę wystawienia faktury/dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej którego dotyczy;
- numer i datę (lub tylko datę jeśli brak jest numeru) zawarcia kontraktu z Wykonawcą, z tytułu którego poniesiono wydatek lub innego dokumentu będącego podstawą poniesienia wydatku;
- jeśli sporządzono odrębny dokument potwierdzający wykonanie/odebranie robót/usług/ dostaw (protokół odbioru) – dane identyfikujące ten dokument (np. numer, data sporządzenia);

WAŻNE!

Przy dokumentowaniu wydatków związanych z kontraktem na dostawy, usługi lub roboty budowlane konieczne są dokumenty potwierdzające zakres faktycznie dostarczonych dóbr, wykonanych usług lub zrealizowanych prac.

- nazwę i numer zadania, w ramach którego poniesiono wydatek;

- kategorię wydatku;
- jeśli nie wynika to z treści faktury lub dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej (np. gdy treść jest zbyt ogólna) - krótki opis zamówienia, którego dotyczył wydatek. Dodatkowo **jeżeli kwalifikowalna jest jedynie część wydatku**, którego dotyczy opisywany dokument, **w każdym przypadku należy w opisie zawrzeć informację na ten temat, wraz ze wskazaniem, jaka część wydatku (np. jakiego rodzaju wydatki, bądź jaki % wydatków lub wskazać metodologię) została uznana za kwalifikowalną;**
- kwotę wydatków kwalifikowalnych z wyszczególnieniem podatku VAT (VAT jest wydatkiem niekwalifikowalnym dlatego w polu zawsze powinna figurować wartość 0,00 zł);
- w przypadku faktur wyrażonych w walucie innej niż PLN - kurs, po którym przeliczono jej wartość, na potrzeby ujęcia w księgach rachunkowych.

12.2.3 Dowód zapłaty

Jako dokument potwierdzający dokonanie zapłaty należy rozumieć:

- Skan oryginału wyciągu bankowego – z operacją dotyczącą projektu oraz z pierwszą stroną wyciągu w celu zidentyfikowania właściciela rachunku bankowego, z którego został opłacony dowód księgowy;
- lub skan oryginału potwierdzenia dokonania/zrealizowania przelewu, sporządzonego w postaci wydruku elektronicznego i opatrzonego stosowną formułą: „Wygenerowane elektronicznie potwierdzenie zrealizowania przelewu. Dokument sporządzony na podstawie art. 7 Ustawy Prawo Bankowe (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1646 z późn. zm.). Nie wymaga podpisu ani stempla”.

WAŻNE!

Polecenie przelewu złotowego, wydruk zleceń złotych, potwierdzenie dyspozycji przelewu nie są wystarczającymi dokumentami potwierdzającymi zapłatę.

Nadleśnictwo dokonując płatności na rzecz Wykonawców w tytule przelewu powinno podać dokładny numer faktury (lub dokumentu o równoważnej wartości dowodowej),

z tytułu której dokonywana jest płatność¹⁵. Jest to niezbędne dla celów przyporządkowania kopii dowodów zapłaty do odpowiednich faktur (lub dokumentów o równoważnej wartości dowodowej). Jeżeli na dokumencie potwierdzającym dokonanie zapłaty nie widnieje kurs walutowy, należy załączyć dodatkowy dokument zawierający taką informację – dotyczy płatności za faktury wyrażone w walucie innej niż PLN. Dokumentem uzupełniającym może być również polecenie przelewu przyjęte przez bank do realizacji, jeżeli na wyciągu bankowym/potwierdzeniu zrealizowania przelewu nie podano wymaganych powyżej szczegółów płatności.

W przypadku płatności gotówkowych jako dokument potwierdzający dokonanie płatności gotówkowej należy rozumieć:

- fakturę lub dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej z oznaczeniem, iż zapłacono gotówką (nie wystarczy podanie na fakturze sposobu zapłaty: gotówka i terminu zapłaty: dd-mm-rrrr);
- raport kasowy wraz z dokumentem „Kasa przyjmie” (KP) lub „Kasa wypłaci” (KW) – zawierającymi odniesienie do faktury lub dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej, którego KP/KW dotyczy oraz wskazujący datę dokonania płatności. Jeżeli nie jest możliwe aby KP/KW zawierały odniesienie do faktury lub dokumentu księgowego o równoważnej wartości dowodowej, w opisie faktury konieczne jest zamieszczenie informacji o numerach KP/KW.

¹⁵ w przypadku przelewu dotyczącego kilku dokumentów księgowych, należy dodatkowo dołączyć oświadczenie lub sporządzić adnotację na odwrocie dowodu zapłaty wskazującą kwoty odnoszące się do poszczególnych dowodów księgowych.

XIII. PROCES PRZEKAZYWANIA DOKUMENTACJI W RAMACH PROJEKTU

Poszczególne funkcjonalności SILP umożliwiają gromadzenie danych pozyskiwanych w ramach planowania, realizacji oraz rozliczania projektów w jednej bazie danych dostępnej dla wszystkich jednostek LP, uczestniczących w Projekcie.

Sam proces przekazywania danych pomiędzy jednostkami LP odbywa się z zachowaniem trójszczeblowej hierarchicznej struktury LP, tj. poziomu jednostki uczestniczącej w Projekcie (nadleśnictwo), poziomu jednostki nadzorującej (RDLP), oraz poziomu jednostki koordynującej (CKPŚ).

a) Poziom jednostki uczestniczącej w Projekcie (nadleśnictwo)

Zgodnie z obowiązkiem stosowania wyodrębnionej ewidencji księgowej nadleśnictwo odcachowuje kodem księgowym (kodem projektu: „GPP2”) w systemie księgowym wszystkie transakcje i poszczególne operacje dotyczące Projektu.

Po odcachowaniu dowodu księgowego w A-Term w kolejnym kroku w SILPweb nadleśnictwo uzupełnia dane szczegółowe dotyczące wydatku, tj. wskaźniki rzeczowo – finansowe: mierniki/wskaźniki, kategorie wydatku i przypisane do nich kwoty wydatku kwalifikowalnego, podatku VAT od wydatku kwalifikowalnego, kwoty wydatku niekwalifikowalnego oraz podatku VAT od wartości wydatku niekwalifikowalnego.

W przypadku wydatków kwalifikowalnych po wprowadzeniu danego wydatku do systemu księgowego, przypisaniu go do Projektu oraz wypełnieniu wskaźników rzeczowo-finansowych nadleśnictwo dołącza w SILPweb skan dwustronny dowodu księgowego wraz z dekreacją księgową.

W momencie kiedy nadleśnictwo uzna dany wydatek za prawidłowy (tj. został prawidłowo odcachowany w systemie, tabela wskaźników została prawidłowo wypełniona i do wydatku dołączono skany dowodu księgowego) nadleśnictwo blokuje wydatek do edycji.

Blokada uniemożliwia dokonanie zmian w SILP znakowym oraz SILPweb na dokumencie zaksięgowanym pod danym numerem księgowym.

Zablokowany wydatek w nadleśnictwie podlega weryfikacji w danej RDLP.

b) Poziom jednostki nadzorującej (RDLP)

W SILPweb koordynatorzy regionalni widzą zablokowane przez nadleśnictwo wydatki i na tym etapie mogą je weryfikować.

W przypadku znalezienia nieprawidłowości/ błędów na poziomie wprowadzonych danych do SILP, czy też dołączonej dokumentacji CKPŚ odblokowuje wydatek w celu poprawienia przez nadleśnictwo.

W przypadku kiedy wydatek po weryfikacji RDLP zostanie uznany za prawidłowy, nadleśnictwo blokuje wydatek w SILPweb.

c) Poziom jednostki koordynującej (CKPŚ)

Zablokowane wydatki podlegają weryfikacji przez pracowników CKPŚ.

W przypadku znalezienia nieprawidłowości/ błędów na poziomie wprowadzonych danych do SILP, CKPŚ odblokowuje wydatek w celu poprawienia przez nadleśnictwo.

Jeśli wydatek przejdzie poprawnie kontrolę w CKPŚ zostaje zaimportowany do Aplikacji PROJEKTY.

Podstawowe dane o dowodzie księgowym tj. numer dokumentu, numer księgowy/ewidencyjny, data wystawienia, data zapłaty, numer umowy z Wykonawcą, kwota brutto, netto oraz wartości wydatków kwalifikowalnych, niekwalifikowalnych i kategoria kosztów są importowane z SILP i widoczne w Aplikacji PROJEKTY w zakładce: *LD – Lista dokumentów*.

Po dokonaniu przez CKPŚ importu danych z SILP do Aplikacji PROJEKTY nadleśnictwo uzupełnia pozostałe dane dotyczące wydatku oraz skany pełnej dokumentacji tj. faktury lub innego dokumentu wraz ze wszystkimi załącznikami, opis do faktury tzw. „pieczętkę”, dowód zapłaty, protokół odbioru, umowa z Wykonawcą, wszystkie aneksy do umowy z Wykonawcą. W następnej kolejności wydatek ten podlega weryfikacji i akceptacji przez upoważnione osoby w poszczególnych jednostkach LP:

- akceptacja na poziomie jednostki uczestniczącej w Projekcie – nadleśnictwo
- akceptacja na poziomie jednostki nadzorującej w Projekcie – RDLP.

Poprawnie wypełnione i zaakceptowane dane, po akceptacji koordynatora merytorycznego i finansowego CKPŚ, stanowią podstawę do ujęcia danego wydatku we wniosku o płatność.

13.1 Wniosek o płatność

W ramach rozliczania wydatków w Projekcie tworzony jest i składany do NFOŚiGW Wniosek o płatność (WOP) całościowy zawierający wydatki oraz sprawozdawczość złożoną przez wszystkie jednostki LP, zaangażowane w realizację Projektu tj.: nadleśnictwa oraz CKPŚ. Przygotowaniem WOP zajmuje się Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych na podstawie dokumentacji oraz informacji przekazanych przez poszczególne nadleśnictwa za pośrednictwem RDLP oraz danych własnych.

Wniosek o płatność w ramach FEniKS 2021-2027 składany jest w wersji elektronicznej w systemie SL2021.

CKPŚ składa wnioski o płatność nie rzadziej niż raz na trzy miesiące licząc od momentu podpisania umowy o dofinansowanie.

Wniosek o płatność składany jest niezależnie od tego, czy deklarowane są w nim wydatki czy przedstawiony jedynie postęp rzeczowy Projektu (wówczas przedkładany jest wniosek sprawozdawczy z częścią dotyczącą przebiegu realizacji Projektu).

13.2 Warunki przedstawienia wydatku w WOP

Aby CKPŚ mógł zakwalifikować dany wydatek jako możliwy do przedłożenia w ramach wniosku o płatność nadleśnictwo przed akceptacją danego wydatku w Aplikacji PROJEKTY powinno zweryfikować czy wydatek spełnia wszystkie poniższe warunki:

1. **Wydatek został poniesiony zgodnie z zakresem Projektu określonym dla nadleśnictwa.** Zakres projektu uwzględniający aspekt rzeczowy (np.: budowa, przebudowa, remont dostrzegalni przeciwpożarowej, stacji meteorologicznych lub punktu czerpania wody, zakup systemu do lokalizacji pożarów, samochodu patrolowo-gaśniczego); ilościowy oraz finansowy (odpowiadający przyznanej puli na sfinansowanie konkretnego zadania) powinien się zgadzać z dokumentacją tj. z Porozumieniem dotyczącym realizacji Projektu zawartym pomiędzy CKPŚ a nadleśnictwem wraz z późniejszymi aneksami oraz decyzjami CKPŚ dotyczącymi zmiany zakresu Projektu. Zakres Projektu powinien znaleźć odzwierciedlenie w SWZ, umowie z Wykonawcą i protokole odbioru.

WAŻNE!

Należy sprawdzić czy wydatek został poniesiony zgodnie z dokumentami przekazanymi i zatwierdzonymi przez CKPŚ tj.:

- Zakresem rzeczowo – finansowym dołączonym do Porozumienia pomiędzy nadleśnictwem a CKPŚ.
- Pismem dotyczącym zmiany zakresu Projektu w danym nadleśnictwie (jeśli dotyczy).

Wytyczne dotyczące zasad wprowadzania zmian w zakresie Projektu zostały opisane w Rozdziale XI niniejszego Podręcznika Wdrażania Projektu.

2. Dla danego działania, z tytułu którego/których dany wydatek został poniesiony została prawidłowo przeprowadzona i udokumentowana procedura oceny oddziaływania na środowisko.

WAŻNE!

Należy sprawdzić czy dla działania, którego dotyczy wydatek zostały wydane i przesłane do CKPŚ w postaci skanów oryginałów:

- Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach lub stanowisko Gminy o braku kwalifikacji inwestycji do konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.
- Decyzja o warunkach zabudowy lub o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
- Pozwolenie wodnoprawne.
- Stanowisko RDOŚ lub oświadczenie Nadleśnictwa o braku kwalifikacji inwestycji do konieczności zgłoszenia działań na podstawie art. 118 ustawy o ochronie przyrody lub o milczącej zgodzie RDOŚ na zgłoszenie działań – w formach ochrony przyrody.
- Decyzja pozwolenie na budowę lub zgłoszenie robót budowlanych.
- Deklaracja Natura 2000 z RDOŚ.
- Informacja organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną czyli PGW Wody Polskie RZGW.
- Tabela OOS z podpisem Nadleśniczego i CKPŚ.
- Zezwolenie na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową.
- Zawiadomienie o terminie rozpoczęcia robót budowlanych.
- Zawiadomienie o zakończeniu wykonywania robót.
- Decyzja o oddaniu do użytkowania.
- Inne postanowienia, decyzje itd. jeśli występują.

Wytyczne dotyczące zasad prawidłowego ponoszenia wydatków pod względem procedur administracyjno-środowiskowych zostały opisane w Rozdziale VI niniejszego Podręcznika.

3. Wydatek został prawidłowo poniesiony w świetle wymogów ustawy Prawo zamówień publicznych oraz Wytycznych Ministerstwa Rozwoju.

WAŻNE!

Należy sprawdzić czy umowa, z tytułu której poniesiono wydatek, została zawarta z zachowaniem wszystkich zasad udzielania zamówień publicznych w Projekcie oraz czy CKPŚ posiada aktualne:

- Skany ogłoszenia o udzieleniu zamówienia oraz protokół postępowania wraz z rozstrzygnięciem,
- Skan umowy z Wykonawcą (po jej podpisaniu wraz z załącznikami),
- Skan aneksu do umowy z Wykonawcą (po jego podpisaniu wraz z załącznikami).

Skany dokumentów należy umieścić w Aplikacji PROJEKTY.

Wytyczne dotyczące zasad prawidłowego ponoszenia wydatków pod względem prawa zamówień publicznych zostały opisane w Rozdziale VII niniejszego Podręcznika.

4. Wydatek został prawidłowo udokumentowany pod względem formalnym i rachunkowym oraz został opisany zgodnie z wymogami księgowymi i FEnIKS.

WAŻNE!

Należy sprawdzić czy dokumentacja, dotycząca danego wydatku została prawidłowo przygotowana i zawiera pełny komplet dokumentów, np.:

- Fakturę lub inny dokument o równoważnej wartości dowodowej,
- Opis do dokumentu (tzw. pieczętkę),
- Dokument zapłaty (wyciąg bankowego bądź potwierdzenie zrealizowania przelewu),
- Umowę z wykonawcą lub/i aneksy do umowy wraz ze wszystkimi załącznikami,
- Dokument potwierdzający wykonanie/odebranie robót/usług (np. protokół odbioru robót),
- Inne dokumenty (jeśli zostały sporządzone, np. oryginał oświadczenia).

Wytyczne dotyczące prawidłowego dokumentowania wydatków pod względem formalnym, finansowym oraz prawidłowego opisywania i przygotowywania dokumentów finansowych zostały opisane w Rozdziale XII Podręcznika.

Nieprawidłowości stwierdzone w czasie weryfikacji któregokolwiek z ww. elementów dyskwalifikują dany wydatek z możliwości przedstawienia w WOP. Taki wydatek (nieprawidłowo poniesiony) nie powinien zostać przedstawiony do refundacji. Dopiero w momencie poprawienia, usunięcia nieprawidłowości i/lub uzupełnienia braków w dokumentacji po zaakceptowaniu wydatku w nadleśnictwie, w RDLP oraz w CKPŚ możliwe jest włączenie wydatku do wniosku o płatność.

Po przedłożeniu do IW przez CKPŚ danego wydatku w WOP całościowym, ewentualna deklaracja nadleśnictwa o chęci wycofania wydatku powoduje konieczność złożenia korekty WOP całościowego dotyczącego wszystkich jednostek.

XIV. SYSTEM ROZLICZANIA WYDATKÓW KWALIFIKOWALNYCH I ICH REFUNDACJA

14.1 Procedura przekazywania refundacji nadleśnictwom

Po zaakceptowaniu w NFOŚiGW wydatków kwalifikowalnych, środki refundacji będą przekazywane na konto CKPŚ, natomiast CKPŚ przekaże środki dofinansowania na rachunki nadleśnictw.

CKPŚ po otrzymaniu informacji o refundacji wydatków z NFOŚiGW przygotowuje i przekazuje do Nadleśnictw informację na temat wysokości refundacji dla poszczególnych nadleśnictw wraz z przyporządkowaniem właściwych faktur, na podstawie których wydatki zostały zatwierdzone przez NFOŚiGW.

14.2 Zwrot środków z korekt finansowych

Zgodnie z Umową o dofinansowanie oraz Ustawą o finansach publicznych, dofinansowanie, które zostało wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur lub pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości, podlega zwrotowi.

NFOŚiGW może uznać wydatek kwalifikowalny za nieprawidłowo poniesiony przed jego rozliczeniem (np.: w trakcie weryfikacji wniosku o płatność) lub po zatwierdzeniu wniosku o płatność i jego refundacji. Skutkiem tego jest inna procedura odzyskiwania środków opisana poniżej.

- 1 W sytuacji, w której do wykrycia nieprawidłowości dochodzi **przed rozliczeniem wydatków**, wówczas wydatek nieprawidłowo poniesiony może zostać uznany w całości lub w części za niekwalifikowalny. Będzie to de facto skutkowało pomniejszeniem kwoty wydatków kwalifikowalnych w ramach wniosku o płatność, a tym samym refundacją nadleśnictwu mniejszej części poniesionych wydatków. Bardzo istotną kwestią w tym przypadku jest to, że jeżeli doszło do pomniejszenia kwoty wydatków kwalifikowalnych przed zatwierdzeniem wniosku o płatność, wówczas nie skutkuje to automatycznym pomniejszeniem kwoty wydatków kwalifikowalnych w projekcie i może być wykorzystana przez inne nadleśnictwa w ramach jednego zadania. Wówczas NFOŚiGW nie wydaje decyzji administracyjnej. O dokonanym pomniejszeniu oraz możliwości wniesienia zastrzeżeń instytucja weryfikująca wniosek o płatność informuje beneficjenta a pomniejszenie wydatków kwalifikowalnych jest dokonywane na podstawie umowy o dofinansowanie i jednostka może dochodzić swoich praw przed sądem powszechnym.
- 2 W sytuacji, w której do wykrycia nieprawidłowości dochodzi **po rozliczeniu wydatku** (czyli gdy nadleśnictwo uzyskało już zwrot poniesionych wydatków) NFOŚiGW wysyła do CKPŚ wezwanie do zapłaty, a CKPŚ przekazuje to wezwanie do nadleśnictwa.

Wezwanie do zapłaty obejmuje kwotę zwrotu (w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości i nałożenia korekty finansowej wysokość kwoty przypadającej do zwrotu odpowiada wartości korekty finansowej wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych), a w przypadku braku zwrotu IW wydaje decyzję administracyjną. Nadleśnictwo jest zobowiązane do przekazania środków na wskazane w korespondencji konto właściwej instytucji w nieprzekraczalnym terminie wynikającym z wezwania do zapłaty/decyzji ws. zwrotu środków oraz zapisów umowy o dofinansowanie. Bardzo istotną kwestią w tym przypadku jest to, że jeżeli doszło do nałożenia korekty finansowej po zatwierdzeniu wniosku o płatność i jego refundacji, to wówczas automatycznie jest pomniejszana kwota wydatków kwalifikowalnych w projekcie i nie może być wykorzystana np.: przez inne nadleśnictwa. Od wydanej decyzji administracyjnej beneficjentowi przysługuje odwołanie, natomiast ewentualne spory beneficjenta dotyczące wydanej decyzji o zwrocie mogą być rozstrzygane przez sąd administracyjny.

XV. ZASADY GOSPODAROWANIA REZERWĄ W PROJEKCIE

15.1 Informacje ogólne

Dodatkowe środki finansowe mogą zostać przyznane na realizację zadań w związku z:

- pojawieniem się oszczędności,
- rezerwą.

Oszczędności w Projekcie powstają na skutek rozstrzygnięć postępowań przetargowych, natomiast rezerwa na nieprzewidziane wydatki jest to kwota zabezpieczona w trakcie przygotowywania wniosku o dofinansowanie Projektu na wydatki, których nie można było przewidzieć w trakcie przygotowywania dokumentów aplikacyjnych.

Dodatkowe środki finansowe mogą być wykorzystane na pokrycie kosztów związanych m.in. z:

- robotami budowlanymi lub dostawami,
- przekroczeniem planowanych wartości przetargów,
- robotami zamiennymi/dodatkowymi zgodnymi z zakresem Projektu i z PZP.

Decyzję o przyznaniu środków powstałych z oszczędności oraz z rezerwy podejmuje CKPŚ na wniosek nadleśnictwa i RDLP.

15.2 Procedura postępowania w przypadku ubiegania się o zwiększenie kwoty wydatków kwalifikowalnych

W sytuacji gdy Nadleśnictwo chce ubiegać się o dodatkowe środki na realizację Projektu (np. w sytuacji przekroczenia zaplanowanych kwot na podstawie rozstrzygniętych postępowań przetargowych/ opracowanych kosztorysów) procedura postępowania kształtuje się następująco:

1. Wniosek dotyczący możliwości wykorzystania środków z rezerwy Projektu powinien zostać sporządzony w formie pisemnej i podpisany przez kierownika jednostki.

Wniosek powinien zawierać minimum:

- nazwę nadleśnictwa występującego o zwiększenie środków,
- wielkość kwoty o jaką występuje nadleśnictwo,
- podanie w sposób szczegółowy przyczyny (powodu), dla którego konieczne stało się wystąpienie o przyznanie środków z rezerwy, wraz z udokumentowaniem wzrostu kosztów (przede wszystkim w przypadku powoływania się na wzrost cen wskazanych w kosztorysach inwestorskich),
- opinię właściwej RDLP (w przypadku pisma RDLP).

Nadleśnictwo występuje z wnioskiem o zwiększenie kwoty wydatków kwalifikowalnych do CKPŚ za pośrednictwem właściwej RDLP.

2. Po zaopiniowaniu, RDLP przekazuje wniosek nadleśnictwa za pośrednictwem EZD do CKPŚ (do wiadomości właściwego nadleśnictwa).

Każdorazowo w piśmie przekazywanym do CKPŚ należy zawrzeć uzasadnienie zwiększenia kwoty oraz udokumentować wartość wydatków (np. załączyć kosztorys).

3. CKPŚ ustosunkowuje się do wniosku pismem skierowanym do RDLP i do właściwego nadleśnictwa.

W przypadku włączenia dodatkowych środków do puli wydatków kwalifikowalnych procedowana będzie jednocześnie aktualizacja *Porozumienia* w tym zakresie.

15.3 Procedura postępowania w przypadku wystąpienia oszczędności

W sytuacji powstania oszczędności w nadleśnictwie (po rozstrzygnięciu wszystkich zaplanowanych postępowań przetargowych w przypadku rozliczenia ryczałtowego lub wraz z zapłaceniem ostatniej faktury w przypadku rozliczenia kosztorysowego), nadleśnictwo niezwłocznie po wystąpieniu takiej sytuacji zgłasza ten fakt do CKPŚ za pośrednictwem właściwej RDLP, a pula niewykorzystanych środków zostanie przekazana do rezerwy ogólnej Projektu, będącej w dyspozycji CKPŚ.

15.4 Postępowanie w przypadku znaczącego przekroczenia kosztów

W sytuacji gdy rozstrzygnięte postępowania przetargowe nadleśnictw w danej RDLP w znaczącym stopniu będą przekraczać zaplanowane pierwotnie koszty oraz możliwości przyznania dodatkowych środków z rezerwy RDLP, wówczas wniosek nadleśnictwa, przesłany do CKPŚ za pośrednictwem RDLP, rozpatrywany będzie indywidualnie, ze wskazaniem sposobu postępowania i źródeł finansowania.

Środki z rezerwy/oszczędności będą przyznawane przez CKPŚ z uwzględnieniem stopnia realizacji wskaźników a także biorąc pod uwagę priorytetyzację działań w Projekcie, np. w pierwszej kolejności na realizację zadań wskaźnikowych tj. generujących wskaźnik.

15.5 Postępowanie w przypadku zagrożenia utratą płynności finansowej

W sytuacji zagrożenia czasową utratą płynności finansowej, nadleśnictwa mogą wystąpić do Dyrektora Generalnego LP, za pośrednictwem Dyrektora RDLP, z wnioskiem o czasowe udostępnienie środków Funduszu Leśnego, zgodnie z zarządzeniem nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15.10.2020 roku w sprawie jednolitych zasad

gospodarowania środkami funduszu leśnego w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych.

W przypadku, gdy wydatek związany z realizacją Projektu będzie sfinansowany ze środków Funduszu Leśnego przyznanych nadleśnictwu trwale (bezzwrotnie) - będzie on wydatkiem niekwalifikowalnym, a wydatki pokryte z tego źródła nie będą przedstawiane do refundacji. W przypadku czasowego udostępnienia środków funduszu leśnego jedynie w przypadku niewykorzystania zaplanowanych środków w Projekcie (np. na skutek uzyskanych oszczędności), istnieje możliwość przedłożenia tych wydatków do refundacji i w konsekwencji po uzyskaniu dofinansowania będzie konieczność zwrotu środków do DGLP.

15.6 Procedura dotycząca zadań rezerwowych/dodatkowych

Zadania rezerwowe/dodatkowe będą włączane na listę podstawową stopniowo w zależności od możliwości rozpatrywanych w skali całego Projektu. W każdym przypadku decyzja o możliwości włączenia danego zadania rezerwowego/dodatkowego na listę podstawową podejmowana będzie przez CKPŚ według poniżej opisanej procedury.

W przypadku chęci włączenia zadania do realizacji w ramach Projektu, Nadleśnictwo zwraca się z wnioskiem do CKPŚ za pośrednictwem RDLP, wraz z uzasadnieniem potrzeby realizacji danego zadania. Równolegle w aplikacji Projekty w zakładce HR>Harmonogram rzeczowy po wybraniu odpowiedniego Projektu (GPP2) należy dodać zadanie i uzupełnić wszystkie pola zawarte w formularzu (do czasu uruchomienia w pełni działającego modułu w Aplikacji można wykorzystać raport generowany z zakładki Harmonogram rzeczowy i po wypełnieniu go danymi dla przedmiotowego zadania - przesłać wraz z wnioskiem). Po zaopiniowaniu RDLP przekazuje wniosek do CKPŚ i jednocześnie weryfikuje oraz akceptuje w Aplikacji Projekty zadania dodane przez Nadleśnictwo.

W sytuacji możliwości rozszerzenia Projektu i/lub uzupełnienia wskaźników, CKPŚ będzie wybierać do realizacji zadania rezerwowe/dodatkowe kierując się przede wszystkim:

- aktualnym i przewidywanym kształtowaniem się wartości wskaźników w skali całego Projektu,
- wielkością dostępnej rezerwy finansowej,
- skalą istotności danego przedsięwzięcia.

Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku CKPŚ pisemnie przekazuje informację o włączeniu danego zadania/zadań na listę podstawową wraz z aneksem do porozumienia uwzględniającym zmiany wskaźników i wydatków kwalifikowalnych.

XVI. PRZECHOWYWANIE I ARCHIWIZACJA DOKUMENTACJI PROJEKTOWEJ

Zgodnie z zapisami Umowy o dofinansowanie, każda jednostka Lasów Państwowych zaangażowana w realizację Projektu zobowiązana jest do przechowywania i udostępniania, na żądanie właściwych instytucji, dokumentów związane z wdrażanym projektem w celu zapewnienia właściwej ścieżki audytu.

Beneficjent ma obowiązek przechowywać dokumentację projektową w siedzibie bądź oddziale swojej jednostki lub w miejscu realizacji projektu, **pod warunkiem zapewnienia dostępności do tej dokumentacji w czasie kontroli.**

Dokumenty powinny być przechowywane:

- w formie oryginałów albo uwierzytelnionych kopii;
- na powszechnie uznanych nośnikach, w tym jako elektroniczne wersje dokumentów oryginalnych lub dokumenty istniejące wyłącznie w wersji elektronicznej;

Za powszechnie uznawane informatyczne nośniki danych przyjmuje się m.in.:

- programy komputerowe
- dyski twarde
- dyski magnetyczne i optyczne, w tym m.in. płyty CD/DVD
- pamięci USB (tzw. pen-drive)

W Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie wymagań technicznych formatów zapisu i informatycznych nośników danych, na których utrwalono materiały archiwalne przekazywane do archiwów państwowych określone zostały wymagania, jakie powinny spełniać nośniki informatyczne, tj.:

- dostosowanie do przechowywania w temperaturze 18-22°C przy wilgotności względnej 40-50%;
- przystosowanie do przenoszenia pomiędzy urządzeniami odczytującymi;
- oznakowanie w sposób pozwalający na jednoznaczną identyfikację;

WAŻNE!

Poświadczenia „za zgodność z oryginałem” elektronicznych wersji dokumentów oryginalnych, przechowywanych na elektronicznych/informatycznych nośnikach danych, dokonuje się na piśmie, wraz ze wskazaniem rodzaju nośnika oraz zawartych na nim danych.

WAŻNE!

Dokumenty, które cechują się niską trwałością druku i czytelnością zapisów (np. może dojść do blaknięcia), w tym szczególnie dokumentację finansowo-księgową (np. faktury) należy dodatkowo kopiować.

Zarchiwizowane dane muszą być przechowywane w sposób gwarantujący należyte bezpieczeństwo informacji - w szczególności dotyczy to dokumentacji związanej z zarządzaniem finansowym, merytorycznym, technicznym, procedurami zawierania umów z Wykonawcami.

Tryb i zakres czynności kancelaryjnych oraz zasady przechowywania dokumentów określa Instrukcja Kancelaryjna i rzeczowy wykaz akt oraz Instrukcja w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych i składnic akt, obowiązujące w PGL LP.

WAŻNE!

Za niedopuszczalne uznaje się działanie polegające na skanowaniu przez beneficjenta dokumentacji projektowej w celu dalszego przechowywania jej w formie elektronicznej z jednoczesnym niszczeniem oryginałów dokumentacji istniejącej w formie papierowej.

Dokumenty muszą być dostępne co najmniej przez okres 5 lat od dnia 31 grudnia, w którym instytucja zarządzająca dokonała ostatniej płatności na rzecz Beneficjenta, lub 10 lat od dnia udzielenia pomocy publicznej, tj. od daty podpisania umowy o dofinansowanie. O dacie rozpoczęcia okresu, o którym wspomniano powyżej, Beneficjent zostaje poinformowany przez IZ, a CKPŚ przekazuje ją nadleśnictwom za pośrednictwem właściwej RDLP.

XVII. ZASADY INFORMACJI I PROMOCJI

Obowiązek prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych przez beneficjenta funduszy europejskich wynika z art. 46-47 oraz art. 50 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060, ze szczególnym uwzględnieniem załącznika IX – „Komunikacja i Widoczność”.

Obowiązkowe działania informacyjno-promocyjne prowadzone będą przede wszystkim w trakcie realizacji projektu, jak również w niewielkim zakresie po jego zakończeniu, i obejmą:

- a) **Umieszczanie znaków Funduszy Europejskich, barw RP i Unii Europejskiej** na:
 - wszystkich materiałach informacyjnych i promocyjnych dotyczących projektu, takich jak np. prezentacje, ulotki, broszury, publikacje drukowane i elektroniczne, notatki prasowe, artykuły, strony internetowe, newslettery, mailingi, materiały audio-wideo, materiały promocyjne, listy obecności, programy, ankiety, zaproszenia, stoiska;
 - dokumentach związanych z realizacją projektu, które podawane są do wiadomości publicznej, np. dokumentacji przetargowej, ogłoszeniach, analizach, raportach, wzorach umów, wzorach wniosków;
 - dokumentach i materiałach dla osób i podmiotów uczestniczących w projekcie, np. zaświadczeniach, certyfikatach, zaproszeniach, materiałach informacyjnych, programach szkoleń i warsztatów, listach obecności, prezentacjach multimedialnych, umowach oraz kierowanej do nich korespondencji.
- b) **Umieszczenie tablic informacyjnych** na terenie siedziby CKPŚ oraz siedzib nadleśnictw biorących udział w projekcie, a także na dostrzegalniach pożarowych, masztach obserwacyjnych oraz stacjach meteorologicznych lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
- c) **Umieszczanie trwałych naklejek** na produktach, sprzęcie, pojazdach, aparaturze itp., powstałych lub zakupionych w projekcie.
- d) **Umieszczenie opisu projektu** na stronach internetowych CKPŚ oraz jednostek LP realizujących projekt.
- e) **Umieszczenie opisu projektu w mediach społecznościowych** (preferowane medium o największym zasięgu): CKPŚ oraz jednostek LP realizujących projekt.
- f) **Stosowanie hashtagów**: #FunduszeUE lub #FunduszeEuropejskie w przypadku wszelkich informacji o projekcie podawanych w mediach społecznościowych przez CKPŚ oraz jednostki LP biorące udział w projekcie.

- g) **Organizację wydarzenia informacyjno-promocyjnego nt. projektu.** W tym zakresie planuje się organizację konferencji promującej projekt poświęconej tematyce ochrony przeciwpożarowej prowadzonej w LP. Obowiązek ten realizowany będzie przez CKPŚ.
- h) Informowanie instytucji, która przyznała dofinansowanie o ważnych etapach w projekcie i planowanych wydarzeniach informacyjnych i promocyjnych związanych z jego realizacją. Obowiązek ten będzie realizowany przez CKPŚ, przy czym jednostki LP biorące udział w projekcie zobowiązani są do przekazywania CKPŚ informacji w tym zakresie.

WAŻNE!

Obowiązkowe oznaczenie projektu (tj. ciąg znaków) nie jest wystarczające w przypadku **tworzenia lub zlecania** treści informacyjnych i promocyjnych o projekcie.

Podczas tworzenia materiałów informacyjno-promocyjnych należy pamiętać, żeby informować o finansowaniu przez Unię Europejską zarówno:

a) w warstwie graficznej: poprzez odpowiednie zestawienia znaków, wskazujące na to, że ten materiał, audycja, spot reklamowy, artykuł prasowy itp., jest dofinansowany przez UE (lub przez informację słowną, gdy nie ma możliwości umieszczenia zestawienia znaków, np. w przypadku audycji radiowej),

b) jak i w warstwie tekstowej, zawartości merytorycznej: poprzez zamieszczenie w treści, czyli przekazie tworzonej audycji, spotu reklamowego, artykułu prasowego itp. wyraźną informację wskazującą, że projekt (np. usługa, inwestycja), o którym mowa, został dofinansowany przez UE.

WAŻNE!

Do ponoszenia wydatków kwalifikowanych w ramach działań informacyjnych i promocyjnych, zgodnie z umową o dofinansowanie, upoważniony jest wyłącznie CKPŚ. Wszystkie inne działania informacyjne i promocyjne poza obowiązkowymi, podejmowane przez nadleśnictwa i RDLP, będą wydatkami niekwalifikowanymi.

17.1 Znakowanie

Po podpisaniu umowy o dofinansowanie wszystkie dokumenty dotyczące realizacji projektu, które są podawane do wiadomości publicznej lub są przeznaczone dla uczestników projektu, muszą być opatrzone stosownymi znakami informującymi o współfinansowaniu z funduszy europejskich (znak Funduszy Europejskich z odwołaniem do Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko; znak barw RP i znak Unii Europejskiej). Dotyczy to m.in.: korespondencji prowadzonej w sprawie projektu (papierowej i elektronicznej), opisów stanowisk pracy lub umów cywilno-prawnych na

świadczenie usług, umów z wykonawcami, dokumentacji przetargowej, ogłoszeń o wyborze wykonawcy, certyfikatów, raportów etc. **Oznaczeniu podlega co najmniej pierwsza strona dokumentu** poprzez zamieszczenie w stopce dokumentu odpowiedniego ciągu znaków.

Rysunek 14. Przykładowy ciąg znaków – wariant bez logo Lasów Państwowych

Rysunek 15. Przykładowy ciąg znaków – wariant z logo Lasów Państwowych

Przykładowe zestawienia ciągu znaków w różnych formatach graficznych są dostępne na stronie internetowej <https://www.feniks.gov.pl/> w zakładce:

<https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/promocja-programu/>

W ciągu znaków nie wolno zmieniać ich kolorystyki czy kolejności, nie wolno także umieszczać innych logo, np. związanych z certyfikatami nadleśnictwa.

Ciąg znaków musi być zawsze umieszczony w widocznym miejscu, w sposób trwały, trudny do usunięcia. Jego umiejscowienie oraz wielkość powinny być odpowiednie do charakteru i wielkości materiału, przedmiotu czy dokumentu.

WAŻNE!

Jeśli w zestawieniu lub na materiale występują inne znaki dodatkowe (loga), to nie mogą być one większe (mierzone wysokością lub szerokością) od flagi (symbolu) Unii Europejskiej.

Ciąg znaków występuje w układzie poziomym, w pełnym kolorze i na białym tle. Wersja pionowa może zostać zastosowana, jeśli nie ma możliwości umieszczenia wersji poziomej.

WAŻNE!

Znak barw RP występuje wyłącznie w wersji pełnokolorowej. Dlatego zestawienie znaków FE, znaku barw RP i znaku UE zawsze występuje w wersji pełnokolorowej.

Wersja czarno-biała (achromatyczna) dopuszczalna jest wyjątkowo, tylko w przypadku gdy:

- a) dokumenty lub materiały **z założenia** występują w wersji achromatycznej, np. korespondencja drukowana (jeśli papier firmowy jest wykonany w wersji achromatycznej), dokumentacja projektowa (np. dokumenty przetargowe, umowy, ogłoszenia, opisy stanowisk pracy),
- b) nie ma ogólnodostępnych możliwości technicznych zastosowania oznaczeń pełnokolorowych ze względu np. na materiał, z którego wykonano przedmiot np. kamień, mosiądz, brąz lub jeżeli zastosowanie technik pełnokolorowych znacznie podniosłoby koszty,
- c) zastosowanie wersji pełnokolorowych nie jest możliwe ze względu na charakter otoczenia (miejsce kultu lub zabytek).

Jeśli stosowana jest achromatyczna wersja zestawienia znaków, nie umieszcza się znaku barw RP, tylko zestawienie dwóch znaków: FE i UE w wersji achromatycznej.

WAŻNE!

Zgodnie z informacją uzyskaną z IW (NFOŚiGW) ws. oznakowania dokumentów i materiałów dotyczących wydatków niekwalifikowanych informujemy, że również one powinny być oznakowane ciągiem znaków (logo FEnIKS, RP, UE).

Dokumenty finansowe – faktury, rachunki i inne dokumenty finansowo-księgowe nie podlegają oznaczaniu. W przypadku dokumentów mających charakter gotowych formularzy, wzorów, w których treść jednostka LP nie ma możliwości ingerencji (np. druki samokopiujące, druki faktur, rachunków, decyzje administracyjne itp.), oznaczanie nie jest wymagane.

WAŻNE!

Gotowy ciąg znaków do wykorzystania podczas oznaczania dokumentów został przekazany do jednostek LP biorących udział w projekcie.

17.2 Tablice informacyjne

Tablice informacyjne UE muszą zostać powieszone na terenie siedzib nadleśnictw w miejscach dobrze widocznych i ogólnie dostępnych, gdzie największa liczba osób będzie miała możliwość zapoznać się z ich treścią.

Tablice informacyjne muszą zostać pozostawione w tych samych miejscach na okres trwałości projektu, w związku z czym zostaną wykonane z możliwie trwałych materiałów. Nie ma obowiązku usunięcia tablic po upływie ww. terminu.

WAŻNE!

CKPŚ zapewnia wykonanie oraz dostawę tablic do nadleśnictw, za ich montaż odpowiadają natomiast jednostki LP. W przypadku uszkodzenia lub zniszczenia tablicy nadleśnictwo jest zobowiązane wymienić ją na nową, pokrywając ten koszt z własnych środków.

Tablice informacyjne montuje się niezwłocznie po ich odbiorze.

17.3 Naklejki

Naklejki należy umieścić na:

- a) sprzętach, maszynach, urządzeniach (np. maszyny i urządzenia produkcyjne, laboratoryjne, komputery, laptopy, tablety, drukarki, kamery, ekrany),
- b) środkach transportu (np. samochodach),
- c) aparaturze (np. laboratoryjnej, medycznej) itp.

Nie należy umieszczać naklejek na przedmiotach użytku codziennego, których znaczenie ma charakter pomocniczy/ dodatkowy w projekcie (np. meble, akcesoria biurowe, np. lampki biurkowe, drobne elementy wyposażenia pomieszczeń, np. wieszaki itp.).

Naklejki muszą znajdować się w dobrze widocznym miejscu przez cały okres użytkowania oznakowanego sprzętu. Naklejki zniszczone lub uszkodzone należy wymienić na nowe. Wzór naklejek jest obowiązkowy i nie można go zmieniać – zostanie on przekazany nadleśnictwom przez CKPŚ. Rozmiar i materiał naklejki powinien być dostosowany do powierzchni lub sprzętu, na którym zostanie ona umieszczona, tak by wszystkie znaki były odpowiednio czytelne i wyraźnie widoczne. Jeśli wielkość powierzchni to umożliwia, najmniejszy rozmiar naklejki to ok. 14 x 8 cm.

Rysunek 16. Wzór naklejki

17.4 Strona internetowa

Każda jednostka LP biorąca udział w projekcie ma obowiązek umieszczenia na swojej stronie internetowej (np. w formie podstrony) krótkiego opisu projektu. Opis ten musi zawierać co najmniej:

- a) tytuł projektu lub jego skróconą nazwę (maksymalnie 150 znaków),
- b) podkreślenie faktu otrzymania wsparcia finansowego z Unii Europejskiej, czyli ciąg znaków zawierający: znak Funduszy Europejskich, znak barw Rzeczypospolitej Polskiej i znak Unii Europejskiej,
- c) zadania, działania, które będą realizowane w projekcie (opis, co zostanie zrobione, zakupione etc.),
- d) grupy docelowe (do kogo skierowany jest projekt, kto z niego skorzysta),
- e) cel lub cele projektu,
- f) efekty, rezultaty projektu (jeśli opis zadań, działań nie zawiera opisu efektów, rezultatów),
- g) wartość projektu (całkowity koszt projektu),
- h) wysokość wkładu Funduszy Europejskich,
- i) hasztagi: #FunduszeUE lub #FunduszeEuropejskie.

Opis może zostać uzupełniony o informacje, jakie konkretnie działania prowadzi w projekcie dane nadleśnictwo, a także zdjęcia z realizacji zadań lub ich efektów. Pod koniec realizacji projektu opis musi zostać zaktualizowany o osiągnięte rezultaty.

Podstawowa informacja o projekcie została przygotowana przez CKPŚ i znajduje się w dotyczącej go zakładce, pod adresem: <https://www.ckps.lasy.gov.pl/ochrona-przeciwpozarowa-kontynuacja>

WAŻNE!

Informacje w opisie projektu na stronie CKPŚ mogą być aktualizowane – w takim przypadku konieczne jest ich zaktualizowanie również na stronach poszczególnych jednostek LP.

WAŻNE!

Każda strona z informacją o projekcie musi być oznakowana wymaganymi logami Funduszy Europejskich, flagi RP oraz Unii Europejskiej w wariantach pełnokolorowych.

17.5 Media społecznościowe

Każda jednostka LP biorąca udział w projekcie, która posiada profil w mediach społecznościowych, jest zobowiązana do zamieszczenia w nim posta z opisem projektu zawierającym minimum te same informacje i oznaczenia (ciąg znaków), co opis projektu na stronie internetowej.

17.6 Hasztagi

W przypadku wszelkich informacji o realizowanym projekcie, podawanych do wiadomości za pośrednictwem mediów społecznościowych, muszą być stosowane hasztagi: #FunduszeUE lub #FunduszeEuropejskie.

17.7 Dokumentowanie podjętych działań

Podejmowane działania informacyjne i promocyjne zarówno obowiązkowe, jak i dodatkowe, należy dokumentować w formie zdjęć, nagrań, zrzutów ekranu itp.

Dokumentację dotyczącą działań informacyjnych i promocyjnych zrealizowanych w ramach promocji projektu, zgodnie z treścią umowy o dofinansowanie, należy przechowywać na okres pięciu lat od dnia 31 grudnia roku, w którym nastąpiła ostatnia płatność na rzecz Beneficjenta.

17.8 Nadzór nad przestrzeganiem zasad dotyczących informacji i promocji

W perspektywie finansowej 2021-2027 Komisja Europejska przywiązuje znaczną wagę do należytej komunikacji o Funduszach Europejskich.

Niedopełnienie obowiązków w zakresie realizacji działań informacyjnych i promocyjnych może skutkować (zgodnie z art. 50 ust. 3 rozporządzenia ogólnego) **pomniejszeniem do 3% otrzymanego dofinansowania UE w skali całego projektu.**

Nadzór nad przestrzeganiem zasad stosowania działań informacyjnych i promocyjnych w projekcie będzie prowadzony w szczególności na podstawie przepisów umowy o dofinansowanie projektu.

17.9 Komunikacja z uwzględnieniem zasady DNSH

Informacja i promocja projektów dofinansowanych z Funduszy Europejskich musi być realizowana zgodnie z zasadą DNSH – *Do No Significant Harm* („nie czyń znaczącej szkody środowisku”), która jest zasadą horyzontalną dla przedsięwzięć wspieranych środkami Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2021-2027.

Oznacza to m.in. korzystanie z kryteriów „zielonych zamówień publicznych”, selekcji działań promocyjnych w trosce o środowisko i jego zasoby, rezygnacji z gadżetów czy zastępowania publikacji drukowanych elektronicznymi.

17.10 Wytyczne

Głównymi dokumentami dotyczącymi informacji i promocji na poziomie krajowym są:

- Strategia komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027;
- Strategia komunikacji programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027;
- Podręcznik wnioskodawcy i beneficjenta Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 w zakresie informacji i promocji;
- Księga Tożsamości Wizualnej marki Fundusze Europejskie 2021-2027;
- Wytyczne dotyczące informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027.

XVIII. OBOWIĄZKI RODO

Dane osobowe w Projekcie muszą być przetwarzane z zachowaniem przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych (Dz. Urz. UE L 119 z 2016 r.) (dalej: RODO), ustawy o ochronie danych osobowych oraz aktów wykonawczych tej ustawy.

Przez przetwarzanie danych osobowych należy rozumieć jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych w tym m. in.: zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, w zakresie niezbędnym do realizacji Projektu zgodnie z Umową.

Dane osobowe będą przetwarzane w związku z realizacją FEnIKS 2021-2027, w szczególności w celach związanych z realizacją projektu, w tym: do celów bieżącego monitorowania, sprawozdawczości, rozliczania rzeczowego i finansowego, realizacji działań informacyjno-promocyjnych i edukacyjnych, weryfikacji i audytów.

Administratorem danych jest osoba fizyczna lub prawna, organ publiczny, jednostka lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych.

Odrębnymi administratorami danych osobowych są:

1. Beneficjent: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, z siedzibą w Warszawie, przy ul. Kolejowej 5/7, 01-217 Warszawa
2. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, w zakresie w jakim pełni funkcję Instytucji Zarządzającej (IZ) programem Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS 2021-2027)¹⁶, z siedzibą przy ul. Wspólnej 2/4, 00-926 Warszawa;
3. Ministerstwo Klimatu i Środowiska w zakresie w jakim pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej (IP) FEnIKS 2021-2027 w ramach Priorytetu FENX.02 *Wsparcie sektorów energetyka i środowisko* z EFRR Działania FENX.02.04 *Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom*, z siedzibą przy ul. Wawelskiej 52/54, 00-922 Warszawa;

¹⁶ Na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy wdrożeniowej.

4. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w zakresie w jakim pełni funkcję Instytucji Wdrażającej (IW) FEnIKS 2021-2027 w ramach Priorytetu FENX.02 *Wsparcie sektorów energetyka i środowiskoz* EFRR Działania FENX.02.04 *Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom*, z siedzibą przy ul. Pańskiej 97, 00-834 w Warszawie.

Podmiotem przetwarzającym jest osoba fizyczna lub prawna, organ publiczny, jednostka lub inny podmiot, który przetwarza dane osobowe w imieniu administratora.

Podmiotom uczestniczącym w realizacji projektów FEnIKS przypisano rolę podmiotu przetwarzającego, względem Beneficjenta jako administratora ustanowionego przepisami ustawy wdrożeniowej.

Najważniejsze obowiązki podmiotu przetwarzającego:

- prowadzenie rejestru zawartych umów powierzenia, aby Beneficjent (CKPŚ) miał wiedzę na temat tego, gdzie udostępniane lub powierzane są dalej dane osobowe, których Beneficjent jest administratorem – rejestr prowadzony będzie w APLIKACJI PROJEKTY,
- prowadzenie rejestru wszystkich kategorii czynności przetwarzania, zapewnianie bieżącej aktualności rejestru oraz przekazywanie go na każde żądanie Beneficjenta,
- stosowanie środków zabezpieczenia danych zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- dokładanie należytej staranności przy przetwarzaniu powierzonych danych osobowych, w tym ustanowienie, wdrożenie i stosowanie procedur wewnętrznych, dotyczących przetwarzania danych osobowych w oparciu o rozdział 18 ustawy wdrożeniowej,
- nadanie upoważnień do przetwarzania danych osobowych wszystkim osobom, które będą przetwarzały powierzone dane osobowe,
- zapewnienie, że osoby upoważnione do przetwarzania danych osobowych, zobowiążą się do zachowania tajemnicy lub będą podlegały odpowiedniemu ustawowemu obowiązkowi zachowania tajemnicy, o której mowa w art. 28 ust. 3 lit. b RODO, zarówno w trakcie zatrudnienia ich w Podmiocie przetwarzającym, jak i po jego ustaniu oraz zapewnienie, że te osoby będą przetwarzały dane osobowe zgodnie z zasadą wiedzy koniecznej,
- po zakończeniu świadczenia usług związanych z przetwarzaniem niezwłoczne usunięcie powierzonych do przetwarzania danych osobowych z elektronicznych nośników informacji wielokrotnego zapisu w sposób trwały i nieodwracalny oraz zniszczenie nośników papierowych i elektronicznych nośników informacji jednokrotnego zapisu, na których utrwalone zostały powierzone do przetwarzania dane osobowe, w terminie 14 dni od upływu wymaganego terminu przechowywania dokumentów i archiwizacji danych (w przypadku ewentualnego przedłużenia terminu, o którym mowa powyżej obowiązek ten należy wykonać w ciągu 14 dni od upływu

wydłużonego terminu - chyba że prawo Unii Europejskiej lub prawo państwa członkowskiego nakazują przechowywanie danych osobowych),

- pomoc Beneficjentowi w niezbędnym zakresie w wywiązywaniu się z obowiązku odpowiadania na żądania osób, których dane dotyczą, oraz z obowiązków określonych w art. 32–36 RODO, a w razie wpływu do niego żądania w zakresie realizacji praw osób, których dotyczą powierzone dane – informowanie o tym Beneficjenta w terminie 5 dni od otrzymania wiadomości,
- zgłaszanie Beneficjentowi przypadków stwierdzenia jakiegokolwiek naruszenia ochrony danych osobowych,
- wypełnianie w momencie zbierania danych osobowych (najpóźniej w chwili ich zebrania), albo bezpośrednio przed ich zebraniem – obowiązku informacyjnego w imieniu Beneficjenta, a także w imieniu Instytucji Wdrażającej, Instytucji Pośredniczącej oraz Instytucji Zarządzającej wobec osób, których dane pozyskuje w imieniu Beneficjenta,
- zawieranie z Wykonawcami umowy powierzenia (podpowierzenia) w zależności od jej przedmiotu.

XIX. NADZÓR NAD REALIZACJĄ PROJEKTU

19.1 Kontrola realizacji Projektu przez instytucje uprawnione

Ramy systemu kontroli, w tym najważniejsze procesy kontrolne i podstawowe obowiązki instytucji w zakresie ich realizacji zostały określone w *Wytycznych dotyczących kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027* wydanych przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej.

Obowiązujące Wytyczne można pobrać ze strony www.funduszeuropejskie.gov.pl.

Kontrole Projektu, w tym wydatków, służą sprawdzeniu ich zgodności z przepisami prawa, programem, zasadami krajowymi i unijnymi oraz umową o dofinansowanie projektu. Kontrole Projektu obejmują w szczególności:

1. weryfikację składanych przez Beneficjenta wniosków o płatność,
2. kontrole w miejscu realizacji Projektu lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego,
3. kontrole przestrzegania zasad udzielania pomocy publicznej oraz stosowania właściwych procedur dotyczących udzielania zamówień publicznych,
4. kontrole krzyżowe służące zapewnieniu, że wydatki ponoszone w Projekcie nie są podwójnie finansowane (w ramach jednego lub kilku programów, w ramach tego samego lub różnych funduszy czy instrumentów wsparcia),
5. kontrola na zakończenie realizacji Projektu, służąca sprawdzeniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu, o której mowa w art. 69 ust. 6 rozporządzenia ogólnego, w odniesieniu do zrealizowanego Projektu,
6. kontrole trwałości, o której mowa w art. 65 rozporządzenia ogólnego.

Kontroli mogą podlegać procedury zawierania umów, wszystkie dokumenty oraz zapisy rachunkowe związane z realizacją Projektu (w tym Wnioski o płatność) a także efekty rzeczowe realizacji Projektu.

Instytucjami uprawnionymi do przeprowadzania kontroli są: Instytucja Wdrażająca – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), Instytucja Pośrednicząca – Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ), Instytucja Zarządzająca – Ministerstwo Funduszy i Polityki

Regionalnej (MFiPR), Instytucja Audytowa, Komisja Europejska, Europejski Trybunał Obrachunkowy,

Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz inne podmioty do tego uprawnione na podstawie przepisów odrębnych lub na zlecenie tych instytucji.

Wszystkie podmioty biorące udział w realizacji Projektu (CKPŚ, nadleśnictwa) zobowiązane są poddać się prowadzonym kontrolom, w tym wizytom monitoringowym oraz zapewnić dostęp do dokumentacji i do miejsc realizacji Projektu, w szczególności:

1. udostępnić instytucji kontrolującej dokumenty związane bezpośrednio z realizacją Projektu, w szczególności dokumenty umożliwiające potwierdzenie kwalifikowalności wydatków – z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej,
2. zapewnić dostęp do pomieszczeń i terenu realizacji Projektu lub pomieszczeń kontrolowanego Projektu, zapewnić dostęp do związanych z Projektem systemów teleinformatycznych, w tym baz danych, kodów źródłowych i innych dokumentów elektronicznych wytworzonych w ramach Projektu,
3. umożliwić sporządzenie, a na żądanie osoby kontrolującej sporządzić kopie, odpisy lub wyciąg z dokumentów oraz zestawienia lub obliczenia sporządzone na podstawie dokumentów związanych z realizacją Projektu,
4. udzielić wyjaśnień dotyczących realizacji Projektu.

Kontrola w miejscu realizacji Projektu lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego jest formą weryfikacji wydatków mającą na celu potwierdzenie w szczególności, że:

- współfinansowane towary i usługi zostały dostarczone a roboty zrealizowane,
- faktyczny stan realizacji Projektu jest zgodny z umową o dofinansowanie Projektu i odpowiada informacjom ujętym we wnioskach o płatność oraz w innych dokumentach przekazywanych do instytucji kontrolującej,
- wydatki zadeklarowane przez Beneficjenta w związku z realizowanym Projektem zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z wymaganiami programu FEnIKS, Umową o dofinansowanie Projektu i właściwymi wytycznymi.

Kontrole w miejscu realizacji Projektu lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego mogą być prowadzone w formie wizyt monitoringowych, będących formą kontroli projektu. Celem wizyt monitoringowych może być m.in. wczesne identyfikowanie ewentualnych zagrożeń i nieprawidłowości, monitorowanie postępu w realizacji Projektu, weryfikacja sposobu realizacji Projektu w miejscu wykonywania zadań merytorycznych. Weryfikacja Projektu podczas wizyty monitoringowej prowadzonej przez instytucje uprawnione może obejmować m.in. sprawdzenie postępu w realizacji wykonanych prac oraz czy produkty zostały dostarczone, usługi wykonane i roboty zrealizowane a także realizację obowiązków w zakresie informacji i promocji.

Warunkiem wypłaty płatności końcowej jest pozytywny wynik **kontroli przeprowadzanej na zakończenie realizacji Projektu**. Kontrola ta obejmuje co najmniej:

- weryfikację wniosku o płatność końcową,
- sprawdzenie kompletności dokumentacji związanej z realizacją Projektu ze szczególnym uwzględnieniem dokumentów potwierdzających prawidłowość poniesionych wydatków,
- może również objąć sprawdzenie faktycznego efektu rzeczowego na miejscu realizacji Projektu.

W okresie pięciu lat od daty dokonania płatności końcowej na rzecz Beneficjenta prowadzona jest **kontrola trwałości Projektu**, mająca na celu potwierdzenie, że w Projekcie nie nastąpiła zmiana własności (rozumiana jako rozporządzenie prawem własności) elementu współfinansowanej infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści lub nie nastąpiła istotna zmiana, wpływająca na charakter Projektu, jego cele lub warunki wdrażania, która mogłaby doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych celów. Ponadto, kontrola trwałości może być rozszerzona o kontrolę innych elementów podlegających weryfikacji po zakończeniu realizacji projektu, np.:

- występowania podwójnego finansowania,
- zachowania celu projektu, definiowanego poprzez osiągnięcie i utrzymanie wskaźników,
- poprawności przechowywania dokumentów,
- zachowania zasad informacji i promocji Projektu,
- zachowania zasad udzielania pomocy publicznej.

WAŻNE!

Podmiot kontrolowany zobowiązany jest przekazywać do CKPŚ, **w terminie do 7 dni** od dnia otrzymania ostatecznej wersji - kopie informacji pokontrolnych lub zaleceń pokontrolnych albo kopie innych dokumentów spełniających te funkcje, powstałych w toku kontroli prowadzonych przez uprawnione do tego instytucje. Termin ten dotyczy także przekazywania do CKPŚ raportów z przeprowadzonych audytów dotyczących Projektu.

Kontrole prowadzone są w trybie kontroli planowych (na podstawie sporządzanego przez uprawnioną instytucję rocznego planu kontroli) i kontroli doraźnych (z uwzględnieniem zaistniałych okoliczności, których nie można było przewidzieć na etapie planowania kontroli). Co do zasady, niezależnie od trybu podmiot kontrolowany jest każdorazowo powiadamiany o planowanej kontroli wraz z zakresem jaki zostanie poddany kontroli.

19.2 Wizyty wspierające realizację Projektu prowadzone przez CKPŚ

Wizyty wspierające odbywające się fakultatywnie z inicjatywy CKPŚ bądź na prośbę nadleśnictwa realizującego Projekt lub RDLP prowadzone będą przez pracowników CKPŚ. Ich cel to udzielenie wsparcia merytorycznego jednostkom w terenie, pomoc w przygotowaniu dokumentacji do planowanych kontroli ze strony IW oraz innych organów kontrolujących, weryfikacja stopnia zaawansowania oraz poprawności realizacji Projektu. W czasie wizyty weryfikacji mogą podlegać:

- stan realizacji działań podejmowanych w ramach Projektu zgodnie z obowiązującymi harmonogramami (w tym m.in. Harmonogramem rzeczowym, Harmonogramem postępowań przetargowych);
- czy wydatki poniesione w ramach realizacji Projektu są zgodne z przepisami krajowymi i wspólnotowymi w zakresie kwalifikowalności wydatków;
- czy wydatki poniesione w ramach realizacji Projektu są zgodne z przepisami krajowymi i wspólnotowymi w zakresie zamówień publicznych;
- czy wydatki, złożone do refundacji zostały rzeczywiście poniesione zgodnie z Umową o dofinansowanie;
- sprawdzanie terminowości w przekazywaniu wymaganych dokumentów wśród jednostek zaangażowanych w realizację Projektu;
- czy dokumentacja związana z realizacją Projektu jest przechowywana zgodnie z zasadami obowiązującymi dla projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- czy zostały wprowadzone działania informacyjno-promocyjne w ramach Projektu.

19.3 Kontrola DGLP

W ramach procedur obowiązujących w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych możliwa jest również kontrola ze strony Inspekcji LP w ramach zadań zleconych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Planowany zakres kontroli oraz jej termin nie musi być wcześniej podawany jednostkom poddawanych kontroli jak również Beneficjentowi Projektu.

19.4 Kontrole procedur zawierania umów

Przez procedury zawierania umów dla zadań objętych projektem należy rozumieć:

- W przypadku umów zawieranych zgodnie z ustawą Pzp - procedurę udzielania zamówień publicznych.

- W przypadku umów, których zawieranie nie jest objęte zakresem stosowania ustawy Pzp - działania beneficjenta zmierzające do wyboru wykonawcy oraz zawarcia umowy dla zadania objętego projektem.
- W przypadku kontroli procedur zawierania umów zgodnie z ustawą Pzp wyróżnia się dwa rodzaje kontroli:
 - Kontrola *ex-ante* (kontrola uprzednia) – kontrola przeprowadzona przed wszczęciem postępowania przetargowego lub przed zawarciem umowy z Wykonawcą.
 - Kontrola *ex-post* (kontrola następcza) – kontrola prowadzona po zakończeniu postępowania i zawarciu umowy z Wykonawcą.

W ramach Projektu kontrole zawierania umów będą prowadzone przede wszystkim przez IW (kontrole *ex-post*) oraz w przypadkach określonych w ustawie Pzp przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych (kontrole *ex-ante*).

19.4.1 Kontrole procedur zawierania umów przez Instytucję Wdrażającą (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jako Instytucja Wdrażająca prowadzi kontrole procedur zawierania umów w oparciu o „Zalecenia w zakresie kontroli i nieprawidłowości w ramach programu FEnIKS 2021-2027, które stanowią uzupełnienie informacji i obowiązków wynikających z Wytycznych dotyczących kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-

2027 oraz Wytycznych dotyczących sposobu korygowania nieprawidłowych wydatków na lata 2021- 2027 poprzez uregulowanie kwestii proceduralnych w odniesieniu do obowiązków spoczywających na instytucjach w systemie zarządzania i kontroli programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027. Kontrola procedury zawierania umów ma na celu sprawdzenie, czy umowy są zawierane zgodnie z prawem, w szczególności, czy przestrzegane są zasady uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców i przede wszystkim koncentruje się na tych aspektach procedury zawierania umów, które zagrażają możliwości uznania wydatków za kwalifikowalne w całości lub części (korekty finansowe).

Kontrole procedur zawierania umów są prowadzone według planu kontroli, opracowywanego na podstawie zestawień postępowań przetargowych przekazanych przez CKPŚ, a w uzasadnionych przypadkach może być również przeprowadzona doraźnie.

Zgodnie z przyjętą ścieżką postępowania NFOŚiGW kieruje prośbę o przesłanie dokumentów do kontroli *ex-post* do CKPŚ. W piśmie skierowanym do CKPŚ znajduje się informacja dot. terminu przekazania kopii dokumentów do kontroli oraz lista szczegółowych wymagań dotyczących przekazywanej do NFOŚiGW dokumentacji

postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Po otrzymaniu od NFOŚiGW prośby o przesłanie dokumentacji do kontroli, CKPŚ przesyła ją do właściwej jednostki Lasów Państwowych. NFOŚiGW, zgodnie z Wytycznymi ma 21 dni na dokonanie kontroli. W przypadku, gdy przekazana dokumentacja posiada braki lub wymaga wyjaśnień ze strony nadleśnictwa, NFOŚiGW kieruje pismo w tej sprawie do CKPŚ. Wyniki kontroli danego postępowania są kierowane do CKPŚ. W takim przypadku stosowana jest procedura przesyłania wyjaśnień i dokumentów opisana powyżej.

CKPŚ po otrzymaniu wyników kontroli niezwłocznie przesyła je do danej jednostki Lasów Państwowych. Opinia zawiera informację na temat stwierdzonych naruszeń lub ich braku.

Opinia zawiera również informację dotyczącą terminu, jaki przysługuje Zamawiającemu (Nadleśnictwo) na wniesienie uzasadnionych zastrzeżeń do jej treści.

Jeżeli w przypadku stwierdzenia naruszeń Zamawiający (Nadleśnictwo) wniesie do NFOŚiGW uzasadnione zastrzeżenia, procedura zawarcia umowy podlega ponownej weryfikacji. Ponowna weryfikacja obejmuje wyłącznie sporne elementy procedury zawierania umowy.

W przypadku gdy dane postępowanie przetargowe jest objęte kontrolą uprzednią Prezesa UZP zgodnie z zapisami ustawy Pzp, NFOŚiGW ogranicza swoją kontrolę do weryfikacji:

- Zgodności zakresu zamówienia z zakresem Projektu;
- Kwalifikowalności wydatków;
- Analizy wyników kontroli Prezesa UZP pod kątem konieczności nałożenia korekty finansowej.

Kontrola postępowań objętych projektem prowadzona jest na określonej próbie umów zawartych w ramach danego projektu, w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia.

Kontroli podlegają wyłącznie te postępowania o udzielenie zamówienia, które zakończyły się wyborem najkorzystniejszej oferty i zawarciem umowy w sprawie realizacji zamówienia. Instytucja kontrolująca zapewnia wybór umów do kontroli zgodnie z metodyką przedstawioną w Zaleceniach w Zakresie Kontroli i Nieprawidłowości w Ramach Programu Feniks 2021-2027.

Skutki stwierdzenia naruszeń:

W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że w postępowaniu o zamówienie publiczne doszło do naruszenia przepisów ustawy Pzp, które mogło mieć wpływ na wynik postępowania, instytucja kontrolująca procedury zawierania umów zgodnie z przepisami ustawy Pzp, może wystąpić do Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli doraźnej udzielania zamówień publicznych.

Nałożenie korekty finansowej. Więcej informacji na temat nakładania korekt finansowych opisano w podrozdziale pn. Korekty finansowe oraz pomniejszenia wartości wydatków kwalifikowalnych. Ustalona wartość korekty finansowej obniża kwotę każdego wydatku kwalifikowalnego dla zamówienia objętego korektą w odniesieniu do procentowej wysokości współfinansowania ze środków funduszy UE dla danego zamówienia.

W przypadku gdy w wyniku kontroli Prezesa UZP stwierdzono występowanie naruszeń w stosowaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie zamówień publicznych lub przepisów ustawy Pzp powodujących konieczność nałożenia korekty finansowej, po otrzymaniu wyników kontroli od Prezesa UZP, NFOŚiGW dokonuje weryfikacji uchybień wskazanych przez Prezesa UZP i w następstwie czego ustala wysokość ewentualnej korekty finansowej oraz przekazuje tę informację do Zamawiającego.

W przypadku gdy w wyniku kontroli procedur zawierania umów zostanie stwierdzone naruszenie zasad zamówień publicznych w odniesieniu do umowy, w ramach której część lub całość wydatków zostało zrefundowane ze środków UE, NFOŚiGW występuje do Zamawiającego (Nadleśnictwa).

WAŻNE!

Aby uchronić nadleśnictwa przed koniecznością zwrotu środków zrefundowanych z UE i tym samym zmniejszenia wysokości wydatków kwalifikowanych w całym Projekcie, we wnioskach o płatność **nie będą przedstawiane** wydatki poniesione na podstawie postępowań przetargowych, które są w trakcie kontroli lub są przewidziane do kontroli w przyszłości (na podstawie planu kontroli) **do momentu zakończenia kontroli** przez NFOŚiGW.

W wyjątkowej sytuacji, CKPŚ dopuszcza możliwość włączenia wydatków przewidzianych do kontroli NFOŚiGW, jednak po uprzednim zweryfikowaniu pod kątem zgodności z ustawą PZP.

19.4.2 Kontrola zmian w umowach (aneksów) oraz trybów niekonkurencyjnych przez Instytucję Wdrażającą (NFOŚiGW)

1. Kontrola zmian w umowach (aneksów) zwiększających wartość zamówienia podstawowego oraz trybów niekonkurencyjnych jest przeprowadzana w stosunku do 100% wydatków przedstawianych jako kwalifikowalne do rozliczenia we wnioskach o płatność.
2. Kontroli ex post podlega co najmniej 20% aneksów otrzymanych przez instytucję kontrolującą w danym kwartale, nie dotyczących przypadków wymienionych w pkt 1 powyżej.
3. Instytucja kontrolująca przekazuje informację pokontrolną w formie pisemnej w terminie nie przekraczającym 21 dni od dnia otrzymania dokumentacji.

4. W przypadku zaistnienia konieczności uzupełnienia przesłanych do kontroli dokumentów 21 - dniowy termin, o którym mowa w pkt 3 powyżej, liczony jest ponownie od czasu uzyskania wyjaśnień/uzupełnień. Wyznaczenie terminu na uzupełnienie dokumentacji należy do decyzji instytucji kontrolującej.
5. Do wydanej informacji pokontrolnej Zamawiający może zgłosić pisemne zastrzeżenia wraz z uzasadnieniem. Zastrzeżenia należy przekazać instytucji kontrolującej w terminie 14 dni od dnia otrzymania informacji pokontrolnej. W takim wypadku dokumentacja podlega ponownej weryfikacji. Ponowna weryfikacja kończy się wydaniem przez instytucję kontrolującą, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń, opinii zawierającej informację w sprawie kwalifikowalności wydatków.
6. Dokumentacja dotycząca aneksów zwiększających wartość zamówienia podstawowego, która poddana jest kontroli, musi zawierać **uzasadnienie faktyczne i prawne podpisania aneksu**.
7. Uzasadnienie faktyczne to opis sytuacji, z powodu której istnieje konieczność podpisania aneksu. Uzasadnienie prawne to powołanie się w aneksie na podstawę prawną (z umowy lub ustawy Pzp).
8. Dokumentacja dotycząca trybów niekonkurencyjnych, która poddana jest kontroli, musi zawierać **protokół, o którym mowa w art. 71 ust. 1 ustawy Pzp**. Protokół z kolei, powinien zawierać pełne uzasadnienie faktyczne i prawne dla zastosowania trybu niekonkurencyjnego.
9. Na podstawie przedstawionego uzasadnienia instytucja kontrolująca dokonuje weryfikacji, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki określone w ustawie Pzp dla zastosowania danego trybu niekonkurencyjnego.
10. W przypadku pozostałych aneksów, o których mowa w pkt 2, kontrola prowadzona jest w trybie doraźnym na wybranej próbie dokumentów (co najmniej 20%). Kontrola przebiega w następujący sposób: na podstawie zestawień umów i aneksów zawartych w Projekcie, które przekazywane są do NFOŚiGW przez CKPŚ, NFOŚiGW losowo wybiera aneksy do kontroli i zwraca się do CKPŚ o przesłanie dokumentów do kontroli.
11. CKPŚ zwraca się do Nadleśnictwa z prośbą o przesłanie wskazanych dokumentów a następnie przekazuje otrzymane dokumenty do kontroli.
12. Dokumentacja przekazana do kontroli powinna zawierać zawarty aneks wraz z uzasadnieniem faktycznym i prawnym dla zmiany umowy (uzasadnienie prawne nie jest wymagane w przypadku umów, do których nie stosuje się ustawy Pzp) oraz korespondencję z wykonawcą, która z punktu widzenia Zamawiającego ma znaczenie dla uzasadnienia faktycznego lub prawnego dokonanej zmiany umowy.

13. Instytucja kontrolująca opiniuje zawarty aneks w terminie 21 dni od dnia otrzymania wymaganych dokumentów i przekazuje informację pokontrolną.
14. W terminie 14 dni od dnia otrzymania informacji pokontrolnej Zamawiający może zgłosić uzasadnione zastrzeżenia.
15. W terminie 21 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń Zamawiającego, instytucja kontrolująca dokonuje ponownej weryfikacji aneksu, która dotyczy wyłącznie elementów spornych.
16. Ponowna weryfikacja kończy się wydaniem ostatecznej informacji pokontrolnej, która zawiera informację nt. stwierdzonych naruszeń lub ich braku. Negatywna opinia w sprawie aneksu może być podstawą do stwierdzenia przez instytucję kontrolującą wystąpienia nieprawidłowości i nałożenia korekty finansowej.

XX. TRWAŁOŚĆ PROJEKTU

Trwałość projektów współfinansowana ze środków Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) w rozumieniu art. 65 rozporządzenia ogólnego, obejmuje okres 5 lat od daty płatności końcowej na rzecz Beneficjenta, pod rygorem obowiązku zwrotu środków wraz z odsetkami. Kwestie trwałości projektów unijnych współfinansowanych w ramach FEnIKS opisane są w podręczniku „Trwałość w projektach współfinansowanych z funduszy UE”.

Za datę płatności końcowej uznaje się:

- 1) datę obciążenia rachunku płatniczego instytucji przekazującej środki Beneficjentowi w przypadku, gdy w ramach rozliczenia wniosku o płatność końcową Beneficjentowi przekazywane są środki,
- 2) datę zatwierdzenia wniosku o płatność końcową – w przypadkach innych niż określone w pkt 1.

CKPŚ poinformuje nadleśnictwa o dacie płatności końcowej.

Naruszenie trwałości Projektu następuje w sytuacji wystąpienia w okresie jego obowiązywania, co najmniej jednej z poniższych przesłanek:

- 1) nastąpiła zmiana własności (rozumiana jako rozporządzenie prawem własności) elementu współfinansowanej infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści;
- 2) nastąpiła istotna zmiana, wpływająca na charakter Projektu, jego cele lub warunki wdrażania, która mogłaby doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych celów.

WAŻNE!

Nadleśnictwo zobowiązuje się, iż w okresie trwałości nie nastąpi zmiana własności elementów infrastruktury, w tym również własności gruntów, na których realizowany jest Projekt, która może spowodować osiągnięcie nienależnej korzyści oraz nie nastąpi istotna zmiana wpływająca na charakter Projektu, jego cele lub warunki wdrażania.

Nadleśnictwo niezwłocznie informuje CKPŚ o wszelkich okolicznościach, mogących powodować naruszenie zasad trwałości do końca okresu trwałości.

W przypadku niezachowania trwałości projektu jednostka upoważniona do ponoszenia wydatków, jest zobowiązana do zwrotu kwoty dofinansowania proporcjonalnie do okresu, w którym trwałość projektu nie została zachowana. Zwrot następuje w trybie określonym w art. 207 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, z późn. zm.).

Zachowanie trwałości to z jednej strony obowiązek wykorzystywania dofinansowanego sprzętu w okresie trwałości, a z drugiej konieczność zapewnienia funkcjonowania projektu przez cały okres trwałości. Nadleśnictwa zobowiązane są do konserwacji sprzętu, jego naprawy i ewentualnej wymiany, w zakresie, w jakim jest to konieczne, aby utrzymać funkcjonowanie projektu.

Niedopuszczalne są istotne zmiany, wpływające na charakter projektu, przez co należy rozumieć, iż zarówno cel jak i charakter projektu muszą pozostawać niezmiennie. Sprzęt musi bezwzględnie spełniać swoje pierwotne zadania oraz musi pozostawać w stanie nie gorszym, czy mniej funkcjonalnym niż stan wynikający z założeń przyjętych w projekcie PPOŻ oraz w ogłoszonym zamówieniu publicznym.

Na każdą zmianę wynikającą z konieczności wymiany sprzętu (np. sprzęt stał się przestarzały, zepsuł się i nie można go naprawić, został skradziony) należy uzyskać zgodę IW. W związku z tym, nadleśnictwo za pośrednictwem RDLP powinno wystąpić z wnioskiem do CKPŚ. Wniosek powinien zawierać uzasadnienie o konieczności takiej wymiany, poparte ekspertyzami i innymi dokumentami. Przedłożony wniosek wraz z dokumentami CKPŚ prześle do IW. Otrzymałą zgodę lub jej brak CKPŚ prześle do danej RDLP i nadleśnictwa. W przypadku wyrażenia zgody od IW, nadleśnictwo będzie mogło dokonać stosownych zmian.

W przypadku wymiany sprzętu należy pamiętać, iż powinien zostać zachowany odpowiedni ślad audytowy, aby w razie kontroli można było stwierdzić:

- kiedy i dlaczego doszło do wymiany sprzętu,
- co stało się ze starym sprzętem oraz
- z jakich środków został pozyskany nowy sprzęt.

Dokonując zakupu nowego sprzętu należy pamiętać, że nadleśnictwo nie może sfinansować go, nawet w części, z wykorzystaniem środków UE, gdyż oznaczałoby to naruszenie zasady zakazującej podwójnego finansowania wydatków (z wyjątkiem sytuacji gdy kilkukrotny zakup został przewidziany w ramach budżetu projektu i jest uzasadniony jego specyfiką).

Podobnie w innych sytuacjach, nadleśnictwa zobowiązane są ponosić niezbędne nakłady finansowe w celu zapewnienia funkcjonowania projektu przez cały okres trwałości.

Problem wymiany sprzętu może pojawiać się także po jego zamortyzowaniu. Okres amortyzacji sprzętu może być krótszy niż okres trwałości. Taka sytuacja może dotyczyć w szczególności sprzętu komputerowego. Nie oznacza to jednak automatycznie, że zamortyzowany sprzęt należy wymienić. Wymiana może być wprawdzie wskazana, jednak należy przyjąć, że co do zasady sprzęt powinien być użytkowany w projekcie tak długo, jak długo będzie spełniał swoją rolę. Często sprzęt, już po okresie amortyzacji, jest w pełni sprawny. W takiej sytuacji, mając na względzie zasady efektywności ekonomicznej i gospodarności, sprzęt nie powinien podlegać wymianie przed zakończeniem okresu trwałości.

XXI. WYPIS AKTÓW PRAWNYCH I OBOWIĄZUJĄCYCH WYTYCZNYCH

21.1 Krajowe akty prawne i zasady dotyczące lasów

- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r., poz. 1079 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2024r. poz. 1320)
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. r. Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz.1087 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 2187)
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2101 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w sprawie rodzajów inwestycji i działań, które wymagają uzyskania oceny wodnoprawnej (Dz. U. z 2019 r. poz.1752), które określa rodzaje inwestycji wymagających uzyskania decyzji – oceny wodnoprawnej.

- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 2380), które określa gatunki zwierząt podlegające ochronie prawnej.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409), które określa gatunki roślin podlegające ochronie prawnej.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408), które określa gatunki grzybów podlegające ochronie prawnej.
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 672), które określa m.in. wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej podczas przygotowania i realizacji działań.
- Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz., U. z 2014 r. poz. 1713), które określa m.in. rodzaje siedlisk i gatunki, będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty oraz kryteria wyboru do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk
- Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków i obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, które m.in. ustanawiają ww. obszary
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz. U. z 2017 r. poz. 2300)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie sporządzenia Projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2024 r. poz. 99)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie sporządzenia Projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2024 r. poz. 644)

21.2 Akty prawne Unii Europejskiej

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy

finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088

21.3 Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej

- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej w zakresie kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 z dnia 18 listopada 2022 r. Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027 z dnia 26 października 2022 r.
- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej na lata 2021-2027 z dnia 25 stycznia 2023 r.
- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027 z dnia 4 lipca 2023 r.
- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 z dnia 19 kwietnia 2023 r.
- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027 z dnia 12 października 2022 r.
- Wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027
- Podręcznik wydany przez Departament Koordynacji Wdrażania Funduszy UE w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczący trwałości w projektach współfinansowanych z funduszy UE z 2023 roku.

21.4 Inne

- Strategia komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027
- Strategia komunikacji programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (SK FEnIKS)

21.5 Przydatne adresy internetowe

- <https://www.feniks.gov.pl/>

- <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/prawo-i-dokumenty/#/domyslne=1/10515=1678>
- <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/wytyczne-na-lata-2021-2027>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/prawo-i-dokumenty/zasady-komunikacji-fe/>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1060>
- <https://www.ckps.lasy.gov.pl/pl>

XXII. SPIS ILUSTRACJI I TABEL

<i>Rysunek 1. Liczba pożarów lasów i ich powierzchnia w Europie w latach 2015 -2021.....</i>	<i>19</i>
<i>Rysunek 2. Kategorie zagrożenia pożarowego w nadleśnictwach PGL LP- stan na 31.12.2023 r.</i>	<i>20</i>
<i>Rysunek 3. Produkty powstające podczas spalania 1 tony substancji organicznej w lasach...22</i>	
<i>Rysunek 4. Rozmieszczenie przestrzenne nadleśnictw biorących udział w Projekcie.....</i>	<i>28</i>
<i>Rysunek 5. Schemat postępowania przy realizacji zadań dot budowy dostrzegalni i masztów (opr. wł.).....</i>	<i>46</i>
<i>Rysunek 6. Schemat postępowania przy realizacji zadań dot dostawy i montażu systemu (opr. wł.).....</i>	<i>48</i>
<i>Rysunek 7. Schemat postępowania przy realizacji zadań dotyczących stacji METEO (opr. wł.)</i>	<i>50</i>
<i>Rysunek 8. Schemat postępowania przy realizacji zadań dot zakupu i dostaw samochodów (opr. wł.).....</i>	<i>52</i>
<i>Rysunek 9. Schemat pozyskiwania decyzji.....</i>	<i>82</i>
<i>Rysunek 10. Schemat ścieżki postępowań administracyjnych w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięć z grupy I i II.....</i>	<i>84</i>
<i>Rysunek 11. Schemat ścieżki postępowań administracyjnych w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięć z grupy III.....</i>	<i>85</i>
<i>Rysunek 12. Cechy wydatku kwalifikowalnego.....</i>	<i>126</i>
<i>Rysunek 13. Dokumenty z przebiegu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na podstawie ustawy PZP, konieczne do przesłania do CKPS (opr. wł.).....</i>	<i>140</i>
<i>Rysunek 14. Przykładowy ciąg znaków – wariant bez logo Lasów Państwowych.....</i>	<i>161</i>
<i>Rysunek 15. Przykładowy ciąg znaków – wariant z logo Lasów Państwowych.....</i>	<i>161</i>
<i>Rysunek 16. Wzór naklejki.....</i>	<i>163</i>
<i>Tabela 1. Nadleśnictwa biorące udział w Projekcie PPOŻ2.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabela 2. Najczęściej popełniane błędy w zakresie Pzp.....</i>	<i>92</i>
<i>Tabela 3. Stawki procentowe stosowane przy obniżaniu wartości korekt finansowych.....</i>	<i>99</i>
<i>Tabela 4. Wariant I – Faktura VAT kwalifikowalna w całości (z przykładem).....</i>	<i>123</i>
<i>Tabela 5. Wariant II – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niekwalifikowalnymi (z przykładem).....</i>	<i>124</i>
<i>Tabela 6. Wariant III – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niezwiązanymi z Projektem (z przykładem).....</i>	<i>124</i>
<i>Tabela 7. Wariant IV – Faktura VAT kwalifikowalna w części z wydatkami niekwalifikowalnymi i niezwiązanymi z Projektem (z przykładem).....</i>	<i>125</i>
<i>Tabela 8. Zakres zmian w Projekcie wraz z warunkami ich dokonywania</i>	<i>136</i>

Załącznik nr 1 Tabela weryfikacyjna w zakresie dokumentacji OOŚ/Natura 2000/RDW/ochrona przyrody dla przedsięwzięć wchodzących w skład Projektu

....., nr.....

Nazwa i nr przedsięwzięcia:¹⁶

.....
.....

Postępowanie prowadzone na podstawie dyrektywy OOŚ	Tak	Nie	Nie dotyczy	Uwagi
1. Czy przedsięwzięcie jest objęte zakresem dyrektywy OOŚ? Jeśli tak, czy:				
a) przedsięwzięcie jest objęte aneksem I dyrektywy OOŚ?				
b) przedsięwzięcie jest objęte aneksem II dyrektywy OOŚ?				
2. Czy wydano zezwolenie na inwestycję w rozumieniu dyrektywy OOŚ?				
3. Czy beneficjent załączył decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach wraz ze stanowiskami właściwych organów współdziałających?				
4. Czy w przypadku przedsięwzięcia objętego aneksem I dyrektywy OOŚ beneficjent załączył:				
a) streszczenie w języku niespecjalistycznym informacji zawartych w raporcie OOŚ albo cały raport OOŚ?				

¹⁶ Należy wypełnić, jeżeli projekt ubiegający się o dofinansowanie składa się z więcej niż jednego przedsięwzięcia w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska

b) jeżeli zostało wydane, postanowienie ustalające zakres raportu OOŚ wraz z opiniami właściwych organów?				
5. Czy w przypadku przedsięwzięcia objętego aneksem II dyrektywy OOŚ beneficjent:				
a) miał obowiązek przeprowadzenia OOŚ (proszę podać datę postanowienia w sprawie potrzeby przeprowadzenia OOŚ oraz nazwę organu, który je wydał)?				
b) załączył postanowienie, o którym mowa w lit. a) wraz z opiniami właściwych organów?				
c) załączył streszczenie w języku niespecjalistycznym informacji zawartych w raporcie OOŚ albo cały raport OOŚ, jeśli jego sporządzenie było konieczne?				
6. Czy w raporcie OOŚ dostarczonym przez beneficjenta organowi prowadzącemu postępowanie OOŚ zawarta została analiza wariantów wraz ze wskazaniem powodów dla wyboru przyjętego rozwiązania?				
7. Czy przeprowadzono konsultacje publiczne z zachowaniem minimalnego terminu wynikającego z ustawy?				
8. Czy w ramach postępowania OOŚ przeprowadzono postępowanie transgraniczne? Jeśli tak, czy:				
a) beneficjent załączył postanowienie organu o przeprowadzeniu postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko?				
Postępowanie prowadzone na podstawie dyrektywy siedliskowej				

9. Czy przeprowadzono ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na wyznaczone lub potencjalne obszary Natura 2000)?				
a) Jeśli tak, czy dla przedsięwzięcia z III grupy beneficjent załączył postanowienie uzgadniające wydane przez RDOŚ przed uzyskaniem jednej z decyzji inwestycyjnych, o których mowa w art. 96 ust. 2 Uoos oraz tą decyzję?				
b) Jeśli nie, czy beneficjent załączył zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 o tym, że przedsięwzięcie nie wywrze znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000?				
10. Czy ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszary Natura 2000 wykazała występowanie znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000? Jeśli tak, czy:				
a) wykazano spełnienie łącznie przesłanek, o których mowa w art. 6 ust. 4 dyrektywy Siedliskowej?				
b) beneficjent załączył kopię formularza „Informacja na temat projektów, które mogą wywierać istotny negatywny wpływ na obszary NATURA 2000, zgłoszone Komisji (DG ds. Środowiska) na mocy dyrektywy 92/43/EWG”?				
Postępowanie prowadzone na podstawie RDW				

11. Czy w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach/pozwoleniu wodnoprawnym udokumentowano, że przed jej/jego wydaniem rozważano zgodność planowanego przedsięwzięcia z dyrektywą Rady 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (RDW) i zgodność taką stwierdzono?				
Postępowanie prowadzone na podstawie ustawy o ochronie przyrody				
12. Czy zadanie spełnia wymogi stawiane przez ustawę o ochronie przyrody				

Imię i nazwisko (Nadleśnictwo) : Imię i nazwisko (CKPŚ) :

Data :

Data :

Podpis:.....

Podpis:.....

**Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych**

